Veleblagovnica
nama
LJUBLJANA
ima na zalogi
šivalne stroje
priznane
znamke
LADA

Štev. 50
Leto III.

Ljubljana, 15. dec[illegible]

TT TEDENSKA TRIBUNA

20 din

14 STRANI ČLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI, UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

RADA BORDONA vsi poznamo: jurist, prevajalec, novinar, upravnik Jugoslovanske avtorske agencije v Ljubljani, stalni sodelavec in iskren prijatelj našega lista. Presenetilo pa nas je, ko smo zvedeli, da je tudi pesnik. In to dober pesnik! Njegova pesniška zbirka »Večne zanke« je pravkar izšla in na pot so jo spremila laskava priporočila Mateja Bora, Alojza Gradnika in Mileta Klopčiča. Ob tej priložnosti smo Rada Bordona naprosili za kratko izjavo o svojem delu, ki jo preberite na 9. strani!

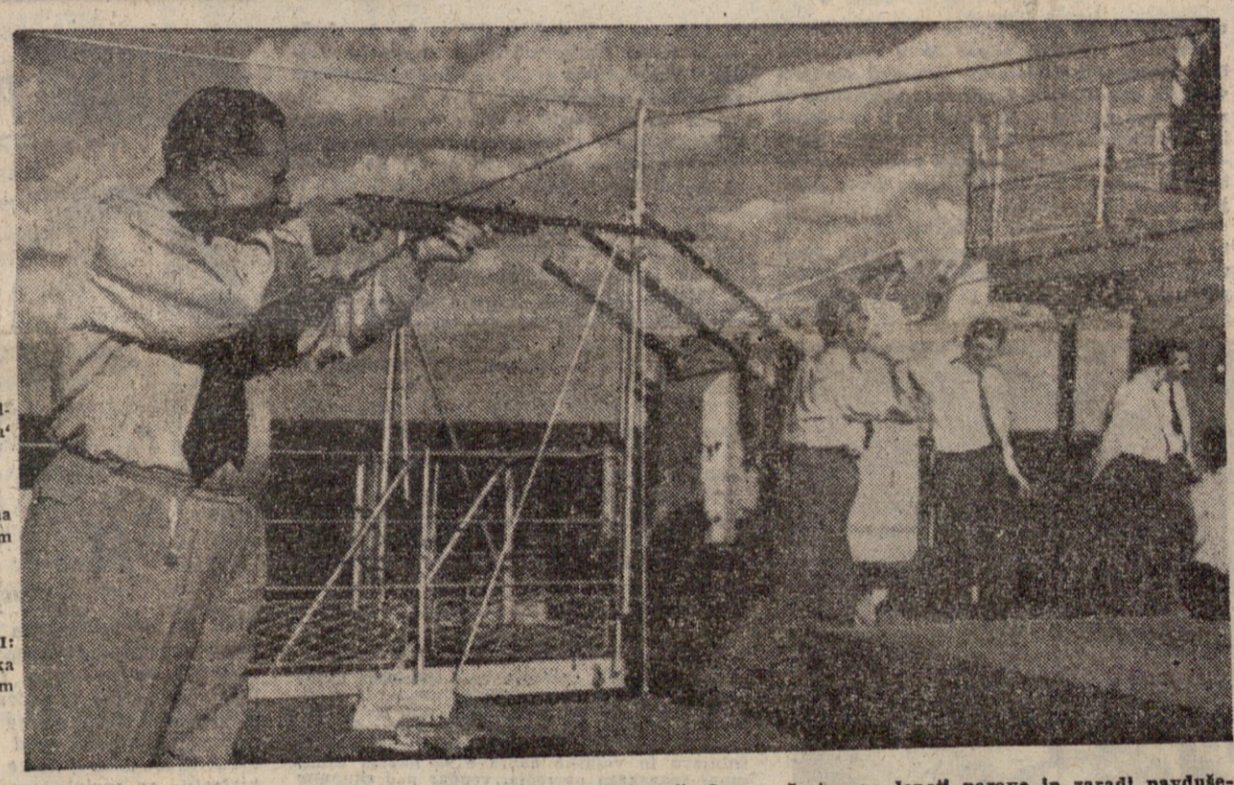
OKREPITEV JUGOSLOVANSKO-ETIOPSKIH ZVEZ

TITO V ADIS ABEBI

Ko zaključujemo redakcijo, žal, še nimamo poročil o slovesnem sprejemu v Adis Abebi, kamor je predsednik republike Tito s svojim spremstvom prispel v sredo zjutraj. Kolona avtomobilov, s katero je potoval maršal Tito, je v torek zvečer prispela v mestece Jeka, šest kilometrov pred »Novim cvetom«, kakor je veliki cesar Menelik imenoval svojo novo prestolnico Adis Abebo, ponosno trdnjavo svobode na triglavskih višinah etiopske visoke ravni. Utrudljiva pot od žgočih obal Rdečega morja čez danakilsko puščavo, preko tri tisoč metrov visokih prelazov, je končana.

Po dva tisoč milj dolgi plovbi, ki jo je prekinil samo kratek premor v Suezu, je predsednikova eskadra z »Galebom«, ki ga je eden od naših listov posrečeno imenoval »belega prijatelja črnega kontinenta«, priplula v etiopsko pristanišče Asab. Pristanišče leži pred Bab el Mandebom, »vratmi solza«, ki zapirajo Rdeče morje in je poleg Masaue, kjer bo eskadra počakala predsednika, drugo etiopsko pristanišče.

V SREDO DOPOLDNE JE PRISPEL PREDSEDNIK JOSIP BROZ - TITO v PRESTOLNICO ETIOPIJE — 880 KM NAPORNE VOŽNJE V POSEBNEM CESARJEVEM AVTOMOBILU OD ASABA DO GLAVNEGA MESTA — VSO POT JE ETIOPSKO PREBIVALSTVO POZDRAVLJALO GOSTE IZ JUGOSLAVIJE

ZGORAJ: Maršal Tito na palubi ‚Galeba'

DESNO: Ura oddiha pod vročim zimskim soncem

PRAV NA DESNI: Etiopska vladarska dvojica ob srebrnem kronanju

V zgodnjem nedeljskem jutru je zastopnik cesarja Bitvoded Andragačau ob grmenju topov in vzklikaju prebivalstva pozdravil predsednika v imenu svojega vladarja in etiopskega ljudstva. Ob živahnem pozdravljanju se je premaknila kolona avtomobilov in začela čez 880 km dolgo pot proti prestolnici.

Danakilska puščava, pet sto kilometrov strašne, puste pokrajine, ki pa po opisih potnikov vendarle učinkuje veličastno v svoji jalovi monotonosti, je dom ponosnih bojevnikov Danakilcev, pastirjev in lovcev, ki živijo v predzgodovinski preproščini, a vendar ljubosumno varujejo to, kar mislijo, da je njihova svoboda.

Tanjugovo poročilo pravi, da je v tej puščavi prišel Maršala pozdravit tudi sultan tega področja, ki je veliko kot polovica Jugoslavije. Poročevalec piše: Ta dogodek prvotno niso smatrali za nenavaden, dokler etiopski gostitelji niso pojasnili, kako pomemben je s stališča notranjih razmer v Etiopiji. Vlada iz Adis Abebe (pišemo Adis Abeba, ker je Adis Ababa le angleška transkripcija, ki se pa tudi izgovarja (Adis Abeba) ima namreč samo formalno oblast nad tem nomadskim krajem in je s sultanom že davno navzkriž. Ko pa je sultan zvedel, da gre za obisk predsednika Tita, čigar ime in slavo poznajo tudi v teh puščavskih kolibah, se je popolnoma strinjal z osrednjo vlado.«

V ponedeljek se je karavana ustavila v Dobiju. Razumljivo je, da je za tako pot potrebna posebna oprema. Etiopski vladar je dal predsedniku na razpolago svoj osebni voz, deset ton težko vozilo, opremljeno z jedilnico, spalnico, salonom, kopalnico in kuhinjo Kdor je bral poročila o sodobnih potovanjih po širnih, malo obljudenih predelih Afrike, se temu ne bo čudil.

Kot vnet lovec je predsednik poskusil svojo srečo med potovanjem. Novo okolje je nudilo možnosti, ki bi razveselile vsakega lovca: lov na eksotične živali, ki jih naša krotka Evropa ne pozna.

Odlično organizirano potovanje je napredovalo brez zastoja in v torek se je kolona ustavila v Batiju, ki leži že visoko v gorah. Pa tudi tam je predsednika Tita sprejela množica prebivalstva z zastavami in vzklikanjem.

Vsa, tri sto kilometrov dolga, vijugasta pot po gorah, od Čefeja do Jeke je bila vellčastna po lepoti narave in zaradi navdušenega sprejema, ki ga je predsedniku pripravilo prebivalstvo. Ljudje so prišli iz oddaljenih krajev in ob slavolokih s pozdravnimi napisi in slikami predsednika in cesarja sprejemajo gosta iz daljne Jugoslavije.

Pot se je prevesila v etiopsko visoke ravan. Po kosilu v mestecu Tarma so pozdravili Tita cesarjev drugi sin, hararski vojvoda Makonen Haile Selassie, minister dvora in guverner province Šoa, ki velja za središče amharskega življa ter šef protokola zunanjega ministrstva, ki so potem nadaljevali pot s predsednikom.

Vsa okrašena Adis Abeba je v sredo zjutraj pozdravila goste iz Jugoslavije.

SENZACIONALNA BOMBA — DRUGI BEG OTTA JOHNA

Vsi listi po svetu prinašajo na vidnem mestu poročilo o begu dr. Otta Johna, nekdanjega šefa zahodnonemške »službe za varstvo ustave« (kontraobveščevalna služba) iz Vzhodne Nemčije nazaj na Zahod. Vest je po poročilih delovala v Bonnu in v Pankowu kot bomba.

Dr. John je s svojim begom pred letom, spravi zahodnonemško vlado v nemajhno zadrego, pa tudi v strah, saj so mu bili dostopni redki dokumenti, se je v ponedeljek neopaženo izmuznil čez consko mejo v Berlinu in se prijavil na zahodni policijski postaji, kjer službujoči policaj skoraj ni mogel verjeti svojim očem in ušesom. Toda komaj pol ure kasneje je bil dragocen plen že v letalu, na poti v Bonn.

Kaj je navedlo Johna, da se je vrnil na Zahod, kjer bi ga po vsej verjetnosti čakala obsodba zaradi veleizdaje, je težko reči. Tu so možna najrazličnejša in najbolj fantastična ugibanja. Držalo pa bo najbrž to, da izdajalcu pač nihče ne zaupa, celo tisti ne, ki so ga podkupili. Na Vzhodu je bil sicer lepo sprejet, toda dela, kakršnega si je zaželel, ni dobil. Bil je bolj ali manj dobra figura za propagando Pankowa proti Bonnu, in nič več.

Danes je vzhodnonemška vlada v podobni zadregi kot pred letom dni bonnska in tudi brani s spodobnimi argumenti, češ da je bil John pijanec in pridanič. V resnici so stvari najbrž malo drugačne.

Zanimivo je, da so v Bonnu Johna po zadnjih poročilih že izpustili, ker baje »ni nevarnosti, da bi ušel ali oviral preiskavo proti sebi«... in pa, da je v torek neki visok funkcionar izjavil, da John ni izdajalec. To potrjuje, da je v ozadju kaj več kot pa samo slaba volja doktorja Johna.

Tudi predvčerajšnjim je bila Opera polna do zadnjega kotička. In še za vrvišči. Kot pred tednom dni, ko smo spoznavali kitajsko umetnost. In morda prav zato. Srečanje dveh svetov je vedno vabljivo in čaka odmevov. In še je bil tu sijaj baletne skupine Janine Charrat, ki je vzbujal pričakovanja. In nekaj običajne ljubljanske radovednosti seveda tudi. Mnogi ljubitelji gledališča so težko kupili drage vstopnice za ta večer. Cene so bile prav tako visoke kot ob kitajskem gostovanju. In prav take, še višje, bodo čez teden dni. Kdo ve, kaj se nam obeta potem. In vendar ne gre za nerazumevanje režijskih stroškov. Gre za žalostno dejstvo, da je bilo še več tistih, ki kljub željam in pripravljenostim na žrtve niso zmogli vstopnine. In živé sredi Ljubljane, ki je spoznala v letošnjem decembru nekatere najlepše umetniške stvaritve našega časa — le od posredovalnih vtisov.

Pariški balet v Operi

Jean Babilée in gostovanje njegove skupine

Jean Babilée, plesalec »z legendarno lahkotnim skokom in popolno tehniko«, osebnost izredno zanimivega, neutrudno snujočega se temperamenta, nemiren in nestalen, v večnem sporu z okolico, ki je enako osvojil Pariz in svet, se udeležil francoskega odporniškega gibanja in se spri z vsemi, zdaj veljavnimi načeli, nam ni povedal vsega, kar je iskreno hotel. In kar smo pričakovali. Spoznali smo njegov osebni stil, priznati moramo, da naravnost magično obvlada svoje telo in izpoveduje v baletu »Variation« (s koreografijo L. Masina) vso svojo uporno, nemirno naravo, se samosvoj dviga nad običajno in barva vrednote in strasti neznano kje sredi med vsakdanjostjo in daleč od njenega dojemanja. Jean Babilée nas je presenetil in zdaj razmišljamo o njem. O njegovi izredni umetniški sili. Skušamo ga spoznati, čeprav zelo težko.

Skupina, ki nam jo je predstavil, pa ni izpolnila pričakovanj. Izredne zasnove baletov so imele, žal, videz hitrice in nepopolne izdelave. Že znana, izredna rutina Xenie Palley, dekor in zanimivi, skoroda nepoznani odlomki značilnega romantičnega baleta »Suite romantique«, so navdušili in ob njih smo celo nekam prezrli negotovost mlade začetnice Michele Seigneuret. Balet »Caose noisette« smo že videli. V skupini Janine Charrat sta ga že dolgo tega izvajala bolje kot predvčerajšnjim Xenia Palley in Jean Bernard Lemoine. In potem »Balance à trois«, s koreografsko zamislijo Jeana Babilée-ja. Michele Seigneuret, Jean Babilée in Aleksander Kaljužnij so hoteli izraziti »zdravo športno prijateljstvo«. Kritike po svetu trde, da je ta balet ena najpristnejših in najočarljivejših plesnih stvaritev v zadnjem času. Morda se našemu mestu pozna, da je do zdaj spoznalo prav malo svetovnih baletnih skupin in sta nam zato ameriškanskemu modernemu baletu podobna motivika in izraznost tega baleta tuja in nepozna-

Jean Babilée, plesalec »z legendarno lahkotnim skokom in popolno tehniko«, osebnost izredno zanimivega, neutrudno snujočega se temperamenta, nemiren in nestalen, v večnem sporu z okolico, ki je enako osvojil Pariz in svet, se udeležil francoskega odporniškega gibanja in se spri z vsemi, zdaj veljavnimi načeli, nam ni povedal vsega, kar je iskreno hotel. In kar smo pričakovali. Spoznali smo njegov osebni stil, priznati moramo, da naravnost magično obvlada svoje telo in izpoveduje v baletu »Variation« (s koreografijo L. Masina) vso svojo uporno, nemirno naravo, se samosvoj dviga nad običajno in barva vrednote in strasti neznano kje sredi med vsakdanjostjo in daleč od njenega dojemanja. Jean Babilée nas je presenetil in zdaj razmišljamo o njem. O njegovi izredni umetniški sili. Skušamo ga spoznati, čeprav zelo težko.

Skupina, ki nam jo je predstavil, pa ni izpolnila pričakovanj. Izredne zasnove baletov so imele, žal, videz hitrice in nepopolne izdelave. Že znana, izredna rutina Xenie Palley, dekor in zanimivi, skoroda nepoznani odlomki značilnega romantičnega baleta »Suite romantique«, so navdušili in ob njih smo celo nekam prezrli negotovost mlade začetnice Michele Seigneuret. Balet »Caose noisette« smo že videli. V skupini Janine Charrat sta ga že dolgo tega izvajala bolje kot predvčerajšnjim Xenia Palley in Jean Bernard Lemoine. In potem »Balance à trois«, s koreografsko zamislijo Jeana Babilée-ja. Michele Seigneuret, Jean Babilée in Aleksander Kaljužnij so hoteli izraziti »zdravo športno prijateljstvo«. Kritike po svetu trde, da je ta balet ena najpristnejših in najočarljivejših plesnih stvaritev v zadnjem času. Morda se našemu mestu pozna, da je do zdaj spoznalo prav malo svetovnih baletnih skupin in sta nam zato ameriškanskemu modernemu baletu podobna motivika in izraznost tega baleta tuja in nepozna-

Jean Babilée, plesalec »z legendarno lahkotnim skokom in popolno tehniko«, osebnost izredno zanimivega, neutrudno snujočega se temperamenta, nemiren in nestalen, v večnem sporu z okolico, ki je enako osvojil Pariz in svet, se udeležil francoskega odporniškega gibanja in se spri z vsemi, zdaj veljavnimi načeli, nam ni povedal vsega, kar je iskreno hotel. In kar smo pričakovali. Spoznali smo njegov osebni stil, priznati moramo, da naravnost magično obvlada svoje telo in izpoveduje v baletu »Variation« (s koreografijo L. Masina) vso svojo uporno, nemirno naravo, se samosvoj dviga nad običajno in barva vrednote in strasti neznano kje sredi med vsakdanjostjo in daleč od njenega dojemanja. Jean Babilée nas je presenetil in zdaj razmišljamo o njem. O njegovi izredni umetniški sili. Skušamo ga spoznati, čeprav zelo težko.

Skupina, ki nam jo je predstavil, pa ni izpolnila pričakovanj. Izredne zasnove baletov so imele, žal, videz hitrice in nepopolne izdelave. Že znana, izredna rutina Xenie Palley, dekor in zanimivi, skoroda nepoznani odlomki značilnega romantičnega baleta »Suite romantique«, so navdušili in ob njih smo celo nekam prezrli negotovost mlade začetnice Michele Seigneuret. Balet »Caose noisette« smo že videli. V skupini Janine Charrat sta ga že dolgo tega izvajala bolje kot predvčerajšnjim Xenia Palley in Jean Bernard Lemoine. In potem »Balance à trois«, s koreografsko zamislijo Jeana Babilée-ja. Michele Seigneuret, Jean Babilée in Aleksander Kaljužnij so hoteli izraziti »zdravo športno prijateljstvo«. Kritike po svetu trde, da je ta balet ena najpristnejših in najočarljivejših plesnih stvaritev v zadnjem času. Morda se našemu mestu pozna, da je do zdaj spoznalo prav malo svetovnih baletnih skupin in sta nam zato ameriškanskemu modernemu baletu podobna motivika in izraznost tega baleta tuja in nepozna-

— dejstvo je, da nas ni najbolj ogrel. Morda je bil preslabo pripravljen in je tu vzrok.

»Incantation« — s koreografijo Yvesa Brieuxa (plesala sta novinka Michele Seigneuret s svojo nadarjenostjo, a tudi skrajno negotovostjo in Jean Bernard Lemoine), je zelo neokusen plagiat prave neoklasike, ki jo je izpovedal zadnji labet »Romeo et Juliette«. Njegov koreograf Serge Lifar je utemeljitelj tega stila, ki ga je v tem baletu izvrstno združil s odtenki ostalih: akademizmom, modernim stilom in romantično suito. Glasba Čajkovskega je govorila z uspelo stvaritvijo obeh glavnih plesalcev (Claire Sombert in Aleksander Kaljužnij).

Tako želen baletni večer izbranih pariških solistov nam je odkril talente Jeana Babilée-ja, rutino Xenie Palley, Jeana Lemoina in Aleksandra Kaljužnega, resnično umetniško izraznost Claire Sombert in nadarjenost Michele Seigneuret. Zakulisna naglica pa je bila odveč. Povedala je vse nezaželeno.

TT TEDENSKA TRIBUNA

FRANCIJA ČAKA

Že pred časom je bilo slišati napovedi, da se politični razvoj v Franciji pripeljal do pregrupacije sil. Sedaj, ko se je volilna kampanja začela — volitve za novo Narodno skupščino bodo namreč že 2. januarja — se že kažejo obrisi teh sprememb. V glavnem je povezava med posameznimi listami rodila dve veliki koaliciji: prva je »republikanska fronta«, druga je koalicija centra in desnice. Na čelu prve koalicije sta Pierre Mendès-France in Guy Mollet, na čelu druge pa Edgar Faure in Antoine Pinay.

»Republikanska fronta« je pravzaprav »levi center«, kajti združuje sredinske stranke z nekoliksnim levičarskim odtenkom; v tej »fronti« so Mendès-Franceovi radikali, večina socialistov, nekateri pristaši tako imenovane demokratične unije, pa tudi nekateri degaullllovci.

Koalicija centra in desnice pa združuje Edgarja Faura in tiste radikalne voditelje, ki so jih prav pred nekaj dnevi skupaj s Faurom izključili iz radikalne stranke, nadalje pristaše Renéa Plevena in katoliško Narodno-republikansko gibanje, poleg teh še »agrarce« in predvsem »neodvisne«, ki jih vodi Antoine Pinay.

Če hočemo še bolj poenostaviti predvolilno sliko v Franciji, lahko rečemo, da stojita v ospredju sedanjega volilnega boja dva človeka: Mendès-France in Antoine Pinay. Mendès-France zastopa tako v notranji kot v zunanji politiki nekatera načela, ki znajo pritegniti precejšnje število volivcev. France se zavzema za »obnovo« francoskega notranjepolitičnega sistema in ima glede tega nekatere originalne ideje, ki jih je hotel uveljaviti že tedaj, ko je bil predsednik vlade. Zlasti se Mendès-France zavzema za ureditev razmer v francoski Severni Afriki, za ureditev odnošajev z Vietnamom, pa tudi za zboljšanje odnošajev z Zahodno Nemčijo.

Antoine Pinay je bil že od prej najostrejši — in nemara tudi najbolj nevaren — nasprotnik Franceove politike. Pinay zagovarja konservativno politiko, čeprav z nekaterimi reformami, ki pa naj bi bile v bistvu samo monetarnega značaja; v zunanji politiki pa je Pinay močno naklonjen politiki povezave zahodnih velesil in čim tesnejšim zvezam med Francijo in ZDA, medtem ko se je njegov »nasprotnik« Mendès-France z vsemi silami trudil, da bi utrdil francosko samostojnost in neodvisnost v odločanju, s čimer naj bi si Francija spet pridobila ugled res prave velesile.

Francoski volivci bodo imeli na izbiro: ali naj podprejo reformatorske težnje Mendès-Francea in njegov boj proti »reakcionarni in klerikalni desnici« ali pa naj zaupajo konservativni in v bistvu reakcionarni politiki desničarsko usmerjenih politikov, med katerimi je Pinay »najsvetlejša zvezda«.

Poleg teh dveh sredinskih koalicij pa bosta na obeh straneh tradicionalne francoske razporeditve političnih sil še dva činitelja: na levici francoska komunistična partija, na desnici pa profašistično Poujadovo gibanje »trgovcev in davkoplačevalcev«.

Vodstvo KPF je socialistični stranki ponudilo sodelovanje; socialistični voditelji so ta poziv zavrnili, češ da bi morali francoski komunisti izvesti nekatere spremembe v svoji politiki, da bi lahko prišlo do skupnega nastopa komunistov in socialistov. Kljub temu pa kaže, da bodo v nekaterih departmentih vendarle nastopili skupaj kandidati obeh strank, kajti Mendès-France in generalni sekretar socialistične stranke Guy Mollet sta se dogovorila za povezavo samó v 30 departementih. Poznavalci razmer so mnenja, da zna samostojen nastop komunistov pritegniti precej glasov in da je pričakovati, da bo KPF v novi Narodni skupščini imela nekaj več sedežev kot v pravkar razpuščeni.

Pri volitvah leta 1951 so bili na skrajni desnici pristaši generala De Gaulla. Toda degaullovska stranka se je razbila in njeni pristaši so se sedaj razdelili na vse vetrove. Pri sedanjih volitvah pa je na skrajni desnici Poujadovo »gibanje«, ki je že s svojim dosedanjim delovanjem pokazalo, da si išče tako ideoloških kot tudi taktičnih vzorov v preživelih fašističnih gibanjih. To »gibanje« sicer ne more računati na poseben uspeh, vendar pa zna pritegniti nekatere nacionalistično usmerjene volivce iz drobno buržoaznih vrst.

Volilna kampanja se je že začela in — kar je najbolj zanimivo — s precejšnjo ostrino in tudi strastjo. Prav tako kaže, da bo volilna udeležba precejšnja, kajti v volilne spiske so se vpisali tudi tisti, ki so doslej vedno predstavljali »armado abstinentov«.

Prezgodaj bi bilo napovedovat, kakšen bo izid francoskih volitev, vendar bi lahko rekli, da ni pričakovati večjih sprememb v razporeditvi mest v Narodni skupščini: najbrž bo kljub sedanji veliki razgibanosti nastopilo spet tradicionalno francosko »zatišje«, kajti vse kaže, da brez težjega kirurškega posega ni mogoče odpraviti bolezni francoskega političnega sistema.

MLEČNE KARAMELE Z VITAMINOM D

ZELO VAŽNO!

Vitamin »D« je nujno potreben za razvoj kosti in zob pri otrocih.

Zato naj ga uživajo noseče in doječe matere, ker je pri njih potreba vitamina »D« še pojačana.

»JUGODIJETIKA«

Tovarna farmacevtsko dijetetskih proizvodov

Zagreb — Borongajska c. 48a

Sovjetski ministrski predsednik Bulganin in generalni sekretar KP Sovjetske zveze Hruščev zaključujeta svoj obisk v Indiji in Burmi. Še nekaj dni ostaneta v Indiji — obiskati nameravata tudi indijski del Kašmirja — nato pa bosta odpotovala v Afganistan, od tam pa domov v Moskvo. Njuno potovanje je spremljala množica novinarjev in razumljivo je, da je svetovni tisk obširno komentiral vsako besedo, ki sta jo izrekla in vsak korak, ki sta ga napravila sovjetska državnika. In če je upravičena trditev, da so zahodni listi razpihovali vsako njuno besedo, potem je prav tako res, da onadva, zlasti pa Hruščev, nista vedno izbirala besed s pretirano previdnostjo. Zaradi govorov Hruščeva o britanskem kolonializmu (dejal je, da imajo Britanci Burmance za barbare) in njegovega mnenja o krivdi zahodnih držav za drugo svetovno vojno, se je razvnela med njima in Zahodom prava majhna hladna vojna, zaradi katere so bili celo gostitelji v nemajhni zadregi. Kakorkoli že, dejstvo pa je, da tisk priznava uspešnost njunega obiska. Sovjetska zveza je s tem prvič navezala neposredne in celo prijateljske stike z dvema azijskima državama, ki imata nemajhen vpliv. Že to zahodnim državam ni bilo všeč — toda prav te dni je ameriški zunanji minister Dulles dal še izjavo, ki podpira Portugalsko in njene pravice do kolonije Goe, tako da se je pozitivnemu pisanju v azijskem tisku o obisku sovjetskih državnikov pridružilo še ostro konkretiranje Dullesove nepremišljene izjave. Na sliki: Bulganin in Hruščev sta se sezula, preden sta stopila pred Gandhijev mavzolej.

Paglavec mora iz OZN

Čangkajškov delegat je preprečil izvolitev 18 novih članov Združenih narodov — Hud udarec za OZN — V odgovor na formoški veto je Sovjetska zveza glasovala proti vsem ostalim prosilcem — V OZN bo treba počistiti

Čeprav je bilo vse 10. zasedanje Generalne skupščine OZN prežeto z upanjem, da se bo organizacija povečala za 18 novih članic, se je to upanje sinoči nepričakovano in grobo razbilo.

Po posamičnem glasovanju so v Varnostnem svetu glasovali za vse kandidate v celoti, pri čemer so štirje člani sveta glasovali proti Madžarski, Bolgariji, Romuniji in Albaniji, šest se jih je vzdržalo in samo Sovjetska zveza je glasovala za njihov sprejem.

Čangkajškov delegat je izpolnil grožnjo: glasoval je proti sprejemu Zunanje Mongolije. Sovjetska zveza je prav tako držala besedo: »Vse ali nobena!« In tako se je izjalovila — vsaj trenutno — ena največjih akcij Združenih narodov.

Predlagani kandidati so bili: ITALIJA, JAPONSKA, ŠPANIJA, KAMBODŽA, LAOS, PORTUGALSKA, CEJLON, JORDAN, LIBIJA, AVSTRIJA, IRSKA, ALBANIJA, ZUNANJA MONGOLIJA, MADŽARSKA, BOLGARIJA, ROMUNIJA, FINSKA in NEPAL. Za sprejem Albanije, Bolgarije, Romunije, Madžarske in Zunanje Mongolije se je potegovala Sovjetska zveza, za vse druge zahodne države.

Kazalo je, da bodo Združeni narodi brez posebnih trenj in težav storili korak, ki bi močno uveljavil njihov sloves resnične mednarodne, če že ne svetovne organizacije.

Posebni politični odbor je z veliko večino priporočil Generalni skupščini sprejem vseh 18 kandidatov. Generalna skupščina je z ogromno večino — 52 držav za, 5 vzdržanih in 2, nacionalistična Kitajska in Kuba, proti — sprejela predlog posebnega političnega odbora in priporočila Varnostnemu svetu sprejem vseh 18 kandidatov.

Delegat s Formoze je takrat zagrozil, da bo uporabil veto v Varnostnem svetu proti sprejemu Zunanje Mongolije. Nič ni pomagalo, da je predsednik Eisenhower dvakrat zahteval od Čangkajška, naj ne uporabi veta. Obakrat je diktator s Formoze odgovoril odklonilno.

Že takrat je bila večina delegacij ogorčenih. Pojavili so se celo glasovi, da bi bilo treba nacionalistično Kitajsko, če bo res uporabila veto, vreči iz organizacije. Drugega tudi ne bi zaslužila. Očitno je, da skuša na ta način izsiljevati in si zagotoviti stolček v Varnostnem svetu za ceno morebitnega poznejšega popuščanja.

Ali pa se morda zaveda, da so ji dnevi v Varnostnem svetu šteti in skuša storiti čim več škode, dokler še more. Že davno bi moral Čangkajškov delegat leteti vsaj iz Varnostnega sveta. NJEGOVA ZADNJA POTEZA PA JE GROB ZASMEH OGROMNE VEČINE ZDRUŽENIH NARODOV, KI NE BI SMELA OSTATI NEKAZNOVANA!

Spet so Združeni narodi utrpeli poraz, hudo razočaranje, ki ga ne čutijo samo države kandidatke, temveč vsi ljudje, ki jim je do čim tesnejšega mednarodnega sodelovanja in miru.

Toda še nikoli ni bila volja večine tako jasno izražena kot prav sedaj in še nikoli ni tako navidez majhna zapreka prinesla tolikšno razočaranje.

Najbolje bi bilo, ko bi Združeni narodi res dali svojemu ogorčenju duška in v pravični jezi pognali paglavca ne samo iz Varnostnega sveta, ampak tudi iz Organizacije združenih narodov.

VSA SVETOVNA JAVNOST JE NAPETO SPREMLJALA DOGODKE V OZN OB SPREJEMANJU NOVIH 18 ČLANIC. — NA SLIKI VIDIMO NOVINARJE, KI NEPOSREDNO IZ SKUPŠČINSKE DVORANE OZN OBVEŠČAJO SVOJE ČASOPISE

- Izdaja in tiska časopisno-založniško podjetje »Slovenski poročevalec« v Ljubljani, direktor Rudi Janhuba. Urejuje uredniški odbor. Glavni urednik Branko Babič, odgovorni urednik dr. Dušan Savnik za tisk odgovoren Franc Pleve.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. (pritličje) poštni predal 150 — Telefoni 23-522 do 23-526 (interna številka 23)
- Naročniški oddelek: Ljubljana, Kardeljeva ul. 3, telefon 21-651. Naročnina: celoletna 960 din, polletna 480 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. Posamezna številka 20 din.
- Oglasni oddelek: Ljubljana, Kardeljeva ulica 5, telefon 21-696.
- Številka tekočega računa pri Komunalni banki: 60-KB-5-Ž-269
- Rokopisov ne vračamo!

Segura je moral v samostan

Uporni kardinal Pedro Segura y Saenz, nadškof v Seviljі, se je moral po ukazu iz Vatikana odpovedati svoji stolici in oditi v samostan, ker njegovi politični pogledi (skrajno konservativni, toda protifrankistični) niso bili v skladu z vatikansko politiko, ki podpira Franca.

Japonci iz svetovne vojne – 9 se jih je vdalo

Po sporočilu Associated Pressa pišejo časopisi na Marotaju, otoku v vzhodnem Moluškem otočju (Indonezija), da se je devet japonskih vojakov, ki so se skrivali od konca druge svetovne vojne, vdalo oblastvom. Časopisi tudi pišejo, da so nedavno z letal opazili približno 50 Japoncev, ki so se skrivali sredi otoka. Pozneje so na to mesto poslali vojaške patrulje in devet Japoncev se je vdalo z vsem orožjem in opremo. Trenutno še nič ne vedo o drugih japonskih vojakih, ki se skrivajo nekje na otoku.

FRANCO IN GIBRALTAR

Pri nedavnem srečanju med španskim diktatorjem Francom in ameriškim zunanjim ministrom Dullesom je prišlo baje tudi do razgovora o Gibraltarju. Franco je predlagal, naj bi Gibraltar dobila Španija, pri čemer naj bi trdnjava in vojaške naprave še naprej ostale zunaj španskega območja, vendar pod skupnim zahodnim poveljstvom.

Proskribicijski seznam

Najstarejši sin maroškega sultana Mohameda V. je svojemu očetu predložil dolg spisek oseb, ki so se v preteklosti izražale proti dinastiji Ben Jusefa. Vse te osebe naj bi zdaj doletela »zasluženа kazen«. Francoski svetovalci pa so sultanu povedali, da bi takšno preganjanje ne prineslo miru, ki ga Maroko tako zelo potrebuje.

Američani v Saigonu

Američani so v Saigonu v Južnem Vietnamu kupili velika skladišča »Chaner«, ki jih je doslej imela neka francoska izvozna družba. Ta skladišča nameravajo preurediti in jih spremeniti v — univerzo.

Napovedi pred francoskimi volitvami

Glede na bližnje francoske parlamentarne volitve, ki bodo 2. januarja, so nekateri politiki povedali svoje mnenje in namene. Mitterand (dem. unija): »Ljudska fronta se bo osnovala šele po volitvah«. Pleven (demokratična in socialistična unija): »Komunistična partija je sedaj močnejša kot leta 1936, ko je bila osnovana ljudska frenta«. Mendès-France (radikal): »Preprečiti je treba, da bi socialisti ostali sami. Radikali se bodo zato s njimi povezali«. Pinay (voditelj desničarskih »neodvisnih«): »Žrtev teh volitev bo sam Mendès-France«.

Zahodnonemški oficirji

Zahodnonemško ministrstvo za obrambo je razglasilo, da oficirji v zahodnonemški vojski ne bodo smeli imeti sorodnikov v Vzhodni Nemčiji. Če jih kdo ima, mora doseči preselitev svojih sorodnikov v Zahodno Nemčijo ali pa dati ostavko.

Ameriška in ruska koruza

Voditelj sovjetske kmetijske delegacije Vladimir Macevič, ki je obiskal pokrajine, kjer v ZDA gojijo koruzo, je po povratku v domovino postal minister za kmetijstvo. Macevič je baje najboljši prijatelj Hruščeva, pri katerem je posredoval, da se je na Jalti sestal z Roswellom Garstom, »kraljem ameriške koruze«.

Garst je sovjetskim kmetijskim tehnikom izjavil, da »lahko samo z množično gojitvijo koruze preprečijo, da bi Sovjetska zveza ne zašla v prehranske težave.«

Dogodki pretekiega tedna

● **Beograd, 8. decembra.** — Madžarske oblasti so izpustile pripadnike jugoslovanske narodne manjšine, ki so jih zaprle pred tednom dni.

● **Atene, 9. decembra.** — Turški patrolni čoln je streljal na grško ribiško ladjo, ki je plula v bližini dodekaneških otokov.

● **Oslo, 10. decembra.** — Socialistično glasilo »Arbeider Bladet« je objavilo vest, da je ob Gehardsenovem obisku Nikita Hruščev ponudil sodelovanje med KP Sovjetske zveze in norveško socialistično stranko. Centralni odbor norveške socialistične stranke je ponudbo vljudno odklonil.

● **Peking, 11. decembra.** — Kitajska državna delegacija pod vodstvom podpredsednika republike Ču Deja je davi odpotovala na državni obisk v Vzhodno Nemčijo. Po obisku v Nemčiji bodo kitajski delegati odpotovali v Bukarešto, kjer se bodo udeležili kongresa romunske delavske stranke.

● **Pariz, 12. decembra.** — V Parizu so se sestali zunanji ministri zahodnih držav. V tem tednu je namreč na sporedu sestanek Evropskega sveta, zahodno-evropske unije in Atlantskega pakta, poleg tega pa se bodo še posebej sestali zunanji ministri treh velesil.

● **New Delhi, 13. decembra.** — Sovjetska zveza in Indija sta podpisali sporazum, po katerem bo Indija uvažala iz Sovjetske zveze opremo za rudnike in proizvodnjo nafte, ter milijon ton jekla, Sovjetska zveza pa bo uvažala surovine in tekstil.

POLITIČNI PORTRETI

Posarski premier WELSCH

Ko je po posarskem plebiscitu odstopila posarska deželna vlada Johannesa Hoffmanna, je bilo sporazumno s komisijo evropskega sveta sklenjeno, naj se takoj sestavi začasna vlada, ki bo ostala na svojem mestu do izida deželnozborskih volitev 18. decembra. Ta vlada naj bi bila po sporazumu z evropsko komisijo popolnoma nevtralna in to se je tudi zgodilo. Predsednik te začasne vlade je postal Heinrich Welsch, ki je politično neopredeljen, čeprav je pred leti nekaj časa v vladi krščanske ljudske stranke vodil ministrstvo za socialne zadeve. Na tem svojem mestu je Heinrich Welsch vedno poudarjal, da ni pristaš stranke, ki tvori vlado, in ko se mu je zdelo, da taki njegovi poudarki ne zadostujejo, je odstopil.

Heinrich Welsch, ki je star 76 let, je bil doslej predsednik deželnega zavoda za socialno zavarovanje, prav tako pa tudi predsednik najvišjega sodišča za zadeve socialnega zavarovanja ter upravnega odbora za posarske železnice, ki ga po posarskem statutu tvorijo Posarčani in Francozi. Doma je iz Saarlouisa, pravo pa je študiral na raznih univerzah v Nemčiji in Franciji. Med drugo svetovno vojno je bil višji justični uradnik nemške uprave v zasedeni Franciji in na tem mestu je mnogo Francozov rešil koncentracijskih taborišč in drugih načinov nacističnega terorja. Zahvalo za svojo svobodo mu dolguje tudi bivši francoski minister Robert Schuman, ki mu je že večkrat izrazil svoje priznanje in svojo hvaležnost.

Heinrich Welsch ni med kampanjo pred posarskim plebiscitom nikdar nastopil, splošno pa je znano, da je zagovornik evropeizacije Posarja in čim tesnejšega sodelovanja s Francijo. Njegovo imenovanje za predsednika začasne posarske vlade je v marsičem dobro vplivalo na odnošaje med Francijo in Zahodno Nemčijo. Ko je prevzel svoje mesto kot posarski premier, je Welsch naglasil, da se bo predvsem zavzemal za to, da se pred volitvami v posarski deželni zbor ne bi ponavljali dogodki, kakršni so bili med agitacijo pred plebiscitom.

Agitacija za deželne volitve se je zdaj že začela in je zelo zanimivo, da se je tudi bivši predsednik vlade in šef krščanske ljudske stranke Johannes Hoffmann znašel na pronemškem stališču, ko je na zborovanju krščanske ljudske stranke v Saabrücknu poudarjal, da mora biti vodilno načelo krščanske ljudske stranke popolnoma v duhu in slogu pronemških nemška pripadnost Posarja. Ko je govoril strank, ki so ga zrušile, pa je tudi poudarjal, da pri volitvah 18. decembra ne namerava kandidirati. Krščanska ljudska stranka je kot prva začela volilno kampanjo, vsega skupaj pa se bo pri volitvah 18. decembra potegovalo za mandate 9 strank. Sedanji posarski premier Welsch ker odklanja vse ponudbe kandidature z lakonično izjavo, da nima prav nobenih seveda ne bo med kandidati teh strank, političnih ambicij.

ZAKLAD NA »ENTERPRISE«

30. JANUARJA 1952 SE JE POTOPILA AMERIŠKA LADJA FLYING ENTERPRISE. ŠTIRI LETA SO KROŽILE GOVORICE O NJENEM TOVORU. JE ŠLO ZA ENO NAJVEČJIH TIHOTAPSKIH AFER V ZGODOVINI? JE IMELA LADJA NA KROVU TAJNE VOJAŠKE INSTRUMENTE? JE VEDEL KAPITAN O TEM DRAGOCENEM TOVORU? SKRIVNOST JE NEDAVNO RAZJASNIL NEKI AMERIŠKI ZNANSTVENIK, KI JE POVEDAL: »LADJA JE IMELA V ŠESTIH KOVINSKIH ZABOJIH SKORAJ VSO SVETOVNO ZALOGO ČISTEGA CIRKONIJA. Z NJO SE JE POTOPILA NA DNO VSA ENOLETNA SVETOVNA PRODUKCIJA TE ISKANE KOVINE.«

Sredi decembra 1951 je »Flying Enterprise« v Rotterdamu naložila 1300 ton tovora in zaplula na Ocean. Še blizu angleške obale je zašla v orkan in se trinajst dni borila na razbesnelih valovih. Posadka se je izkrcala, kapitan Carlsen pa je ostal do zadnjega trenutka, upajoč, da bo vlačilec »Turmoil« vendarle rešil ladjo. Zaman, 10. januarja pozno popoldne se je kapitan pognal z ladje, ko je ta že drsela v globino. Bila je to ena največjih bitk nemočnega človeka z razbičanim vodovjem. Toda čemu je Carlsen vztrajal do zadnjega hipa? Ko se je vrnil v Ameriko, je bil celo odlikovan za hrabrost — odgovora na zadnje vprašanje pa ni dal. Tudi tovorni listi ne izdajajo ničesar. Govorice pa seveda niso potihnile. Sovjetski mornariški list »Rdeča flota« je že dva meseca po tem, ko se je ladja potopila, zapisal, da je vozila dragocene teleskope in rakete V-2 iz Hamburga v Ameriko. Tovor da je bil namenjen za ameriško vojno ministrstvo. Še več: kapitan bi lahko — tako je pisal moskovski list — svojo ladjo rešil, če bi pravočasno zavdi v pristanišče Brest. Toda to so mu strogo prepovedali.

VREČA DOLARJEV

Ko je čez vso zadevo že legel prah pozabe, so v največji tajnosti začeli misliti na rešitev tovora. Italijanska ladja »Rostro« je dobila strogo zaupno naročilo. Brez hrupa in novinarjev se je odpravila na kraj nesreče in vrgla sidro. Razbitina je ležala v globini 80 m. To je ravno meja, do koder se potapljači morejo potopiti.

Na krov so potapljači prinesli nenavadne predmete: poleg pisalnih strojev in avtomobilov tudi 5000 neocarinjenih švicarskih ur in preprosto poštne vrečo, ki je vsebovala več dolarjev in vrednostnih papirjev, kot je bil vreden ves ostali tovor. Možje so strmeli. Strmeli so tudi uradniki v brüsselski banki, kjer so te papirje razobesili na vrv, da bi se posušili.

Kljub vsem presenečenjem pa so možje še vedno iskali. Trdovratno so brskali za »šestimi zaboji«, o katerih so tolikanj šuštjali... Zdaj vemo, da je šlo za kovino cirkonij. Ali so potapljači našli te zaboje? Ameriški tisk ne pove nič določenega.

ZA NAUTILUS?

Ob času katastrofe je bila Nemčija edina dežela, ki je imela potrebno tehnično opremo za pridobivanje čistega cirkonija. Čeprav je cirkonij že 150 let poznan (je sestavni del poldragega kamna cirkona v bledomodri ali rdečkasti barvi) poznajo njegovo pravo vrednost šele zadnjih nekaj let. V strokovnem leksikonu iz leta 1948 bi pod besedo »cirkonij« lahko brali: »...tehničen pomen malenkosten«. To pa se je medtem spremenilo. Cirkonij je izredno važna kovina pri atomskih reaktorjih, saj lahko zavira nevtrone ali jih celo »požira«.

Cirkonij, ki ga je vozila »Enterprise«, je bil torej namenjen ameriški Komisiji za atomsko energijo. Prav tako nepogrešljiv kot pri atomski podmornici »Nautilus«, je nepogrešljiv tudi pri določenem tipu uranskih peči. Njegovo tališče je skoraj pri 2000 stopinjah — in to marsikaj pove.

Vsepovsod, kjer je potrebna kovina s posebno visokim tališčem — vse bolj zahtevajo cirkonij. Cirkonij vzdrži vse napade običajnih kislin. Poleg tega pa veže pline, kar s pridom uporabljajo pri radijskih cevih.

Cirkonij najdemo v zemeljski skorji prav tako pogosto kot kositer. Torej ga ni malo. Težko pa ga je pridobivati v čisti obliki; kilogram stane okoli 40 dolarjev.

SKRIVNOST KAPITANA CARLSENA SE IMENUJE CIRKONIJ

Podjetna 80-letnica

Vdova Gastona Calmetta, direktorja dnevnika »Figaro«, ki ga je 1914 umorila žena francoskega ministra za finance, se je drugič poročila z nekim administratorjem kazine v Vichiju in zdaj pri osemdesetih letih, ko je postala že drugič vdova, še s 47-letnim zidarjem Fernandom Cureaujem. Naša slika kaže mladoporočenca takoj po poroki.

PARCELE NA LUNI

Kakor je leta 1626 holandski trgovec Peter Minuit od Indijancev kupil otok Manhattan, na katerem je zgrajeno današnje središče New Yorka, si je sedaj vtepel v glavo neki Dollay Wall, zemljiški posredovalec v New Yorku, da bo prodajal parcele na Luni. Doslej je našel že štiri sto kupcev. Posredovalec pošlje vsakemu kupcu listino, v kateri mu je zagotovljen »nemoten, miren in popoln užitek kupljene parcele, prostlov in ribolov brez letnih omejitev, neomejeno izkoriščanje talin rudnega bogastva. Državni pravnik se je zdaj za to stvar pozanimal in domiselni prodajalec se bo moral zagovarjati pred sodiščem.

KORISTNO DRUŠTVO

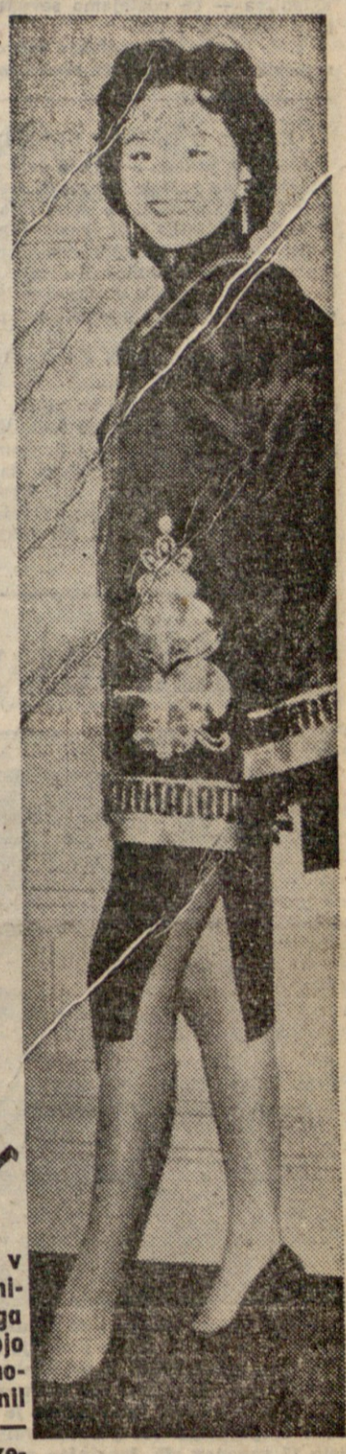
Na Norveškem so ustanovili »Društvo avtomobilistov — abstinentov«, katerega člani se morajo obvezati, da med vožnjo nikoli ne bodo poskusili alkoholnih pijač. Doslej je vpisanih 63.000 članov.

Tudi v Hamburgu so poskušali ustanoviti podobno društvo, toda doslej se je vanj vpisalo le okoli 100 članov.

Koliko bi bilo članov pri nas, če bi ustanovili tako društvo?

Z letalom k Materhornu

Švicarski in italijanski carinki na ravnini Rosa v Alpah so se že navadili na nenavadnega gosta, švicarskega pilota Hermanna Geigerja, ki brez oklevanja pristane na najbolj tveganih terenih visoko med gorskimi velikani. In zakaj to počne? Največ zato, ker ljubi planine in je poleg tega še navdušen letalec. Pa še nekaj je... Ponesrečeni alpinisti, invalidi, ki so v gorah izgubili svoje zdravje, se le težko ločijo od vrhov. Tudi njim omogoča Geiger dostop do lepot: pred nedavnim je pristal na strmem ledeniku z 78-letnim starcem, ki si je želel samo še enkrat videti svoje ljubljene gore.

SPRAVA DVEH NASPROTNIKOV

Sultana Mohameda Ben Jusefa so Francozi pred dvema letoma pregnali s prestola in ga poslali v izgnanstvo na otok Madagaskar. Zaradi razmer v Maroku pa je pariška vlada popustila in Ben Jusef se je vrnil v Maroko kot sultan Mohamed V. Vodja Berberov, paša iz Marakeša, El Glaui je bil včasih glavni sultanov nasprotnik in je pred dvema letoma s svojimi konjeniki izvedel »državni udar«, zaradi katerega je Ben Jusef moral oditi. Ker pa so se politične razmere zdaj spremenile in se je sultan vrnil, tudi paši iz Marakeša ni preostalo drugega, kot da se »spokori«. Pred sultanom — svojim fevdalnim vladarjem — se je vrgel na kolena in ga prosil, naj mu oprosti, ker ga je — po nalogu Francozov — izdal. Pravijo, da sta se nasprotnika pobotala in da je zato pričakovati, da bo v Maroku kmalu mir.

Tudi taki

Šest sto duhovnikov — varuhov svetišč v Ahmedabadu, Zahodna Indija, je te dni napovedalo stavko. Ta stavka se prav nič ne razlikuje od številnih stavk po svetu, kajti tudi ti stavkujoči zahtevajo povišanje plače in en prost dan v tednu. To pa še ni vse. Iznebiti se hočejo tudi koprene, ki jo po verskih zakonih morajo nositi na ustih, da s svojim dihom ne bi morili mikrobov v zraku. Zvečer ne smejo prižgati luči, ker bi s tem ugonabljali muhe itd. Duhovniki so ustanovili sindikat, čeprav se njihovi predpostavljeni tresejo od svete jeze, češ kdo bo častil bogove tistega dne, ko bodo imeli duhovniki prost dan.

POTRES V GLOBINAH MEHIŠKEGA ZALIVA

Pred kratkim je morje ob obalah Mehiškega zaliva vrglo na suho tisoče rib vseh mogočih vrst in velikosti. Najhuje je bilo med Nanatlom in Tuxpanom, severno od Vera Cruza. Ta ogromna količina rib, ki se sedaj razkraja, je prava nevarnost za razne epidemije, zato je tamkajšnje prebivalstvo močno zaskrbljeno. Nekateri prebivalci že tožijo zaradi bolezni oči in dihalnih organov. Na morski gladini je opaziti širok pas vijoličaste barve, ki se vleče tja do obzorja, veter z odprtega morja pa prinaša s seboj poseben vonj, ki povzroča kožna vnetja. Ribiči so pregledali notranjost naplavljenih rib in opazili pordečitve, podobne tistim, ki jih povzroča kislina. Oblasti so poskrbele za laboratorijsko analizo zraka v prizadetem področju.

Pravijo, da je nesrečo povzročil podmorski potres v globinah Mehiškega zaliva.

ZAHODNA MODA TUDI NA KITAJSKEM

Pri zadnji modni reviji v Hongkongu tudi Kitajci niso mogli skriti močnega zahodnega vpliva na svojo modo. Tradicionalni kimono je nenadoma spremenil svojo dosedanjo obliko. — Krilo je kratko, ozko in zelo visoko zarezano – da, za naše pojme skoraj preveč drzno. Videti je pa, da Kitajk, ki so znane po svojih drobnih sklepih in udih, to ne moti in da znajo novi kimono nositi z vso očarljivostjo.

TIBOR SEKELJ

DIAMANT - UPANJE IN OBUP

Kaj bi rekel, dragi bralec, slabo oblečenemu človeku, ki stanuje v kolibi daleč od vsake civilizacije, ko bi ti vrgel na mizo nekaj svetlih kamenčkov in povsem mirno pribil: »Tole je vredno okoli deset tisoč dolarjev.«

Da, tudi jaz bi se začudil, če ne bi bil ravno takrat ob reki Aragvaj, ki predstavlja demarkacijsko črto med zveznima državama Matto Grosso in Gojaz v Braziliji, državama, ki ju na zemljevidih označujejo z nazivom »diamantno področje«. To je bilo v koči gospoda Sinhozinha, ki velja za enega najbolj petičnih diamantnih mogotcev v teh krajih.

Sinhozinho je »caboclo«, mešanec, čigar predniki so bili Indijanci, črnci in belci. Njegova last so nepregledna zemljišča, podkrepljena z naloženim denarjem v najvažnejših brazilskih bankah. Toda Sinhozinho je oblečen skoraj v cunje in stanuje pod streho iz palmovih listov ter se niti v načinu življenja ne loči od ostalih prebivalcev. Doma je iz severne Brazilije. V Matto Grosso je zašel pred dvajsetimi leti, da bi iskal diamante. Sreča mu je bila mila in leta 1928 je našel diamant, ki je imel 11 karatov in so ga ocenili za 4.000 dolarjev. Vsak drugi »garimpeiro« — kakor se imenujejo iskalci diamantov — bi izgubil glavo, odpotoval v najbližje mesto in se tam pozabaval s sumljivimi ženskami in se nacejal s še bolj sumljivimi alkoholnimi pijačami, dokler ne bi zapravil vsega denarja. Sinhozinho pa se ni pustil zavesti. S svojim prvim kapitalom se je iz navadnega delavca povzpel v podjetnika, ki zaposluje druge garimpeire, postal je torej »capanguero«.

Na njegovih »garimpih«, diamantnih poljih, dela okrog sto garimpeirov, včasih več, včasih manj. Iskalec diamantov seveda ni kakšen nameščenec, marveč svoboden človek, ki se pokorava kvečjemu svojemu pustolovskemu nagonu. Nekateri so brez prebite pare v žepu in se ponudijo lastniku garimpa za »pol — pol«, to se pravi, da mu lastnik pozodi orodje, prenočišče in hrano, dokler prišlec ne bo naletel na diamant. Potem si dobiček delita.

»Kaj pa če delavec diamant skrije in ga sam proda?« sem vprašal.

»To se nikoli ne pripeti. Garimpeiri so veliki pustolovci, toda pošteni. Vse skupaj je nevarna igra za srečo. Igralcev je mnogo — glavni dobitek pa samo eden. Računamo torej na srečo.«

Lastnik garimpa seveda nikoli ne more zgubiti. Če nekje zgubi, dobi drugod dvojno. Garimpeiro je svoboden človek, ki lahko odide kadar hoče, da poskusi na drugem kraju. Če je kaj našel ali ne, ni važno in mu nihče ne očita, celo njegov gospodar ne.

Drugi garimpeiri prihajajo s svojim denarjem in delajo na svoj račun. Vendar morajo lastniku odšteti deset do dvajset odstotkov morebitnega dobička.

So pa še tretji. Vsepovsod jih je polno, na rečnih obalah in tam, kamor človeška noga le redko stopi. Kopljejo globoko v zemljo in kot obsedeni sejejo pesek skozi sito. To so samotarji. Srečal sem jih nekaj in vprašal Sinhozinha, kako živijo. Z ironičnim, toda sočutnim nasmehom mi je rekel: »Sanjajo, da bodo našli diamant. Nekateri kopljejo na istem mestu po več let.«

Hotel sem vedeti, s kakšno pravico zahteva Sinhozinho odstotke od teh samotarjev. Mar je tudi lastnik obale?

»Ne, dragi moj, zemlja je državna, jaz pa dajem vodo.«

Sprva nisem razumel, toda ko sem si ogledal njegov garimpo, mi je postalo vse jasno. Diamantno polje meri približno hektar in leži tik ob reki. Ljudje kopljejo na obali deset metrov globoko. Zemlja se drobi zaradi mnogih majhnih slapov, ki nastanejo na koncu primitivnih kanalov. To vodo, garimpeirov »stroj«, morajo plačati samotarji.

Povsod dela človek, išče po poljih, v grapah, kamnolomih... Na tem garimpu, ki sem si ga ogledal, je zaposlenih okrog petdeset iskalcev — od tri sto tisoč, kar jih je v Srednji Braziliji. Nekateri od njih so čisto nagi, drugi odeti v nekakšne cunje s širokim slamnikom na glavi. Kopljejo z motiko ali brskajo po zemlji ali stoje do kolen v vodi. Drugi sejejo zemljo najprej skozi grobo, potem pa skozi fino sito, na kraju pa izpirajo, kar je ostalo, v velikem lesenem krožniku, ki ga neprestano tresejo. Zaradi centrifugalne sile plavajo lažji delci na rob krožnika, težji pa ostajajo v sredini. To je »forma«. Sredi te forme je navadno tudi nekaj črnih kamenčkov. Svetlejši se imenujejo »lak«, rumenkasti pa »grah«. Ko iskalec zagleda kamenčke, mu zasijejo oči kot kvartaču, ki je vse stavil na eno samo karto. To kamenje pa nima nobene cene in človek ga bo čez nekaj hipov vrgel proč. Je pa znanilec onih drugih svetlih kamenčkov, ki jih garimpeiro išče že tedne, mesece in leta...

GLOBOKO SKLONJENI, SEJEJO TEMNOPOLTI DELAVCI OBETAJOČI PESEK

Še preden me je Sinhozinho odvrnil, sem odšel k obali, da bi se pomenil z garimpeiri. Eden od njih je prišel iz Bahije, drugi iz Rio Granda, srečal sem Čeha, Rusa in Peruanca. Vsakdo mi je vedel povedati, da je že neštetokrat ušel smrti, zbežal Indijancem, se boril z divjimi zvermi... samo da bi našel en sam kamenček, ki ga bo nekega dne vendar moral najti. Vsak iskalec trdno veruje v svojo srečo, podnevi gara, ponoči pa sanja o tem... dokler ga nekega dne revmatizem ali kakšna druga bolezen ne prisili, da si poišče drugo delo.

Iskalec diamantov preživi svoja leta nagnjen nad sitom in to ni majhen napor. Vzdrži zaradi upanja, da se bo nekoč vrnil v svojo domovino, se oženil in začel novo, mirno življenje. Ni vsak iskalec tako srečen, da bi doživel vroče pričakovani dan, mnogo se jih postara na teh poljih, mnogo jih umre, ne da bi še kdaj zagledali svoj rojstni kraj. In če najde kamen, kaj potem? Ko odšteje lastniku garimpa njegov delež, ko vrne svoje dolgove, mu navadno ne ostane dosti, zakaj trgovci z diamanti, združeni v trust, sleparijo, ne da bi za svoja dejanja komu odgovarjali.

Opeharjenemu iskalcu morebiti ni ostalo niti za vrnitev domov. Zato se vrača na polja sam ali s kakšno žensko, ki mu je v beznici pomagala zapraviti še zadnji novčič, pa ga je morda vzljubila. S to ženo bo zdaj delil svojo bedno kolibo in večni riž z grahom na obali ene od rek, ki tečejo skozi »diamantno cono« v Braziliji.

ZA BOLJŠO PRESKRBO

V zadnjem času je bilo več posvetovanj in razprav o stanju in problemih naše trgovine. Vse razprave pa opozarjajo na to, da ima naša trgovska mreža veliko objektivnih, pa še več subjektivnih slabosti.

Ustavimo se najprej pri nekaterih objektivnih vzrokih za slabo poslovanje naše trgovske mreže na drobno.

Število prebivalstva v mestih kot so Maribor, Ljubljana, Celje in nekatera industrijska naselja, se je po vojni več kot podvojilo. Število trgovskih lokalov pa se je le malo povečalo. Posebno se je naša trgovska mreža slabo razvijala v zadnjih letih, saj imamo danes manj poslovalnic na drobno kot smo jih imeli leta 1948. Nekaj večji porast v številu poslovalnic smo zadnja leta zabeležili samo v živilski stroki. K temu pa je treba dodati, da precej lokalov ne ustreza svojemu namenu, niti po zmogljivosti niti po sanitarnih pogojih. Nekaj krivde za zaostajanje trgovske mreže je tudi na projektantih in graditeljih novih industrijskih središč, ki so zidali tovarne in stanovanja, pri tem pa često popolnoma pozabili na trgovine.

Med objektivne slabosti naše trgovine je treba šteti tudi veliko pomanjkanje ustreznih skladišč, hladilnic in podobnih naprav. Zaradi tega pomanjkanja namreč ni možno ustvarjati potrebnih rezerv in zagotoviti enakomernejšo založenost trgovin. Kot primer naj navedemo samo dejstvo, da so posamezna trgovska podjetja nalašč razširjala govorice o bližnjem pomanjkanju tega ali onega blaga, samo zaradi tega, da bi prej izpraznila svoja skladišča — če odštejemo seveda vpliv večje prodaje na plače.

Zelo pereče je vprašanje prevoza, posebno v mestih. Ožji kmetijski okoliš mest ponavadi ne more kriti vseh potreb po pridelkih. Zaradi tega je potreba po prevoznih sredstvih še večja. Naša trgovina razpolaga z zelo slabimi prevoznimi sredstvi, s premajhnim številom kamionov. Počasnost prevoza in varnost blaga pa seveda tudi po svoje vplivata na ceno. To velja toliko bolj za sadje, sočivje in zelenjavo. Skoraj odveč pa je v zvezi s tem omenjati občutno pomanjkanje specialnih prevoznih sredstev kot so kamioni-hladilnice itd.

Že iz navedenega je popolnoma jasno, da bomo morali prihodnja leta vložiti v trgovino večja sredstva kot smo jih vložili doslej, če hočemo ustvariti normalnejše pogoje za poslovanje. To je razvidno tudi iz predloga Zveze trgovinskih zbornic, po katerem naj bi prihodnje leto investirali v to panogo okoli 11 milijard dinarjev. Od te vsote naj bi porabili za grodnjo prepotrebnih skladišč okoli štiri milijarde dinarjev, približno 3 in pol milijarde bi porabili za nakup in popravilo prevoznih sredstev, milijardo za gradnjo novih tržnic in prav toliko za modernizacijo trgovine na drobno, nekaj nad milijardo pa za graditev objektov in nakup naprav za prvotno predelavo blaga.

Zvezni izvršni svet je nedavno sprejel odlok, ki omogoča trgovskim podjetjem iz 11 mest nabavo 250 kamionov po zelo ugodnih pogojih. Navedeni podatki nam kažejo, da so v teku resne priprave za zboljšanje objektivnih pogojev v našem trgovskem poslovanju.

Zgornje ugotovitve o objektivnih težkočah, ki jih mora premagovati naša trgovinska mreža, pa seveda prav nič ne spremenijo dejstva, da ima le-ta tudi veliko subjektivnih slabosti. Čeprav na primer že dolgo govorimo o trgovski morali in disciplini, na tržišču še vedno lahko naletimo na kršitve dogovorjenih cen. Še nedavno smo lahko take kršitve spremljali pri odkupu prašičev in živine.

Prav v zvezi z odkupi pa imamo tudi nekatere druge čudne pojave. Naše odkupne organizacije, predvsem kmetijske zadruge, so se orientirale uspešno na odkup nekaterih glavnih pridelkov, ki so na razpolago v večjih količinah. Hkrati pa pri kmetih često ostajajo manjše količine drugega blaga, ki ga trg nujno potrebuje. In celo več. Nekatere vrste pridelkov nam kljub vsemu pomanjkanju še vedno propadajo. Tako so na primer lani propadle v slovenski Istri sorazmeroma precejšnje količine graha, letos pa stročjega fižola. Vzroki za to so sicer deloma tudi objektivni, toda z večjo prizadevnostjo bi bilo mogoče marsikaj narediti. Prav tako lahko često opažamo tudi usmerjenost samo na konjunkturne pridelke, pri katerih je mogoče več zaslužiti in pri katerih je tudi riziko manjši. Podobnih stvari bi lahko našteli precej.

Prav gotovo bo k odpravljanju subjektivnih slabosti v naši trgovini precej prispevala uvedba potrošniških svetov in družbenega upravljanja. Nekatera trgovska podjetja, kot vse kaže, niso za to novo obliko posebno navdušena.

Kakšno korist pa si lahko obetamo od uvedbe potrošniških svetov, je najlepše razvidno, če si ogledamo njihove pravice. Kot organi družben kontrole imajo potrošniški sveti pooblastilo, da kontrolirajo poslovanje trgovin in predlagajo ukrepe za zboljšanje tega poslovanja. Potrošniški sveti dajejo pristanek na sklepe organov podjetja, glede uporabe sredstev za investicije, uporabe rezervnega sklada, razpolaganja z osnovnimi sredstvi, najemanja kreditov itd. Seveda imajo tudi pravico vpogleda v poslovne knjige in pravico pregleda poslovnih prostorov. V zvezi s temi nalogami pa so potrošniški sveti dolžni, da o vseh nepravilnostih obvestijo pristojni državni organ. Ob takem sodelovanju potrošnikov z našo trgovsko mrežo bo mogoče odpraviti marsikatero slabost, pa naj si bo ta subjektivna ali objektivna.

—on

ZAKON O HIGIENI DELA DOBIMO

Osnutek zakona o higieni dela pripravlja v Beogradu po nalogu Zveznega izvršnega sveta posebna komisija. Do sedaj smo imeli samo splošne pravilnike o higiensko-tehnični zaščiti pri delu in specifičnih gospodarskih dejavnostih. Komisija je med drugim v dosedanjem delu že razpravljala o organizaciji in metodi dela v zdravstvenih postajah pri podjetjih.

DOVOLJ TOVARN ZA EMBALAŽO

Na posvetovanjih zastopnikov jugoslovanske industrije kovinske embalaže v Ljubljani in Zagrebu so ugotovili, da sedanje kapacitete naših tovarn zadostujejo potrebam domačega trga in da ni nikakega razloga, da bi zgradili še dve novi tovarni za kovinsko embalažo. Potrebna bi bila le rekonstrukcija nekaterih zastarelih strojev, ki bi jih lahko opravile naše domače tovarne.

Povečan uvoz potrošniških predmetov

V prvih treh mesecih prihodnjega leta bodo naša podjetja uvozila številne nove potrošne predmete, ki smo jih vsa leta po osvoboditvi bolj ali manj pogrešali. Po podatkih Zvezne industrijske zbornice je za nabavo teh predmetov odobrenih 1250 milijonov deviznih dinarjev.

Kupili bomo za 206 milijonov deviznih dinarjev izdelkov kovinske industrije, predvsem motorna kolesa, fotoaparate, žepne in zapestne ure, električne aparate za britje, škarje in jedilni pribor, kovinsko galanterijo, glasbila itd. Za 300 milijonov dinarjev bomo uvozili zdravil, za kolonialno blago pa je namenjenih 294 milijonov dinarjev. Za 90 milijonov dinarjev bomo kupili radijskih aparatov, hladilnikov in sesalcev za prah, pa tudi ostale pripomočke za gospodinjstvo. Večje vsote so namenjene za uvoz raznih izdelkov kemične industrije, papirja, izdelkov črne metalurgije in za tekstilno blago. Za 20 milijonov dinarjev bomo uvozili nekovinskih izdelkov, kot so nalivna peresa, gumbi, diamanti za rezanje stekla, kremenčki za vžigalnike, zobne ščetke, toplomeri itd.

Uvoz teh potrošnih predmetov bo ugodno vplival na poživitev našega tržišča. Hkrati pa bo to spodbuda domači industriji, ki bo morala prav zaradi tega izboljšati kvaliteto svojih izdelkov, povečati asortiment in znižati cene.

VISOKA GOSPODINJSKA ŠOLA

Prvo visoko šolo za ekonomiko v gospodinjstvu v Jugoslaviji so v začetku decembra odprli v Zemunu. Opremo za to šolo je dala mednarodna organizacija FAO. Šolanje bo trajalo dve leti. Letos se je vpisalo 70 slušateljic s popolno srednjo šolo. Na šoli se bodo študentke poleg drugih predmetov, ki so važni za sodobno ekonomiko gospodinjstva, učile tudi krojenja in šivanja.

NE SAMO V VINSKIH GORICAH...

Tudi pri nabiranju tobaka v naših južnih krajih prihaja do skoraj obveznih pretepov. Ob letošnji žetvi, ki vsakikrat poteka v znamenju gesla »Naše selo vaga«, je prišlo v Stolcu do večjega »junaštva«. V neki vaški krčmi je Joco Rajić z nožem hotel ustrahovati sosednje omizje. Bitka s stoli in steklenicami je trajala dobre pol ure, ko se je končno Ljudski milici posrečilo ustrahovati vročekrvneže.

Obsojen ustaški zločinec

Po šestdnevni razpravi, na kateri so obravnavali dejavnost ustaškega zločinca Čorlukića med vojno in v prvih dveh letih po osvoboditvi, je Okrožno sodišče v Tuzli letega obsodilo na smrt z ustrelitvijo.

Obtožnica mu je očitala celo vrsto težkih dejanj, med drugim, da se je leta 1941 pridružil ustaškemu gibanju, leta 1942 sodeloval pri mučenju številnih tuzliških komunistov in simpatizerjev NOB, ki so bili tačas v zaporih, dalje, da je bil v letu 1943 odgovorna oseba ustaške propagande, da je deloval kot ustaški obveščevalec ter da se je po osvoboditvi pridružil neki diverzantski skupini.

Vse do leta 1954 se mu je posrečilo prikrivati svoje bivališče, dokler ga roka pravice le ni zasačila in ga predala sodišču.

Obilni lov v Donavskih vodah

Ribiči vzdolž Donave, od madžarske meje pa do ustja Drave, še ne pomnijo tako bogatega lova kakor letos. V apatinsko ribolovno središče prihaja zadnji čas dnevno po 1 vagon rib. Povprečni letni načrt je po izkušnjah iz prejšnjih let predvideval za tekoče leto 17 vagonov rib. Izpolnjen pa je bil že v devetih mesecih in pol.

Pretežni del nalovljenih rib gre naravnost na trg, ki obsega vso Srbijo in Makedonijo. Tako so v Beogradu nedavno odprli kar pet ribjih prodajaln, ki jih poseben hladilni kamion zalaga z vedno svežim blagom. Prijetno se bili seveda presenečeni potrošniki, saj se je cena ribam znižala od 30 do 40 din pri kilogramu.

Kar zadeva izvoz, se zanj do sedaj določene le manjše količine, in to za tržišča Švice in Nemčije.

Predelovalna industrija trenutno še ni razvita, je pa v načrtu velika tovarna ribje moke in olja. Z glavnimi gradnjami bodo začeli prihodnje leto, medtem ko so že začeli z adaptacijo zgradbe za novo tovarniško naselje. Po dosedanjih uspehih, ki jih kaže apatinski ribolovni center, je upati, da se bo tovarna amortizirala že v letu dni.

IZPOD SITA

Čudno poročilo o ŠE BOLJ ČUDNEM občnem zboru

Ljudje si ustanavljajo najrazličnejša društva, da bi se v njih razživeli, razvneli, razgovorili, da bi uresničili svoje želje, bolj ali manj plemenite ambicije — pa kaj bi naštevali vse take in podobne razloge, saj so splošno znani.

30. novembra tega leta pa se je rodila zamisel o ustanovitvi nenavadnega društva v nenavadnih okoliščinah. Vzemite moje poročilo za šalo ali za res, resnično je vse, o čemer poročam.

•

Torej 30. XI. 1955. Potniški vlak Maribor—Ljubljana. Odhod iz Maribora okrog 13. ure, pravzaprav ob 13.15 uri. Oddelek za nekadilce v tretjem razredu. Potniki različnih obrazov, različnih poklicev, različne starosti. Otroci. Tri kokoši v razdrapani mreži. Do Pragerskega vse v najlepšem redu. Potem pa...

Potem pa doživljaji, ki niso kar tako. Eno uro čakanja na zvezo z vlakom iz Čakovca. Dobro, tudi Prekmurci se morajo vrniti s počitnic na delo. Razumemo. Čakamo in smo srečni, ko pričakamo vlak. Kot je že navada, se tudi to pot vsujejo iz »ptujčana« ljudje, težko obloženi z nahrbtniki, cekarji, kovčki, flaškoni in s steklenicami v žepih. Napolnijo se mreže za prtljago, hodniki in celo stranišča. Do stropa je tu naložena zaloga sadja, pijače in ne vem še česa.

Na vsaki postaji od Pragerskega naprej množica ljudi, ki bi se radi vrnili na delovna mesta. Nerazumljivo je skoraj, kako si končno le priborijo vstop v vlak. Na vsaki naslednji postaji je ta borba za vstop s pošteno plačano vozovnico večja; kdor ni dovolj vztrajen, ostane na postaji in čaka na drugo borbo.

Vse to opazujemo srečneži, ki sedimo v oddelku za nekadilce. Pa skoraj vsi kadimo, kaj ne bi, saj smo nestrpni, polni zaskrbljenosti za potnike, ki bi se, kakor mi, radi peljali proti Ljubljani.

V oddelku smo že zdavnaj premaknili ročico za reguliranje kurjave na ničlo. Pa je vedno bolj vroče. Kokoši zijajo, zdaj pa zdaj se kateri zahoče svobode. Z zvezanimi nogami se požene naprej, nato omaga in onemogla obleži na tleh. Mali Lado postaja nemiren. Rad bi tekal, rad bi se razgibal. Preriva se med koleni, brca, nazadnje pa ugotovi:

»Mama, lulat!«

Zaman mu skuša mama ustreči.

»Saj smo koj poleg stranišča, zvrtajmo prehod!« predlaga nekdo.

»Ne bi nič pomagalo, je vse zabasano s prtljago,« pove nekdo drug.

Lado je še majčken, zato stvar rešimo tako, da odpremo okno in Lado lula skozi okno.

Potem se pa spomnijo še odrasli potniki, da čutijo enako potrebo. Nemogoče, nemogoče. Stiskamo zobe in upamo, da bo vsaj v Zidanem mostu bolje. Tudi kokoši se pridružujejo našim potrebam. Opravijo kar v oddelku za nekadilce. Zrak se močno nasiti z znano vonjavo. Lado se cmeri, mama ne more pomagati. Pa še kokoši so njene.

»To je strašno. Nikoli bi jih ne vlačila s seboj, če mi jih ne bi sestra podarila. Tako drage so in jajca še bolj,« se opravičuje.

Uvidevno molčimo. Sploh dolgo molčimo. »Ob pol šestih bi morali biti že blizu Ljubljani,« nekdo pobožno zavzdihne.

»Blizu Zidanega mosta smo pa že,« ugotovi drugi in meni, da smo ob osmih lahko v Ljubljani, če bo vlak vozil, kot se spodobi.

Ljudi pa čaka na vseh postajah toliko, da je vedno težja borba za vstop. Po petnajst, dvajset minut stojimo. Petkrat, šestkrat zabrlizga piščalka, a lokomotiva se obotavlja, ko da ne bi mogla potegniti. In vsakokrat, ko potegne, si olajšano oddahnemo...

Tedaj pa se v vseh srcih našega oddelka skoraj istočasno pojavi želja: kaj ko bi si razmere, v kakršnih potujemo, nekje uzakonili, jih podprli in pospeševali. Saj smo vendar v letu 1955, še mesec dni je do novega leta in pred nekaj leti smo proslavljali stoletnico železnice.

In tako lahko šele zdaj podam kratko poročilo o čudnem občnem zboru, ki bi ga brez uvoda ne razumeli.

Ustanovili smo »Društvo za pospeševanje zamud na železnici«. Član lahko postane vsak potnik, ki pošteno plača vozni listek, mora se pa odlikovati z izredno izdržljivostjo. Ne sme čutiti nikakih potreb, ne potrebe po pijači, hrani, po zraku in spodobni vožnji, ne ostalih naravnih potreb. Člani so: redni — tisti, ki sedijo, izredni — tisti, ki stojijo po hodnikih, in častni — tisti, ki stojijo po straniščih. Društvo ima tudi podmladek — če se otroci izkažejo toliko izdržljive, da vsaj eno uro neprestano kričijo: Mama, lulat!

Društvo ima redne sestanke ob vseh praznikih, ob dneh, ko si ljudje želijo izletov.

Ker mi uredništvo »TT« gotovo ne bi dovolilo poročati o podrobnostih občnega zbora DZPZ, naj omenim le nekatere važne sklepe prvega občnega zbora:

1. Čim več zamud!

2. Vlak ne sme odpeljati s postaje, preden ne preteče vsaj 15 minut in preden se vsaj petkrat ne oglasi znak za odhod, tudi če ne vstopi noben potnik.

3. Ker so stranišča shrambe za prtljago, naj se omogoči potnikom vsaj na večjih postajah možnost izpraznitve odvišnih zalog tekočine na prostem, za plotom.

4. Za člane odbora DZPZ nabavi blagajnik iz društvene blagajne zložljive nočne posode.

5. Člani DZPZ morajo biti navdušeni rejci malih živali, posebno kokoši in zajcev.

6. Ob koncu vsakokratnega društvenega sestanka je zabava na lastne stroške.

7. Himna DZPZ je tale:

»Vse je pokošeno, vse je zamorjeno,
samo strnišovna še v luft, še v luft štrli.«

8. S prvega občnega zbora se odpošlje resolucija z besedilom:

DIREKCIJI JDŽ, LJUBLJANA

Člani našega novoustanovljenega društva se vam iskreno zahvaljujemo za vse užitke, ki smo jih doživeli na skoraj deveturnem potovanju iz Maribora v Ljubljano. Vedno se bomo borili za naše cilje, ki so razvidni iz priloženega zapisnika in bomo ogorčeno protestirali, če bi se vam kdaj zazdelo potrebno, sestaviti posebne vlake ob podobnih praznikih, kakršen je bil letošnji Dan republike.

Klotilda Cajhen — tajnik in zapisnikar.

P. S. Vlak je zavoljo občnega zbora našega društva privozil v Ljubljano namesto ob 17.50 ob 21.30. Bili smo, ah, tako srečni!

Smrt na ladji

Pred časom so v Rojanu položili k zadnjemu počitku Maro Zagarjevo, ki je s svojim možem nameravala odpotovati v Avstralijo. Umrla je na vožnji v daljno deželo in ladja »Toscana« jo je pripeljala nazaj v domovino.

Priljubljeno prosvetno delavko, ki je bila dolga leta članica bivšega Tržaškega komornega zbora, je spremila na zadnji poti velika množica Tržačanov.

PRITEKLA JE VODA

Pritekla je voda... Nič posebnega, kajne? Toda marsikomu je že zazvenel ta preprosti stavek lepše od pesmi; marsikomu, ki je hodil leto in dan, ob mrazu in vročini več deset ali celo več sto metrov daleč po pitno vodo; pa še marsikomu, ki je ure in ure kopal, da je slednjič le pritekla...

Tako je bilo tudi eno prejšnjih nedelj v Starem gradu pri Krškem. Na pobudo Okrajnega odbora Rdečega križa bivšega okraja Krško in odbora za male asanacije so se bili odločili, da ne bodo več hodili 300 metrov daleč po vodo, ampak si jo rajši napeljali v vas.

Voditelja vseh del sta bila domačina Jože Pirnat in zobni tehnik Jože Zabkar. Načrte so napravili strokovnjaki Centralnega higienskega zavoda iz Ljubljane. Ker je prehitela vaščane zima, so leta 1954 zabetonirali le zajetje studenca z izlivko in zbiralnik — rezervoar. Vsa nadaljnja dela so opravili letos. Izkopali so jarek za cevovod, položili cevi, v vasi pa zgradili 3 javne izlivke. Te izlivke v vasi uporablja 23 gospodarjev. Izlivek pri zajetju studenca pa služi 14 gospodarjem vasi Marof, ki leži nad studencem.

Vas Stari grad pa še dolgo ne bo asanirana in dela imajo vaščani še za več let. Najprej morajo popraviti pot skozi vas in nasuti vse dohode k izlivkam, da ne bodo gospodinje gazile po blatu. Urediti morajo ob potoku napajališče, ki bo dostopno za živino, predvsem pa morajo urediti svoja dvorišča ter greznice, gnojišča in gnojnične jame, da ne bo gnojnica okuževala potoka, pač pa služila svojemu namenu — kmetijstvu.

Od Sevnice drži cesta ob potoku Sevnična proti Planini in Kozjem. Po dobrih 10 km zavije v hribe, v Zabukovje, sedež bivše občine. Do sem še z avtomobilom, potem pa peš v breg proti Bohorju. Po polurni hoji pridemo v Mrzlo planino. Zaselek ima 4 gospodarje. Med narodnoosvobodilno borbo so vsi sodelovali v njej. Globoko pod vasjo v strmi grapi je zanemarjen studenec z dobro vodo. Imeli so primere tifusa in griže. Z zajetjem studenca bi bilo vaščanom samo delno pomagano. Pozimi je nevarno hoditi po vodo. Zaradi strme poti si lahko zlomiš nogo, ob poledici pa je hoja sploh nemogoča. No, pa si je znal pomagati vodja teh del domačin tov. Leskovšek. Priskrbel je hidravličnega ovna, ki naj poganja vodo od zajetja v zbiralnik, 43 m više. Od tu pa bi voda tekla po 250 m dolgem cevovodu sama v vas.

Zapeli so krampi in lopate in avgusta so bili izvršeni skoraj že vsi izkopi.

Zdaj oven že poje, zaklopke se odpirajo noč in dan in lastna teža vode, ki pada v široko cev, potiska del vode po ožji cevi v zbiralnik nad vasjo. V vasi imajo javno izlivko, perišče za pranje perila in napajališče za napajanje živine.

•

Nadaljujemo našo pot proti vrhu Bohorja. Še dobre pol ure in smo v Zalogu. Zalog je slabo uro pod vrhom, partizanska vas, delno je bila požgana in šteje 7 gospodarjev.

Obljuba je lepa stvar, a te so znali dajati v stari Jugoslaviji. »Načrti so bili izdelani že leta 1922,« pravi tov. Ganc, ki vodi dela pri novem vodovodu, »pa ni bilo denarja, ne poguma. Do studenca je dober km po slabi poti čez majhen vzpon. Kako pa so žene nosile vodo v brentah za pitje in kuho in pozimi tudi za živino, ko zapade tu gori tudi do 2 m snega, ve le oni, ki je kdaj na lastnih ramenih občutil težo vode.

Pogum so zbirali in ga tudi zbrali. Z izkopi so začeli že januarja, a jih je zadržal sneg. Ni malenkost, izkopati nad 600 m dolg jarek za cevovod, odkopati zemljo pri zajetju in jamo za zbiralnik, če je na voljo samo 11 delovnih moči, 7 moških in 4 žene. Poleg tega je svet skalnat in so morali v glavnem razstreljevati. Porabili so nad 40 kg razstreliva. Da, veliko poguma so morali imeti. In dolžne pa morali spraviti pod Bohor ves cement, betonsko železo in vodovodne cevi. Pesek za betoniranje je bil doma, pač pa so morali nekaj blata v dolino in nazaj deske za opaže. Tudi otroci so pomagali. Vzor požrtvovalnosti pa je bil invalid, mlad fant, ki je brez desne podlehti sukal lopato.

Da bi videli spremembo, ko je sprala voda izmučenost z njihovih obrazov! Pritekla je voda! Pričakali so jo nasmejanih obrazov. Otroci se niso mogli ločiti od nje. Za zadnjih 100 m jim je zmanjkalo cevi. Vsa Ljubljana jih ni premogla. Šele Glavni odbor Rdečega križa Slovenije jih je dobil, ali le proti zamenjavi s cevmi drugačnega premera. Sedaj imajo v vasi izlivko, imajo grajen hidrant za primer požara, imajo perišče in napajališče. Mnogo truda so vložili v to delo, mnogo potnih srag je priteklo z njihovih obrazov, a pogum in vztrajnost sta rodila zaželen uspeh. Pritekla je voda!

•

Poglejmo še na Dolenjsko pod Gorjance. Dolž je raztresena vas ob njihovem vznožju 12 km od Novega mesta. Močnih studencev tu ni. Sestava zemlje je kraška. Razdrapane blatne poti držijo do dveh, pet minut oddaljenih studencev, ki sta 200—300 m narazen.

Zajetje studenca »Žleb« služi delu Dolža ter zaselku Vrhe. Zajetje je novo in bo končano te dni. Poleg zajetja je zbiralnik, kjer se zbira voda iz zajetja za dnevno porabo. Imajo tudi betonirano perišče in napajališče za živino.

Drugi izvirk je Mrzljavka. Tu je bil star banovinski vodnjak s pokvarjenim zajetjem. Vse so morali urediti na novo. Imajo perišče in napajališče in dva higiensko urejena studenca, do katerih so slabi dohodi. Gospodinjam še ni prihranjena hoja po vodo. Kdaj pa bo pritekla voda v vas?!

Drogovi za elektriko že dolgo stoje, žice pa še sedaj ni na njih. Ko se bo pa zgodilo, da zasije luč v vasi, bo mogoče z električno črpalko spraviti v vas vodo iz spodnjih studencev.

•

Podobno je v Hrušici. Pod vasjo je bila velika vaška mlaka, kjer so prirejale žabe svoje koncerte. Vaščani so v prvem navdušenju izkopali v enem dnevu 150 m dolg odvodni jarek v bližnji potok Klamfar. Klamfar je dolina mlinov, ki so raztreseni od Jošta do Pangerš gume.

Po izkopu tega odvodnega jarka se je pokazal zelo močen studenec z zdravo pitno vodo. Dobili so cement in železo. Navdušenje je poleglo in mislili so, da se bo vse samo končalo ter so z delom preveč odlašali v zimo. Ob prvem letošnjem snegu so končali zadnja betonska dela. Ker je tu studenec zelo močan, nima zajetje nobenega zbiralnika. Imajo tudi perišče in napajališče. Ureditev okolice in tlakovanje ob studencu, perišču in napajališču morajo odložiti na prihodnje leto.

Ker imajo tu električno napeljavo, jim bo, če bo dovolj podjetnosti, lahko pritekla voda v vas prihodnje leto.

Še teže za dobro pitno vodo je v Beli krajini. V semiški občini je vas Krvavči vrh. Letos je bila zgrajena sodobna kapnica. Svojemu namenu bo šele začela služiti. Nikjer ne teče vse kot namazano. Vse je bilo že gotovo, le zidar je napravil nepravilne jaške, kamor teče voda iz žlebov v podzemlje, v kanale in naprej preko čistilnika v kapnico. Pri teh jaških bi se voda okuževala, ker niso bili pokrovi narejeni po načrtih.

V tej kapnici zbrana umazana voda je pa kljub temu prišla prav. Ko je strela udarila v bližnje gospodarsko poslopje, so s to vodo gasili požar in rešili vas. Nesreča za kapnico pri požaru pa je bila, da je pogorela streha, ki je bila največja lovna ploskev za deževnico. Gospodar bi za svoje potrebe ne potreboval več tako velike strehe. Vaščani so s skupnimi močmi zgradili še večjo streho, Rdeči križ pa je prispeval cement za opeko. Nova večja streha bo skrbela, da bo v kapnici vedno dovolj vode.

Kapnico je treba še razkužiti in zapreti, nakar bodo vaščani lahko črpali iz nje vodo.

•

Takšnih objektov, kot so: zajetja studencev, vodovodi, vaške kanalizacije, pa tudi greznice in gnojnične jame, ki ogrožajo nečistote objekte s svojo bližino in neurejenostjo, gradimo na stotine. Vse to delo pa vodi Glavni odbor Rdečega križa Slovenije s svojo komisijo za male asanacije.

MARTIN ŠLIBAR

TURIST BIRO

LJUBLJANA-MIKLOŠIČEVA 17

TELEFON 30-645, 30-647

TURIST BIRO SPREJEMA REZERVACIJE ZA SILVESTROVANJE NA JEZERSKEM, V PLANICI, V MARTULJKU (Dom Franca Rozmana) IN V KRANJSKI GORI VKLJUČNO DO 24. T. M. POHITITE S PRIJAVAMI.

INFORMACIJE V TURIST BIROJU, MIKLOŠIČEVA 17, TELEFON 30-645.

ŽELITE SILVESTROVATI OB MORJU — TURIST BIRO ORGANIZIRA SILVESTROVANJE V PORTOROŽU.

PRIJAVE DO 24. T. M.

TURIST BIRO, LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 17

NAŠA KRI

PO VSEM SVETU

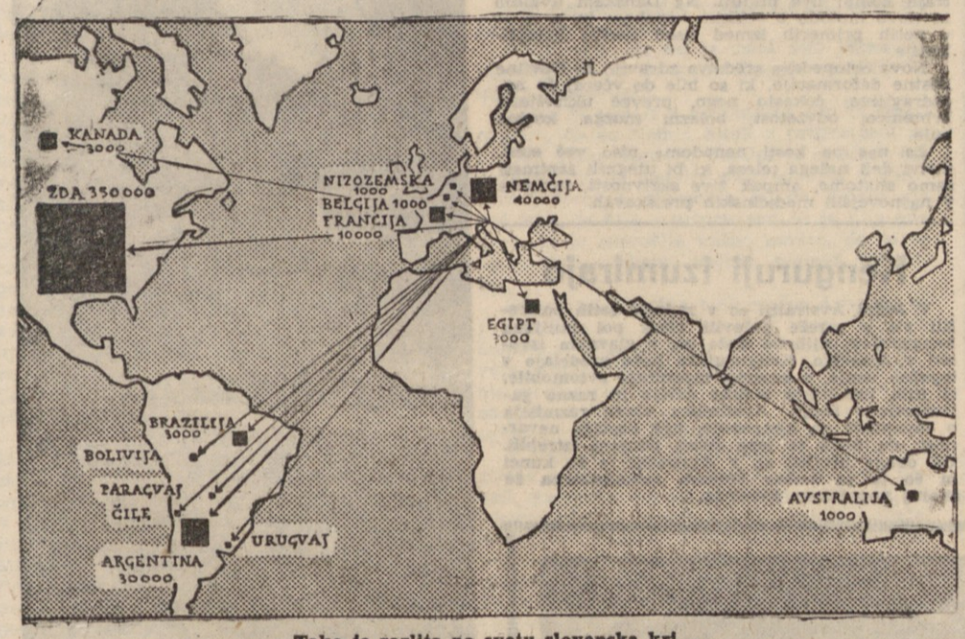
Tako je tožil v svoji presunljivi »Dumi« nad veliki pasnik nad ljudmi, ki so zapustili domovino, kjer »hiše so hišice, okna so okenca, nagelj iz oken lije zelen se po steni, rdeče se peni ...«, zato, da »sin tvoj zaril se pod zemljo je živ — v Ameriki koplje, v rovu še zarja poljan mu mračne misli obseva«, zato, da v iskanju boljšega kruha »tamkaj v Ameriki, tamkaj v Westfaliji so nam izginili — «

Kdo je temu kriv?

Prav gotovo ne naša ljuba domača zemlja, ki v svojih nedrjih nosi tolikšno bogastvo; vse od zelenih gozdov in zlatih polj, deročih voda, temnih zakladov podzemlja, sinjega morja, do kipečih gora in končno do poštenega delovnega človeka naše krvi!

Sinove naše zemlje so pognali v svet oni, ki niso znali, niti hoteli izkoristiti nje bogate plodove, še manj pa jih pravično razdeliti med delovne ljudi.

Zato je v času polfevdalne Avstro-Ogrske in bivše kapitalistične Jugoslavije odšlo v tujino s trebuhom za kruhom blizu milijon pet sto tisoč Jugoslovanov. Splošna beda je bila osnova za tolikšno število izseljencev. Poleg tega pa so se mnogi izselili zaradi političnih vzrokov. Iz Avstro-Ogrske so bežali zato, ker niso hoteli služiti v vojski osovražene monarhije, v bivši Jugoslaviji pa pred izkoriščevalskim beograjskim režimom.

Tako je razlita po svetu slovenska kri ...

V največjem številu so se jugoslovanski izseljenci naselili po ameriškem kontinentu vse od hladne Aljaske in Nove Škotske do Ognjene zemlje. Najdete jih v zlatih rudnikih Clondyka, v pragozdovih Britanske Kolumbije, na žitnih poljih Monitobe ter v rudnikih in tovarnah Ontaria. Najbolj znani ribiči na ameriškem Pacifiku in Mehiškem zalivu so Jugoslovani. Pionirji sadjarstva in vinogradništva v Kaliforniji so prav tako Jugoslovani. Še več jih dela v centru ameriške industrije v Pennsylvaniji, Indiani, Ohiu in Michiganu; prav tako v lukah New Yorka, Philadelphie, New Orleansa in San Francisca. Najdete jih na panamskem brodovju, na brazilskih plantažah in argentinskih pampasih, v rudnikih Bolivije, v Chilu in Peruju. V Avstraliji so zaposleni po rudnikih, tovarnah in gozdovih. Na Novi Zelandiji so priznani tovarniški delavci, ribiči in vrtnarji. Našega človeka najdeš celo na skrajnem severu in jugu Afrike, v deželah Male Azije in Daljnega vzhoda. Zelo veliko naših izseljencev je tudi v državah zahodne Evrope: Franciji, Belgiji, Holandiji in Zahodni Nemčiji.

Obkrožimo na kratko ta veliki svet, dežele, kjer žive naši ljudje. Poglejmo bežno v njih življenje, misli in srca ...

AMERIKA, AMERIKA ...

Sanje o obljubljeni Ameriki, ki so nekoč ohrabrile naše ljudi za veliko pot onkraj morja, so večidel res ostale samo sanje. Mnogi rojaki, ki prihajajo na obisk v svoj »stari kraj«, znajo veliko povedati o tisti Ameriki, ki se še ni imenovala dežela nebotičnikov, ki še ni imela modernih cest, pralnih strojev, televizije; o tisti Ameriki, ki so ji dali svoje mladostne sile, žulje in znoj; ki jih je pri delu prištevala med domačine, pri plačilu pa med tujce. Vsak izseljenec ima svoj roman, ki se začne s trdo, težko borbo za kruh, konča pa z izčrpanimi silami in velikim domotožjem, tudi pri tistih, ki jim je sreča bila bolj naklonjena. Kri ni voda, ne, to lahko vidite tudi iz fotografije ene najmlajših Slovenk, ki je obiskala domovino svojih staršev. Težko se je poslavljala od Slovenije: »Marjete z domačih poljan ponesem v Ameriko ...«

»Res, da nas je v Ameriki nad 350.000 samo Slovencev, Jugoslovanov pa nad 800.000,« je pripovedoval rojak Josip Siskovich iz Clevelanda, »pa smo le kot kapljica v morju. Cleveland je prava slovenska prestolnica, saj nas tam živi okrog 60.000, pa vendar ne moremo izgubiti občutka, da smo na tujem. Sreča je v tem, da imamo svoja društva, organizacije in tisk. V New Yorku izdajamo Glas naroda, v Clicagu Prosveto in Glas mladih, v Clevelandu pa Enakopravnost. V naši najmočnejši organizaciji Slovenski narodni podporni jednoti, ki je bila ustanovljena že 1904. leta, je zdaj včlanjenih 70.273 Slovencev. Imamo 575 društev ter kar lepo premoženje 17,188.000 dolarjev.« Njegova ljubezniva soproga pa je dodala: »Kaj pa me Progresivne Slovenke, ali ne delamo z vso pridnostjo že od 1934. leta?«

Še mnoge, mnoge druge slovenske in jugoslovanske izseljenske organizacije v Ameriki delajo z neumorno voljo za obstanek narodnostnega in kulturnega življenja in pri vsem tem ogromno pomagajo, moralno in materialno, svoji rojstni domovini. Knjige bi lahko pisali o tem. Ne bi pa mogli opisati tistega izraza, ki sem ga videla na 72-letnem rojaku Matiji Jarcu, ko se je 20. oktobra letos odpeljal nazaj v Ameriko: solze in smeh grimasa bolečine, raskavi roki okorno visita čez okno v vagonu. Ko kolesa zaškripljejo, burno dvigne roki, zakriči med jokom in se smeje... »Živela slovenska dežela!...«

V ARGENTINO SO NAS POGNALI ITALIJANSKI FAŠISTI

Tako je povedal slovenski rojak Franc Kurinčič, ki se je po osvoboditvi Jugoslavije vrnil v svoj rojstni kraj. Slovenska naselbina 20.000 Slovencev v Argentini je torej plod fašističnega škornja. »Bolje je, da ti tujec na tuji zemlji reže kruh,« pravi Kurinčič, »kot da ti na lastni zemlji gospodari tujec.«

V vsej Južni Ameriki je okrog 250.000 jugoslovanskih izseljencev, od tega jih polovica živi v Argentini. Glavni centri so v Buenos Airesu in Santi Fe. Povratnik Kurinčič je pripovedoval, kako jih je tujina razganjala po vseh mogočih krajih in delovnih mestih, ni pa mogla iz njih izgnati misli, da so Jugoslovani. Združevali so se v mnogih društvih. Samo Slovenci so imeli 10 kulturno-umetniških društev, bolj ali manj naprednih, vendar z eno samo željo, da bi tudi njihovim rojstnim vasicam v zatirani Primorski zasijal žarek svobode. Tuje oblasti so zaradi tega tečkrat razpustile njihova društva, nekatere voditelje pa celo zaprle. No, končno je le prišel tisti veliki dan v maju 1945. »Tri dni smo praznovali,« pripoveduje Kurinčič, »se veselili, peli, manifestirali ... Potem pa me je obvzela silna želja, da sam vidim, čutim in zadiham svobodni zrak v osvobojeni domovini. Zato sem se vrnil s prvimi repatriiranci. Zadovoljen sem; zadovoljen pa sem tudi, da so mnoge naše poštene korenine ostale tam, ker vem, da bodo poleg vseh argentinskih političnih zmešnjav in poleg vseh jugoslovanskih povojnih beguncev ostale zvesti prijatelji in zagovorniki naše domovine.«

»...IČ« NA OGNJENI ZEMLJI

Čile, ki se razteza ob obali Tihega oceana v dolžini 4.500 km s svojimi značilnimi jezovi, s svojo posebno zeleno lepoto, posebnimi ljudmi in običaji, je ena tistih dežel, ki je tudi mnogim našim ljudem rezala svoj mačehovski kruh. Naš človek hoče in zna delati, zato tudi povsod uspe. Tako je tudi naš rojak Luka Bonačič, doma iz Milna na Braču, danes v Santiagu ugleden tovarnar likerjev. Po 41 letih je prihranil toliko, da je s svojo hčerko lahko obiskal rojstno domovino.

V njegovem mestu imajo rojaki »Jugoslovanski dom« s 400 rednimi člani, katerega 10-letni podpredsednik je rojak Bonačič, v upravi pa dela že 30 let. Dom je moderna trinadstropna stavba z dvoranami za ples in prireditve, raznimi igralnicami in zabaviščí. V domu se zbira vse dobro in pošteno in si s sestanki, prireditvami in še posebno s pesmijo ustvarja košček rodnega prostora na tujih tleh. Jugoslovani so si v Santiagu de Chile zgradili tudi lastno »jugoslovansko pokopališče« v obliki moderne trinadstropne grobnice.

Izmed vseh južnoameriških dežel so se naši izseljenci najbolje namestili v Čilu, kjer jih danes živi več kot 40.000. Večinoma so posestniki, trgovci, razni uslužbenci in celo industrialci. Poleg Santiaga so naša največja naselja v Antofogasti, Valparaisu in Punta Arenasu. Večina jih je dalmatinskega porekla, ne manjka pa tudi Slovencev. Torej je našega človeka najti tudi na skrajnem jugu Južne Amerike, nekje med 53. in 56. stopinjami, na bogati »Tierra del fuego« — Ognjeni zemlji, otoku, ki ga od južnoameriškega kopna delijo znana Maggellanova vrata. Prvi naseljenci tega otoka so bili Dalmatinci, ki so tja pripluli nekako sredi prejšnjega stoletja. Zanimivo je, da najdeš v glavnem mestu Ognjene zemlje, Punta Arenasu, največ napisov na trgovinah, delavnicah, hotelih in drugod, ki se končujejo na »ić«, kar potrjuje, da so domala vsi stanovalci mesta jugoslovanskega porekla.

OKROG 10.000 NAŠIH IZSELJENCEV V AVSTRALIJI

V enem svojih pisem piše rojak Skilan iz Avstralije: »Oprostite, da pišem v italijanščini. Po zaslugi fašizma ne znam pisati v materinem jeziku. Gotovo veste, da sem Tržačan. Bil sem izvoljen za predstavnika Mladih demokratičnih Slovencev in vam s to sliko mojih tovarišev pošiljam iskrene pozdrave ob nas vseh, ki ne bomo nikdar pozabili, da se v naših žilah pretaka slovenska kri, da smo naše drage, junaške Jugoslavije sinovi. Precej smo raztreseni. Največ naših ljudi živi v Perthi, Šidneyu, Boulderi, Cityju, Broken Hillu in Cairnsu. Dobro delajo; vinogradniške obale reke Shwan se v glavnem ponašajo z delom naših rojakov; sicer pa so največ zaposleni kot industrijski, rudarski in gozdni delavci. Avstralija je bogata, a nas pri vsej njeni volni zebe, če pomislimo, kako daleč je rodni kraj ...«

V DEŽELI SONCA, SFING, SLONOV IN MALARIJE

Letos sta obiskala domovino rojaka Josip Zibilič, doma iz Trpnja na otoku Pelješcu, in njegova soproga Slavka, doma iz Milne v Slov. Primorju. Povedala sta, da tudi v Afriki živi precej naših ljudi. Več jih je v Južnoafriški uniji in Egiptu, manj pa po severnoafriških deželah. Večina so Hrvati, v Transvaalu je precej Črnogorcev, v Egiptu pa je okrog 3000 Slovencev. Zibiličeva živita v Aleksandriji. Lani so tam ponovno odprli Jugoslovanski dom; društvu predseduje rojak Zibilič. Ob slovesu iz Slovenije je Zibilič pisal Slovenski izseljenski matici med ostalim tudi:

»... pri vas je vse, prav vse kakor pesem, pa naj bo to na zasneženem Vršiču, na zelenem Pohorju, v Kamniških planinah ali v domovini hmelja — prelepi Savinjski dolini, v tovarni ali kmečki hiši, vse, prav vse je pri vas prelepo — je pesem. Silno se veselim, da bom lahko svoje vtise posredoval našim ljudem v Egiptu, ki ne poznajo lepote in napredka naše dežele.«

»KWA MAMA...«

»Mpamnda, 5. IX. 55. Moj delovni okraj je 25 km v diametru, moja delovna moč 350 črncev, pet kamionov in džip ter moja slovenska žilavost,« piše rojak Stanko Grom iz Tanganjike v Vzhodni Afriki. »Afrika je Afrika,« piše dalje, »in kdor prebije v njej več let, tega več ne izpusti. Sklepam, da bom tudi jaz končal tu med svojimi črnimi prijatelji in prav nič me ne vleče od tod, kljub malariji, ki se me vsako leto ljubeznivo spomni. Tudi naše slone, žirafe in kače ljubim, in vse te čudne ptice, ljubim te gozdove in divjaške pesmi — a priznati moram, ko prisluhnem pesmi lesa, večkrat mislim: le kako v domačih gozdovih pojo sekire ... A kaj hočem, tu sem; no, in pozdrav: Kwa mama. Saalam miugi. Gwana Grom.

IN KJE ŠE VSE...

Spet isto; bilo bi treba pisati knjigo, da bi povedali vse o naših ljudeh po svetu. Posebno poglavje bi govorilo o Jugoslovanih v Kanadi, kjer jih je okrog 20.000 v Torontu, Windsoru, Hamiltonu, Sudburyju, Kirkland Laku, Montrealu in drugod. Morali bi k slovenskemu rojaku Žebretu v Quernavaco v Mehiki, da bi slišali originalno Mamo Juanito. Morali bi obiskati 20.000 Jugoslovanov v Braziliji, da bi si ogledali kavne plantaže, morali bi k naši rojakinji Jožici Kofinke v Venezuelo, ki nam piše, kako zelo, zelo rada bi spet videla kepico snega. Ogledali bi si tržnico v glavnem mestu Nove Zelandije Aucklandu, kjer so naši farmarji največji in najštevilnejši dobavitelji zelenjave, saj jih je kar 7000. Morali bi vzeti tople kožuhe, da bi prodrli v skrivnost življenja naših rojakov na Aljaski, kjer se potijo v rudnikih zlata, te žlahtne kovine, ki vlada svetu. In kam še vse bi morali in kje še vse bi jih našli ... Pa ne bodimo tako zahtevni, oglejmo si raje naše ljudi v bližini, v evropskih deželah, kjer jih tudi ni malo.

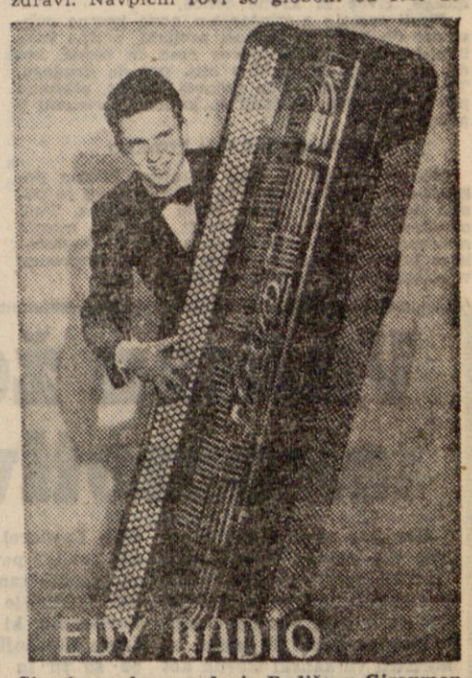
IZ FRANCIJE — POSEBEN VLAK V DOMOVINO

V Franciji živi okrog 10.000 Slovencev. Prve naselbine so nastajale v mestih Merlebach-Freyming. Bilo je le kakih 30 družin, kasneje pa jih je tja prišlo veliko iz Westfalije, ker jim je življenje v premagani Nemčiji postalo neznosno. Že leta 1923 pa je iz zasavskih revirjev odšlo mnogo naših rojakov v Francijo zaradi neuspele stavke. Največ se jih je naselilo po francoskih rudarskih kolonijah v pokrajinah Pas de Calais, Nord, Moselle, Niaveru in drugod. Že prej so Slovenci v Franciji imeli svoja štev ilna društva, po drugi svetovni vojni pa so se še bolj strnili okoli svojih starih in novih društev. V okolici Merlebach-Freyminga delujejo zdaj jugoslovanska rudarska društva »Slavček«, »Sava« in »Triglav«. Prav tako imajo Slovenci v Aumetzu, Houdainu, Creutzwaldu, Triexu, La Machinu in Pas de Calaisu svoja društva.

Kaj bi pisali o njih rodoljubju; dovolj bo, če povemo, da rojaki iz Francije že štiri leta prihajajo na obisk v domovino s svojim posebnim vlakom, povprečno po 600 potnikov.

V GLOBOKIH IN NEZDRAVIH BELGIJSKIH RUDNIKIH

V Belgiji živi nad 1000 Slovencev, ki so večinoma rudarji, kajti domačini ne gredo radi v rudnike. Prenevarni so, globoki in nezdravi. Navpični rovi so globoki od 1000 do 1400 metrov. Ta dežela si je pa ustvarila dokaj močno industrijo posebno po pridobitvi kolonije Kongo. Ker dotedanji rudniki niso več zadoščali potrebam, so odprli nove, za katere pa ni bilo dovolj domače delovne sile. Tako je tujec, in tudi naš človek, tam lahko našel kruh; prav tako lahko pa je izgubil svoje zdravje, saj normalen človek v tistih nezdravih rudnikih zdrži največ 20 let. V tolikih letih pa se pljuča zamaše s prahom in delavec je odpuščen ali upokojen zaradi silikoze ...

Sin slovenskega rudarja Radiča v Giraumontu (Francija) z največjo harmoniko na svetu (1,80 m visoka in 76 kg težka)

Lani se je vrnil iz Belgije v domovino rojak Ivan ... Komaj štirideset let ima, pa sem ga vprašala, kaj bo začel tukaj. Pogledal me je z velikimi žalostnimi očmi. Cigareta mi je padla iz rok, pa je dejal: »Ali ne vidite, da vam ne morem pobrati cigarete, sploh se ne morem skloniti, niti glave ne.« Šele nato sem ga bolje pogledala. Stal je ravno kot palica, ne levo ne desno ni mogel obrniti glave. »Veste, kopal sem, kopal v tako majhnem prostoru, kolikor ga je tukajle pod mizo. Po cele ure, ta prekleti belgijski premog ...« On pa mu je izkopal zdravje in zdaj je prišel domov, da si pozdravi svoje izčrpano telo in razbolelo srce.

MED MLINI NA VETER...

Cvetoči tulipani in mlini na veter in rovi, rovi ... to je Holandija, vse drugo pa samo pusta ravnina, tako mi je povedal mladi rojak Oskar Jakelj, ko je prišel prvič v domovino na obisk. Ko pa je prišel drugič, to je bilo letos, je dodal: »In grobovi, grobovi ... Tudi moj oče je umrl za silikozo.« Oskarju je komaj 22 let, pa ga že neusmiljeno trga v rokah, ker vse noči dela v mokri jami, in kašlja ... Preživljati mora mater in sebe, kakor drugi. Okrog 1000 Slovencev si tako služi kruh v Holandiji. Niso lačni, niti žejni, ne goli ne bosi; to povedo — a lepo jim ni. Morda le nekaterim, ki so imeli srečo, in so uspeli v trgovini ali obrti, pa še tistim, ki so poteptali svojo čast, zatajili svojo kri. Tudi taki so, je povedal Oskar. »To so oni begunci, beli ... a ne bodo nič opravili.« Oskar je letos pripeljal na obisk v Jugoslavijo dva holandska delavca — mladinca, ker jima je hotel pokazati domovino svojih staršev v pravi luči. Vrnili so se zadovoljni, presenečeni. Willi in John bosta povedala, kar Oskarju niso verjeli, in mlada nova Jugoslavija si bo pridobila novih prijateljev v Heerlenu in Heerlerheidu.

TAMKAJ V WESTFALIJI...

V Nemčiji, zlasti v Westfaliji je ostal le še majhen del nekdaj velike in aktivne naselbine, ki je imela mnogo svojih društev. Pred drugo svetovno vojno je štela 40.000 Slovencev. Zaradi vojnih razmer pa so se naši rojaki razselili po drugih državah. Danes ni tam nobenega slov. izseljenskega društva. Imajo pa nekaj aktivnih rojakov, ki vsako leto organizirajo skupinski obisk v rojstno domovino. Vodi ga naš napredni rojak Franc Čebin iz Homberga kljub svojim 70 letim: »Tamkaj v Westfaliji kopljemo, rijemo v zemljo ... črno zlato nam daje kruha, a ne daje nam ljubezni in miru — zato se vsako leto vračamo v svoje gnezdo...«

In tudi to še ni vse. Res smo le v naglici obšli dežele, kjer žive naši ljudje, in res samo bežno pogledali v njihova srca, a vendar z dobro voljo in za skromen dokaz, da jih nismo in ne bomo pozabili, in v dokaz, da nas niso pozabili.

Vera Petkovič-Valenci

Rojak Stanko Grom na delu s svojimi črnimi prijatelji v Tanganjiki

TAKŠNI SMO

TAKŠNI SMO TAKŠNI SMO TAKŠNI SMO

Oh, te kosti!

Lene kosti? Še dolgo ne! Lahko si sicer predstavljamo, da so naše kosti tuge in gibljive, nekakšno jekleno ogrodje našega telesa, toda da so lene ali mrtve, še dolgo ne! Sodijo med najbolj uporabljane organe našega telesa. V sebi nosijo prave tovarne, ki proizvajajo rdeča in bela krvna telesca po 24 ur na dan. Vsako minuto odmre v našem telesu 180 milijonov rdečih krvnih telesc. Naše kosti pa jih nadomestijo z mladimi, zdravimi celicami in nas tako rešijo anemične smrti. Če zgubi telo pol litra krvi, potrebuje kostni mozek 6 do 8 tednov, da nadoknadi izgubljena krvna telesca.

Toda kosti imajo še druge važne odgovornosti: proizvajajo bela krvna telesca, ki se borijo v našem telesu z infekcijami, ter so hkrati skladišče za rezervno hrano. V svojem mozgu kopičijo maščobe in proteine za slabe čase. Skoraj ves telesni kalcij in fosfor je skrit v kosteh. Kalcij je potreben za strjevanje krvi, za bitje srca, krčenje mišic in delovanje živčnega sistema. Po zapletenem avtomatičnem sistemu se kalcij iz mleka, ki smo ga popili danes, odlaga v kosti, izloča pa se iz njih kalcij, ki se je v njih nabral pred tednom ali letom.

PRAVA TEHNIČNA MOJSTROVINA

Študij z radioaktivnimi izotopi nam je še bolj razsvetlil nenehno delavnost naših kosti in pred nedavnim je svet zvedel za uspešne nove metode zdravljenja poškodovanih kosti.

Človeško telo ima okrog 206 kosti. Število se namreč razlikuje. Pri otroku imamo 33 vretenc v hrbtenici, pri odraslih pa se spodnja vretenca zarastejo in tvorijo križnico in trtico — tako ostane le še 26 vretenc. Tudi število reber je različno. Moralo bi jih biti sicer 12 parov, toda mnogo ljudi jih ima samo 11 ali pa celo 13.

Za tehnika je človeško okostje neprekosljiv vzor gradnje. Vsak del tega okostja ustreza svoji specifični nalogi. Možgane nam varuje lobanja, ki je debelejša in trša na nevarnih mestih, kot n. pr. na temenu. Vretenca varujejo hrbtenični mozeg, nenavadno občutljiv in življenjsko važen živčni center. Hrbtenica ima celo svoje lastne amortizerje, ploščice iz prožnega apnenca med posameznimi vretenci. Nožne kosti, ki morajo prenašati vso težo in najhujše sunke, so votle in se potemtakem držijo trdnostnega pravila, da je votel steber močnejši kot poln z isto težo. Če primerjamo kosti po teži z jeklom, so močnejše od jekla. Njihovo konstrukcijo lahko primerjamo z železobetonom.

Struktura kosti je dvojna: porozna in kompaktna. Vsaka kost ima obe vrsti kosti. Kompaktna tvori trdo zunanjo plast, porozna pa notranjo, ki obdaja slabotno tkivo kostnega mozga, živce in krvne celice.

Kosti rastejo z izločanjem nove kostne substance ob stari. Če se kost prelomi, prične vsak izmed prelomljenih koncev rasti in najde, kot da bi ga vodile nevidne niti, pot do drugega. To spojno tkivo, ki je najprej mehko, sčasoma pa mineralizira, se strdi in končno spremeni v pravo kost.

»ŽEBLJI« DELAJO ČUDEŽE

Do nedavnega so bile nekatere kostne poškodbe smrtno nevarne. Za starejše ljudi je postal mavčni zavoj prava krsta iz mavca. Tudi otrokom so meseci v postelji, kjer so morali mirovati zaradi poškodovanih kosti, pogostokrat povzročali stalne telesne okvare. Napredek v ortopediji pa je prinesel svoje.

Ena prvih novih smeri zdravljenja poškodovanih kosti je bila pritrditev plošče iz goveje kosti, ki so jo pritrdili čez mesto preloma z vijaki, narejenimi prav tako iz kosti. Sčasoma je telo oboje absorbiralo. Ta metoda je bila sicer privlačna, imela pa je hudo napako: goveje kosti so bile prikladne za manjše prelome, toda bile so preslabotne, da bi dovoljevale pacientu z zlomljeno nogo zapustiti posteljo in hoditi.

Zato so potrebovali boljši material. Ta naj bi bil močan in ne bi smel biti podvržen vplivom telesnih sokov. Našli so nekaj posebnih kovinskih zlitin in nekaj vrst nerjavečega jekla, ki so tem zahtevam še kar ustrezale. Bile so tako močne, da so dovoljevale uporabo zlomljene noge skoraj neposredno po poškodbi in včasih jih je mogoče pustiti v telesu.

Precejšen preobrat se je pokazal v drugi svetovni vojni, ko so začeli z »žebljem« spajati kosti, kot je n. pr. stegnenica. Po običaju pomeni zmoljena stegnenica tudi po 6 mesecev ležanja v postelji z utežmi in mavcem. Pogosto pri tem skrepi otrdijo in pacient postane invalid. Po novi metodi odprejo zgornji del stegnenice in izpraznijo kostni mozeg. Nato vložijo kovinsko palico, odgovarjajoče dolžine, debeline in krivine. S tem »žebljem« lahko pacient vstane in shodi že po nekaj tednih. Po prvotnih uspehih s stegnenico so to metodo preizkusili z uspehom tudi na spodnjih kosteh nog, na podplatnih kosteh in celo na kosteh rok in prstov.

SKLEPNE GLAVICE IZ PLASTIČNIH SNOVI

Naslednji uspeh ortopedije je medenica, poškodovana zaradi bolezni ali zlomljena pri padcu. Še pred 10 leti je zlomljen kolk pomenil smrt za starejše ljudi. Meseci ležanja v postelji povzroče, da se kostno tkivo počasneje izloča, da postanejo stare kosti tanke in krhke, pogosto pa so nezadržen vzrok za pljučnico in druge nevarne bolezni.

Pri mnogih poškodbah kolka je prelom takšen, da se odlomi tudi sklepna glavica stegnenice. Z žebljem iz nerjavečega jekla je mogoče pritrditi glavico nazaj na spodnji del stegnenice. Že to je pomagalo, da je lahko shodilo na stotine ljudi po nekaj tednih.

Pozneje so to metodo izboljšali s skodelico iz nerjavečega jekla ali druge kovine, ki se je tesno prilegala sklepni glavici stegnenice. Toda tudi to še ni bilo dovolj. Zdrobljene glavice ni bilo mogoče ozdraviti. Tedaj so Francozi posegli po umetni sklepni glavici iz plastične snovi. Pritrdili so jo s posebnim »trnom«, ki so ga zabili v votlo stegnenico. Baje so tako dosegli 80 odstotkov ozdravitev, kar je za prej neozdravljivo stanje izreden uspeh.

Velik ortopedski uspeh je tudi kontrola rašenja kosti. Po nekaterih boleznih — posebno ohromelosti — lahko zaostane rast ene noge pri otroku. Kirurgi so izpeljali že več vrst zanimivih operacij, s katerimi je mogoče podaljšati zaostalo nogo tudi do 2 cm, toda te prve operacije so bile sprva zelo boleče in se niso vselej posrečile. Zato so se zdravniki raje lotili nasprotne operacije: ustavitve raščenja zdrave noge. Nekateri so zato uporabili poseben cepič v delu kosti, ki raste. Drugi so pa v ta del zabili žebelj iz nerjavečega jekla. To je rast zadržalo, pozneje pa, ko so kovinski delček odstranili, se je lahko pričela zdrava noga spet normalno razvijati.

REŠILNA TRANSFUZIJA

Kosti pa pričenjajo igrati tudi važno vlogo v zdravljenju najrazličnejših bolezni. Pogosto zavisi naše življenje od transfuzije krvi ali drugih tekočin. Včasih so vene za takšne transfuzije neuporabne. Pri slabotnih novorojenčkih so premalo razvite, da bi jih lahko našli, pri opeklinah so lahko poškodovane, pri hudih šokih se skrčijo. V vseh teh primerih je lahko ena sama rešitev: vbrizgati kri v kostni mozeg. Toda do nedavnega je ta proces zadel na skoraj nepremostljivo zapreko: igle, zabodene v kost, so pogosto povzročile vnetja, ali pa so se zamašile s kostnimi drobci.

Zdaj je medicina rešila tudi to. V votli igli je še manjša, vrteča se igla z zobmi. Če pritisnemo iglo ob kost, se prične notranja igla vrteti in izreže iz kosti majhno, okroglo ploščico. Potem zabodemo iglo skozi nastalo odprtino in transfuzija se lahko prične. Vsa operacija traja komaj dve minuti. Na Danskem uvajajo to novo metodo z velikim uspehom in so ji le v petih primerih izmed tisoč sledile komplikacije.

Nova ortopedska sredstva zdravijo že številne kostne deformacije, ki so bile do včeraj še neozdravljive: čokasto nogo, preveč ukrivljeno hrbtenico, odvzetost, bolezni mozga, kostne bule.

Za nas pa kosti nenadoma niso več suhi, mrtvi deli našega telesa, ki bi utegnili zanimati samo anatome, ampak žive skrivnosti, fazikrite v najnovejših medicinskih preiskavah.

Kenguruji izumirajo

V Južni Avstraliji so v zadnjih letih postrelili ali v mreže polovili blizu pol milijona kengurujev, njihove kože pa v glavnem izvozili v Ameriko. Kengurujeve kože predelajo v trpežno usnje, s katerim tapecirajo avtomobile, iz njih izdelujejo mehke čevlje in razno galanterijsko blago. Avstralska vlada razmišlja o lovopustu za kenguruje, ker obstaja nevarnost, da bodo te lepe živali povsem iztrebili. Od druge divjadi so v Avstraliji le še kunci in še te je kužna bolezen miksomatoza že skoraj popolnoma iztrebila.

Samo za močne živce...

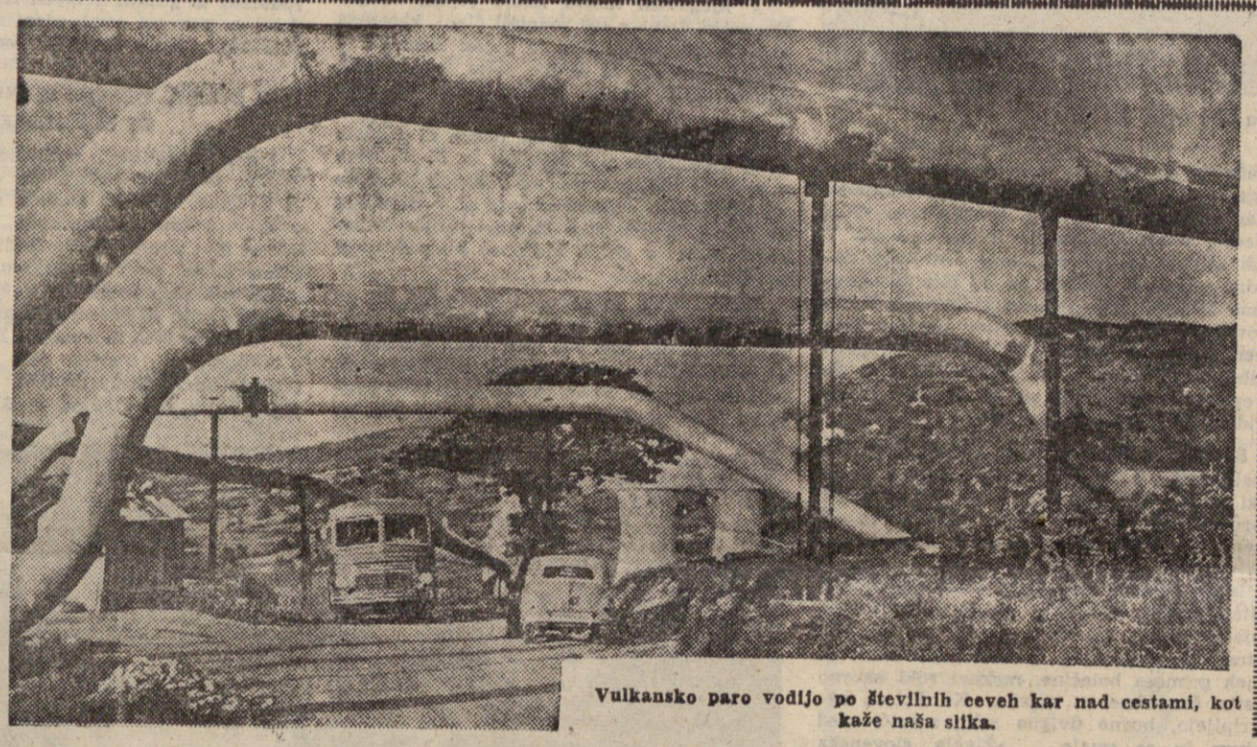
NOV ŠPORT. KJE? SEVEDA V AMERIKI. NEKI ARTIST V KALIFORNIJI JE NAPRAVIL VELIKEGA ZMAJA, OBESIL POD NJEGA CIRKUŠKI TRAPEZ IN SE PUSTIL VLEČI Z MOTORNIM ČOLNOM S HITROSTJO DO 70 KILOMETROV NA URO, TAKO DA SE JE ZMAJ DVIGNIL TUDI PO 30 METRROV VISOKO. START TEGA NENAVADNEGA POLETA JE NA NAVADNIH VODNIH SMUČEH, PRISTANEK PA — SKOK NA GLAVO. NOVI ŠPORT JE DOBIL PRECEJ LJUBITELJEV, ČEPRAV SE OBLASTI UPIRAJO, KER JE MALCE NEVAREN. MORNARICA PA SE JE OB NOVEM ŠPORTU DOMISLILA STARIH NEMŠKIH NAČRTOV O HELIKOPTERJU ZA ENEGA ČLOVEKA NA POGON VETRA, KI SO GA UPORABLJALE NEMŠKE PODMORNICE OB KONCU VOJNE. IZ NOVEGA ZMAJA IN STAREGA HELIKOPTERJA NASTAJA ZDAJ NOVO OPAZOVALNO SREDSTVO AMERIŠKE MORNARICE

Vulkan žene lokomotive

Ker smo se že navadili ceniti vso naravo s konjskimi močmi in kilovati, nas ne sme presenetiti, da so ljudje, ki jim je v mislih samo racionalizacija, prišli do ideje, izkoristiti vulkanski izbruh kot vir energije. Ne sicer dobesedno, vendar so v Italiji inženirji in tehniki uspeli ukrotiti vsaj del vulkanske energije in ga izkoristiti v prometni tehniki. Njihov izum pa ima prednost pred prvotno zamislijo — ni potrebno čakati na izbruh vulkana, potrebno energijo lahko najdemo že v razmeroma mirnih plasteh pod vulkanom, kjer se žareča magma hladi in strjuje. Pri tem se sprošča vodna para in išče pod strahotnim pritiskom pot na prosto.

V Toscani se že, kar pomnijo ljudje, dvigajo iz zemeljskih razpok z borovo kislino nasičene pare vulkanskega izvora. Že v 19. stoletju so prišli prvič na misel, izkoristiti te pare v industrijske namene. Francoska družina Larderel je pričela tedaj graditi potrebne naprave za pridobivanje boraksa iz par (področje je dobilo ime Larderello, ki se je obranilo še do današnjih dni). K temu pa so tu in tam poizkušali izkoristiti te pare kot vir energije. Ob prelomu prejšnjega stoletja je stekel prvi parni stroj, gnan od notranjih sil zemlje. Razvijal je 35 konjskih moči.

Po drugi svetovni vojni so začeli Italijani naglo širiti omrežje parovodov po Toscani. Toda niso zadovoljni z gradnjo samo tam, kjer so bili naravni izvori, marveč so ponekod vrtali tudi od 200 do 300 metrov globoko, da so prišli do zalog pare, ki so jo potrebovali za turbine in generatorje. Samo Larderello daje danes 200.000 kilovatov, vse vulkanske naprave pa 300 tisoč, kar predstavlja 85 odstotkov celotne energijske potrošnje italijanskih železnic — seveda električnih. Če se peljete torej po italijanskih progah, je zelo verjetno, da vas prevaža moč vulkana, ki bi sicer uhajala v zrak, pa so jo pametne roke zajezile in zasužnjile, da jim opravlja koristno delo.

Vulkansko paro vodijo po številnih cevah kar nad cestami, kot kaže naša slika.

KAKO BOMO ŽIVELI

MOČ ŠTEVIL

Podaljšanje številnih zaporedij iz preteklosti čez sedanjost v prihodnost z namenom, da bi spoznali našo bodočnost, je že prastara metoda. Človek si je že od nekdaj delil svoj čas, postavil njega mejnike s prazniki in z zvezdnih poti določil, kako se bodo zanj obračale stvari. Človek je neomajno verjel, da se pri povratku enakih ali vsaj podobnih konstelacij pripetijo enaki ali podobni dogodki.

OD STARIH EGIPČANOV DO DANAŠNJIH DNI

Stari Egpčani in Babilonci so razvili to metodo do popolnosti. V njihovih zapiskih so našli trditve, da so za tisoče in tisoče let predvideli vse, kar naj bi se dogajalo na Zemlji. Platon nam je zapustil poročilo, da so egipčanski žreci zapisali vse, kar se je zgodilo v prejšnjih deset tisoč letih. Aleksandrijska biblioteka je sicer z milijoni svitkov iz papirusa vred zgorela že pred dva tisoč leti, toda v glavnih merah piramid naj bi se ohranila ključna števila te egipčanske skrivnosti. Na žalost pa so se prvotne razsežnosti Keopsove piramide, ki se nanjo nanaša zgornja trditev, v stoletjih in tisočletjih tako spremenile — zob časa in človeške roke so oglodale stranice orjaških spomenikov — da ni več mogoče točno ugotoviti, kolikšne so bile njene stranice.

V cvetoči dobi antike niso ljudje z nič manj veselja brskali po preteklosti in ugibali o bodočnosti. Ta želja se je ohranila do današnjih časov. V mračnem srednjem veku so po njihovih napovedih ljudje verovali, da se bliža konec »božjega kraljestva« in pričakovali s tem tudi konec sveta. Potem pa je zašla v Evropo egiptsko-babilonska astrologija, ki so jo Arabci oživili, prenovili in prikrojili za tedanji čas. Spet so pričeli ljudje ugibati o vremenu in žetvah. Že Plinij mlajši je opazil, da si topla in mrzla, suha in vlažna leta sledijo v določenem zaporedju in vplivajo na dobre in slabe žetve. Po njegovem naj bi se vsakih sto luninih mesecev vreme ponovilo.

S pomočjo daljnogledov je lahko človek bolj točno ugotovil svezdne poti. Nastal je koledar s sončnimi in luninimi mrki za cela desetletja vnaprej. Seveda so ti koledarji vsebovali tudi napoved vremena. Po dolgih opazovanjih in s pomočjo starih astroloških metod so nastale osnove stoletnega koledarja s prorokovanji o vremenu in žetvah, ki od srede 17. stoletja mnogim kmetom še vedno pomeni edini koledar.

Leta 1790 je Angležu Malthusu zapisal prve, pravilno se ponavljajoče spremembe v gospodarstvu. V razliko od svojih predhodnikov pa jih ni pripisal nihanju vremena in slabim žetvam, ampak socialnim vzrokom. Po njegovem je teh sprememb krivo neuravnoteženje med prirastkom prebivalstva in povečanjem življenjskih sredstev. Zaradi tega nastopita glad in beda. Bolezni sledijo in poberejo višek, tako da se vzpostavi spet naravno ravnotežje, ki prinese izboljšanje, nove prirastke prebivalstva in nove krize.

PRORAČUN KONJUNKTUR

Že od srede 19. stoletja poizkušajo statistiki številčno zajeti periodična nihanja konjunkture in krize, ustvariti iz tega krivulje in s pomočjo njih potek cen žita, svinj, kurza na borzi itd. Povprečen presledek med dvema najnižjima točkama ali dvema najvišjima, znaša približno osem let, kar se ujema s stotimi luninimi meseci Rimljana Plinija. Leta 1926 so poleg teh kratkih valov ugotovili tudi dolge valove v gospodarstvu. Ena serija teh valov obsega razdobja po 50 do 60 let, druga pa celo po 150 let.

Opazovalci konjunktur so marsikaj »uganili«. Wagemann je točno predvidel veliko gospodarsko krizo od 1929 do 1932. Gospodarstveniki in politiki se tedaj za to znanost še niso zanimali in prav tako tudi svinjski trgovci ne. Razumljivo. Svetovna politika ne more živeti in se razvijati na osnovi enega samega karakterističnega dogodka, ki se uresniči. Zato je potrebna preteklost, točna karakteristika dogodkov v sedanjosti in popolno poznanje gospodarske in socialne strukture — konjunkture same niso nikoli dovolj. Samo dejstvo, da je ob višku velike krize leta 1932 imela Nemčija 8 milijonov brezposelnih, ZDA pa celo 15 milijonov, ni moglo potisniti politikov iz njihovega tira. Konjunkture so torej premalo. Potrebno je več in prvič je ta »več« predvidel Karl Marx.

Ni torej čudno, da so Rusi, preden so se lotili leta 1926 svoje prve petletke, zaupali svojim strokovnjakom točen proračun bodočnosti do konca našega stoletja z vsemi modernimi metodami, analizo svetovnega trga, statistične prognoze in prognoze tehničnega razvoja. Rezultate tega so sicer ljubosumno skrivali zase, toda Stalin jih je vendarle enkrat omenil, namreč leta 1934, ko je govoril o odločilnem boju med Vzhodom in Zahodom, ki ga po »njegovem« ni pričakovati pred letom 1970.

ZALOGE SUROVIN IN INDUSTRIJSKO PLANIRANJE

Leta 1913 so se zbrali geologi vseh dežel na velikem kongresu v Torontu z namenom, da bi precenili zaloge vseh zemeljskih bogastev naše Zemlje. Nekateri med njimi so prišli do presenetljivih rezultatov. Najvažnejših zalog surovin naj bi bilo manj, kot si je svet predstavljal. Res je, da je še na milijone in milijone ton premoga, toda dobrega premoga za koks je zelo malo na našem planetu. Tudi visokovredne železne rude in pisanih kovin ni, kolikor bi človek hotel. Pretilo naj bi izčrpanje prej, kot si je marsikdo izmed delegatov predstavljal. Po tistem kongresu je bilo še dosti podobnih, toda v letih 1925 do 1953 so se geologi in rudarji pravzaprav samo prepirali. Njihove cenitve so se ločile do razmerja 1:10. Transportne težave, ki so dvignile pogosto ceno za pet do desetkrat, so po mnenju rudarjev predstavljale nepremostljivo zapreko. Za ljudi so važne samo zaloge, do katerih je mogoče priti z običajnimi pripomočki za izkoriščanje. Takšnih mest pa je na naši Zemlji le še nekaj.

Ko pa so ameriški koncerni nafte leta 1926 predvideli porabo vseh zemeljskih rezerv te važne surovine do leta 1938 in so nekaj let po njihovi izjavi odkrili še mnogo večje zaloge kot kdajkoli poprej, so zavrgli vse geološke cenitve in nihče se ni hotel z njimi resno ukvarjati.

Vendar je predsednik ZDA leta 1950 postavil temelje nove politike surovin s tem, da je ustanovil poseben svet, ki naj bi sestavil poročilo o preskrbi človeštva s surovinami v prihodnjih 25 letih. To poročilo so dokončali leta 1952 in od tedaj naprej ga poznamo pod imenom »Paleyevo poročilo«. Obsega števila in krivulje prirastka prebivalstva do leta 1975, povečanje produkcije zaradi razvoja tehnike in iz teh dveh osnovnih postavk prehaja na naraščajočo porabo surovin in energije. Poročilo obsega 700 strani velikega formata, zaključek pa je zelo kratek: število prebivalstva še vedno narašča in še toliko bolj narašča potreba po surovinah in energiji. Do leta 1975 ne bo težav v preskrbi.

O tem, kaj bo potem, pa poročilo molči.

Medtem ko večina podjetij ameriške industrije precenjuje svoje potrebe za dve desetletji vnaprej s povprečnim letnim povečanjem industrializacije za 4%, se večina kemičnih tvrdk

OB MICHELINE CARRÉ ZBLEDITA ZGODBI

mucka

O DALILI IN MATA HARI

Leta 1949 je bila obsojena na smrt Michéline Carré, štiridesetletna žena s priimkom »Mucka«. Bila je izredno lepa. »Mucka« je bila ena največjih evropskih vohunk. Marcel Achard, častnik, ki je imel med drugo svetovno vojno odločujočo vlogo v francoski tajni službi (član »Drugega biroja« in šef obveščevalnega oddelka generala Juina), je med razpravo izjavil:

»Gospa Carré je francoski vojski storila dragocene usluge. V letih, ko je delala za nas, nam je razkrila mnogo vojaških načrtov nemške armade.«

Zakaj jo je torej francosko sodišče obsodilo na smrt? Je bila mar dvojni agent in zakaj je tedaj delala hkrati za svojo domovino in sovražnika?

V primeri z njeno, zbledita zgodbi o Dalili in Mati Hari.

V majhnem mestecu južnega Alžira je leta 1939 živela žena z imenom Michéline Carré, rojena Belard. Poročila se je s častnikom francoske armade, čigar skromna plača jo je prisilila, da si je poiskala službo učiteljice. Ni znano, če je bila Michéline srečna v Alžiru, toda brž ko je izbruhnila vojna, se je odločila, da odide v Pariz.

Okoliščine so ji pomagale željo uresničiti. Francija je potrebovala bolničark. Ko je slednjič dmela svoj vozni listek in zaposlitev, se ji je izvil vzdih olajšanja. Sedaj bo šele začela živeti, si je dejala. Vemo namreč, da so bile take njene misli, kajti pisala je dnevnik, ki ga je pozneje izpopolnila, da bi ga napravila za svojo »izpoved« — pomemben človeški dokument, v katerega bomo še pogledali.

V Parizu se je Michéline javila svojemu mobilizacijskemu zbirališču. V bolnišnici, kjer je bila na tečaju za bolničarke, so jo imeli za zaupanja vredno, neumorno in vso predano negi ranjencev. Silno jo je prizadel propad leta 1940 in odšla je v pregnanstvo. V Beauvaisu je organizirala središče za pomoč ranjencem. Francoskim častnikom je svetovala, naj ustanove zbirališča za vojake, ki niso mogli doseči svojih enot. Pri tem delu je spoznala moža, ki je bil posebno potreben njene pomoči. To je bil častnik poljskega generalnega štaba, dodeljen zvezni službi francoske armade. Boril se je proti Nemcem, ki so ga ujeli, pa jim je kmalu pobegnil. Izčrpan, sestradan in bolan je končno srečal Michéline Carré. Ta mu je pomagala, ga nasitila, oblekla, ozdravila in ohrabrila.

Imenoval se je Roman Czerniawski — ime, ki ga ni mogla izgovoriti. Klicala ga je enostavneje Armand in on ji je dal priimek »moja mucka« zaradi njene mačje ljubkosti. V njunih odnosih ni bila samo ljubezen, ki sta jo čutila drug do drugega. Armand je Michélini zaupal svojo zamisel, ustanoviti v Franciji odporniško in obveščevalno mrežo, da bi vohunili proti Nemcem in se borili zoper nje povsod, kjer bi bilo mogoče. Mucka je z navdušenjem sprejela ta načrt.

Najprej je bilo treba najti nekatere častnike. Nekaj jih je bilo na nezasedenem ozemlju, precej pa se jih je skrivalo v okupirani coni. Michéline se je z vso vnemo lotila posla. Francija je bila še vsa v zmedi. Milijoni beguncev so v trumah hiteli na jug. Na španski meji je bil pravi kaos. Poljski polkovnik se ni mogel svobodno gibati in se ni upal na zasedeno ozemlje. Michéline je morala poiskati vezo. Stopila je v stik z novimi člani skupine in pripravila sestanke med njimi. Ta skupina si je nadela ime INTERAILLIE.

Polkovnik Marcel Achard, ki se je gibanju priključil, je postal njegova najpomembnejša osebnost. Ostali člani so bili razen poljskega polkovnika, kar se tiče vohunstva, vsi amaterji. Achard je bil podjeten mož,

Bil je v stikih s Španijo, Portugalsko in Anglijo.

Achard je uvidel, da je veliko odvisno od tega, ali bodo Nemci ostali pri španski meji, ali pa so s Francom sklenili dogovor, da bi prekoračili Španijo in napadli Gibraltar. Zato je Mucki zaupal nalogo odkriti nemške načrte. Odšla je v Bordeaux, nato v Bayonne in Biarritz. V tem zadnjem mestu se je nastanil nemški tankovski oddelek in kazalo je, da se pripravlja na pohod. Zračne sile so bile zbrane v Bordeauxu. Nekega dne so se v Café de Paris v Biarritzu pojavili častniki teh enot.

V dnevniku je Micheline opisala svoje srečanje z njimi:

»Mucka« pred sodiščem

Nemški častnik je stopil k meni in dejal: »Smem prisesti k vaši mizi, gospa? Rad bi dobil od vas nekaj pojasnil o mestu.«

»Da,« sem dejala. »Sicer pa bi tudi jaz rada nekaj vprašala.«

»Kar dajte.«

»Nosite uniformo Luftwaffe, pa mi videti, da ste pilot. Ne nosite znakov.«

»Sem kar pri vas imenujete poročnik intendance in opravljam svojo nalogo pri letalstvu.«

Pila sta šampanjec v restavraciji, nato sta ga pila še drugod.

Pazila sem, da mi je ostal duh bister, je zapisala v svoj dnevnik. Drugih omejitev si nisem postavljala.

Ko se je sestala z Armandom, mu je lahko odkrila, da so Nemci hiteli s pripravami za prehod preko Španije. Vendar je ostala v oni pokrajini in še nadalje poizvedovala o nemških pripravah. Spoznala je, da Nemci nič več tako ne hite s pripravami in je bila ona prva, ki je sporočila važno novico, da so se odpovedali svojemu načrtu, napasti Gibraltar.

Dejavnost skupine polkovnika Acharda se je razširila na vso Francijo, prav tako na delovanje Mucke. Skupina je dosegla v prvem obdobju izredne uspehe. V glavnem stanu Intelligence Servicea, kjer so skupino poznali pod imenom »Valety«, so Achardovi agentje uživali posebno spoštovanje.

V tem obdobju je skupina s pomočjo Angležev organizirala odmetavanje orožja s padali, namenjenega odporniškemu gibanju, in izkrcavanja na raznih krajih baskiške obale. Achardova skupina je skrivaj spravljala ljudi čez mejo v Španijo in Švico, skrivala pobegle ujetnike iz nemških taborišč in se na splošno ukvarjala z vsakovrstnim domoljubnim delovanjem.

Nekega dne sta Armand in Michéline dognala, da potrebujeta nekoga, ki bi jima pomagal izvrševati manj važne naloge, na primer vohuniti v kavarnah in restavracijah, potovati avtostop z Nemci in na te različne načine nabirati vse možne informacije. Mucka je našla v Lunnevillu žensko, ki jima je bila potrebna. Imenovala se je Renée Borni. Ker je morala delati v tesni povezavi z Armandom, je Michélina oskrbela, da je zbrala za pomočnico žensko, ki ni bila po Armandovem okusu. Renée, ki si je nadela odporniško ime Violette, je postala kljub temu povsem vdana svojemu šefu in Mucka je na svojo veliko žalost odkrila, da se je Armand čez nekaj časa zaljubil v novo pomočnico.

Spričo nove tekmice Michéline često ni mogla pregnati slabe volje. Ker so začasno prebivali v Parizu, je nekega dne dejala Armandu, naj pošlje Violetto z neko nepomembno nalogo v provinco. Armand se je nasmehnil in dejal Mucki: »Ljubosumna si.«

»Ne zato,« je ugovarjala Michéline. »Imam občutek, da nam grozi nevarnost.«

»Hočeš reči, da imaš občutek ljubosumnosti,« ji je odvrnil Armand smeje.

In res je prav Renée Borni oziroma Violette povzročila pogubo skupine. Violette je dobila nalogo, zbrati nekaj ne preveč pomembnih podatkov. Treba je bilo zvedeti, kje je neki polk. Pri Severni postaji jo je ogovoril nemški častnik in ona ga je jela previdno izpraševati. Neki moški je sedel za vojakom in pozorno sledil njenemu pogovoru, čeprav je bil na videz ves zatopljen v branje francoskega časopisa. Violette se ni zmenila zanj in niti ni opazila, da ji je ta moški sledil, ko sta zapustila kavarno. Zasledovanje je trajalo več dni, ne da bi Violette opazila. Policisti v civilu, ki so se menjavali, so jo videli v družbi z Armandom in Mucko. Nemška tajna obveščevalna služba admirala Wilhelma Canarisa je tako odkrila njihov štab in stanovanje. In 18. novembra leta 1941 sta bila ob pol šestih zjutraj Armand in Violette aretirana.

Nekaj ur kasneje so ujeli še Michéline Carré in jo zaprli v vojaški zapor. Mir, ki je tu vladal, je še povečal njen strah. Ni vedela, kaj se je zgodilo z ostalimi. So Armanda aretirali? In koga še? Kje je bila sama? Stresla se je ob misli na mučenje, ki jo je čakalo.

Prišla je noč. V svoji temni celici je Mucka premišljevala o položaju in ni videla nobene možnosti, da se izmaže. Toda v kakšni strahotni obliki bo spoznala smrt? Nenadoma se je v njeni celici prižgala luč. Vrata so se odprla in vstopil je v nemško uniformo oblečen moški.

Sedeč na slamnjači, ga je Michéline strahoma pogledala.

Sedaj je že znala na prvi pogled oceniti čin in rod nemških vojakov. Ta je bil narednik. Če bi bil v civilu, bi ga ne imeli za Nemca ne po zunanjosti ne po drži.

Nič manj ni Mucko presenetil način, kako se je mož obnašal. Obstal je pri vratih in naslonjen na zid tiho gledal mlado ženo. Dolgo časa ni odmaknil pogleda.

Michéline se je jela vznemirjati. Vstala je.

»Gospod,« je dejala, »zakaj so me aretirali?«

Ni odgovoril. Njegov molk jo je navdajal s strahom.

Čez čas se je odločil, da spregovori.

»Živeli ste v Alžiru?«

»Da, v Alžiru.«

»Pariz je čudovito mesto, kaj ne?«

Prestrašeno ga je pogledala.

»Se bojite?« je vprašal. »Česa pa? Nič hudega vam ne bom storil. Vem, da ste s tem pokrivalom podobni Ivani Orleanski?«

Michéline je pozneje zapisala v svoj dnevnik: »To je bilo najbolj grozno: mož, ki je vstopil v mojo celico, je bil ‚človeški'.«

Ta »človeški« človek jo je spraševal o njenem delovanju v odporniškem gibanju. Govoril ji je o Alžiru, Franciji, Parizu. Imel je sladek glas. Kmalu je presenečena Mucka zapazila, da je zapletena z njim v prijazen pomenek. Tedaj se ni mogel premagati, da se ne bi kruto pošalil.

»Tu ni nič kaj udobno. Bi šli drugam?«

Nenadoma se je zavedela, kje je. Vsa obupana je zmignila z rameni, nato je uprla pogled v tla. Ko se je ozrla kvišku, je narednik izginil.

Luč v celici je znova ugasnila.

Nato je pred vrati nastal hrup. Luč je znova zasvetila. Vrata so se odprla in Michéline je opazila oborožene čuvaje. Desetar ji je pomignil, naj mu sledi. Stopala je po hodnikih, prešla zamrežena vrata in pisarno. Desetar je podpisal neki papir. Odprla so se vrata, nato druga... Slednjič zadnja zamrežena vrata, nato...

Kdo je to? Bil je narednik, ki jo je bil obiskal v celici. Komaj ga je spoznala. Nosil je civilno obleko, elegantno kravato, rokavice, baskovsko čepico. Cigareto v ustih... Skratka na pogled je bil pravi elegantni Francoz.

Kot brezhiben svetovljan je gentleman z baskovsko čepico pokazal Michélini velik lep avto in jo povabil, naj sede vanj.

»Izvolite sesti zadaj,« je dejal. »In ne dvignite zastorov.«

Brezbrižno je sedel za volan. Mucka je takoj opazila, da je bilo zrcalo nad njim izredno veliko, tako da je mogel opazovati sleherni njen gib. Vozilo se je premaknilo, vhodna vrata so se odprla in znova je bila v Parizu. Kam jo je peljal? Videla je, da sta šla ven iz mesta. Kaj pa je bil ta veliki vrt in ta vila?

Mucko je znova stresel strah, kajti to veliko in razkošno bivališče je bilo last slavnega igralca Harryja Baura. In vedela je, da je nemška komanda posestvo zasegla in v njem uredila glavni štab svoje protivohunske službe. Če so koga pripeljali v to hišo, so ga smatrali za pomemben plen. Napis, ki ga je Dante postavil nad vhod v pekel: »Pustite vsak up, vi, ki vstopate,« bi bil nad vhodom te stavbe popolnoma primeren.

Sedla je v udoben naslonjač. Skozi okno je videla park, na katerega je že legal mrak. Hrup velikega mesta je brnel v daljavi. Kazno je bilo, da se nihče ne zmeni zanjo.

Nenadoma so se odprla vrata. Moški, ki jo je spremljal, je prišel ponjo. Vodil jo je v predsobo in nato v prostorno sobo z izbranim pohištvom. Skozi priprta vrata je opazila ogledalo, pred katerim je gorela luč. Vstopila je v ta zadnji prostor: bila je spalnica...

Drugo jutro sta Mucka in Hugo Bleicher, tako se je imenoval narednik, ki je bil znova v civilu, vstopila v mali avtomobil s francosko tablico. Odpeljala sta se v Pariz in se ustavila pred hišo, kjer se je skrival M. Rochini. Še drugi avtomobili so se ustavili pred to hišo, toda nihče ni postal pozoren nanje, kajti v njih so bili civilisti nedolžnega izgleda. En moški je stopil iz avtomobila po časopis, drugi je šel v prodajalno po cigarete.

Mucka se je povzpela po stopnicah in potrkala na neka vrata na dogovorjeni način. Vrata so se takoj odprla. Rochini je bil doma obenem s Frankom, drugim važnim članom organizacije. Obadva sta za hip oklevala vpričo moža poleg Michéline. Nista ga poznala.

»Nekaj je treba napraviti,« je zamrmrala Mucka, »Armand je raetiran. Móža sta se očitno prestrašila.

»Bodita brez skrbi,« je dejala in pokazala na Bleicherja. »Ne poznata ga, a je eden naših.«

Živahno so se pomenkovali pet minut, nato je Mucka rekla Bleicherju:

»Pojdi in poženi motor, da ne bomo izgubljali časa.«

Michéline je ostala še dve, tri minute. Nemci so vdrli z revolverji v rokah in vpili: »Kvišku roke!«

V naslednjih osmih urah se je isti prizor, skrbno pripravljen, ponavljal, vse dokler niso polovili petintrideset članov odporniškega gibanja.

Dva meseca je Mucka pod vodstvom Huga Bleicherja nadaljevala s svojim izdajalskim početjem. Vedela je vse in vse izdala. Spravila je v ječo vse svoje stare tovariše, ki jih je mogla doseči. Vendar Bleicher še vedno ni mogel aretirati moža, ki ga je najbolj vneto iskal: polkovnika Acharda.

Naj se še tako čudno zdi, Michéline ni izdala Acharda. Ko je pričal pred sodiščem, je polkovnik izjavil: »Prav dobro je vedela, kje sem bil skrit, a me ni izdala.«

Mucki je uspelo ukaniti Bleicherja. Trdila je, da ne ve, kje je Achard, prisegla je in dala tako odkritosrčna zagotovila, da ji je verjel. Ponudila se je, da bo izsledila drugo važno osebnost, Pierra de Vomecourta. Pri tem imenu je Bleicher napel ušesa. Nato je postal zamišljen. Brez dvoma je predvideval, kako bo še bolj učinkovito izkoristil Muckine usluge.

Michéline se je vrnila v svoj stari glavni stan. Aretirani možje niso imeli časa opozoriti svoje tovariše. Nihče od odporniškega gibanja še ni osumil Mucke.

V naslednjih dveh mesecih je še naprej igrala svojo vlogo patriotinje kot nekdaj. Nobeden od njenih tovarišev si ne bi mogel misliti, da je bila pogumna tovarišica Michéline Carré nevarna izdajalka, čeprav so že jeli sumiti, da mora biti nekdo med njimi. Toliko manj so bili upravičeni sumiti Michéline, ker se je lotila reorganizirati skupino in je vsakomur vlivala novega poguma.

Vendar pa so Mucko vsak večer skrivaj privedli v vilo Harryja Baura, kjer je razkrila načrte, ki so jih napravili čez dan. Nekega dne je povedala, da je glavna skrb gibanja najti način, kako obnoviti zveze z Angleži. Vsi možje za zvezo so bili namreč aretirani.

Bleicherju je tedaj šinila v glavo misel. Ukazal je Mucki, naj pripravi Pierra de Vomecourta, da pride v Pariz. Razložil ji je, da mora biti poslan v Anglijo v imenu odporniškega gibanja. Michéline bi morala prepričati svoje tovariše, da je Vomecourt najbolj pripraven mož za to poslanstvo.

Naslednjo noč je Bleicher oznanil Mucki, da ima zanjo presenečenje.

»Ko se boš vrnila domov, boš našla Violetto. Ona seveda ni bila nikdar zares aretirana, ker dela za nas. Violetta bo molčala, lahko si prepričana o tem. Skrbi zanjo. Ostati mora v odporniškem gibanju.«

Mucka je izvršila ukaze, ki jih je prejela. Srečala je Pierra de Vomecourta in druge upornike v baru »Pam-Pam« na Champs-Elysées in sprejeli so njen predlog. Odločili so se, da bo Pierre de Vomecourt skušal priti v Anglijo, da bi svoje prijatelje v Franciji obvestil, kaj se je medtem zgodilo in da bi dobil nova navodila.

Nekaj dni po svojem razgovoru v »Pam-Pamu« se je Mucka sešla s svojimi prijatelji. Našla da je način, kako priti v Anglijo, je dejala. Toda najbolje bi bilo, če sama spremljam elegantnega Pierra de Vomecourta, kajti njo so dolgo poznali in njena prisotnost bi Angleže navdajala z zaupanjem.

Ostali so takoj z odobravanjem pristali na ta predlog. To je bil podvig, vreden njihove junakinje. Res je zaslužila svoj sloves. Bila je najspretnejša, najboljša, najpogumnejša.

Bleicher je seveda tako uredil, da je Michéline zapustila Francijo brez težav. Brž ko je bila čez mejo, ni bilo več težko priti v Anglijo. Tako je Bleicher mojstrsko izvedel svojo namero, spraviti svojega agenta Mucko in Pierra de Vomecourta, ki ni ničesar slutil, v vojno ministrstvo v Londonu.

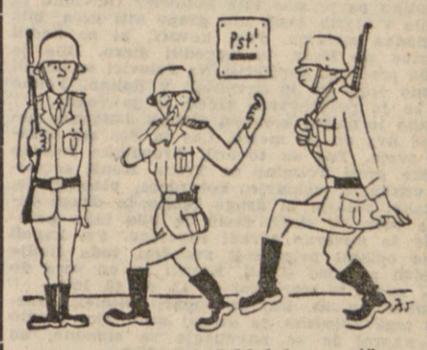
Tam je Mucka delovala devet mesecev. Vse, kar je zvedela, je sporočila v Francijo po novi obveščevalni zvezi, ki so jo francoski uporniki vzpostavili. Vsa sporočila pa je Violette še topla prinesla Bleicherju.

Toda angleška protivohunska služba je bila manj zaupljiva do Mucke kot njeni francoski prijatelji. Scotland Yard jo je končno spregledal in julija 1942 so jo aretirali. Angleži so jo imeli zaprto vse do konca vojne, potem pa so jo izročili Francozom. Obsojena je bila na smrt, pozneje pa ji je predsednik republike spremenil kazen na dosmrtno ječo.

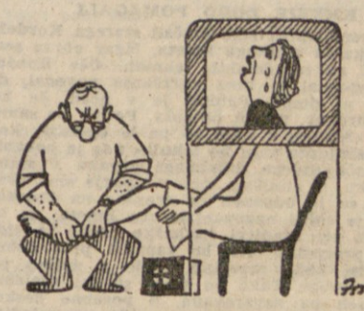
To se pripeti samo...

... v **Rimu:** *V filmu »Ljubezen, kruh in ljubosumnost« so Gino Lollobrigido oblekli v cunje. To siromašno obleko je ustvaril znani rimski modni salon Schubert za nič manj kot 300.000 din.*

... v **Bonnu:** *Oddelek graničarjev, ki straži pred palačo zveznega kanclerja, so opremili z gumijastimi podplati, da ne bi delali prevelikega hrupa. Le kako so se mogli tako hitro odvaditi »slavnega« nemškega strumnega pozdrava s peto ob peto?*

... v **Angliji:** *Najbolj prepričljivo je zaigrala v drami, ki so jo oddajali po televiziji, Marilyn James, ki si je tik pred oddajo zlomila nogo.*

KAKO BOMO ŽIVELI

ukvarja s pregledom naslednjih 30 do 70 let, torej z obdobjem, ki zavzema več časa kot ena sama generacija, da bi lahko pravilno planirale. Znanstvene raziskave, ki so se pravkar začele, bodo mogoče porodile svoj sad šele čez 60 let. Mogoče bo ta sad postavil na glavo vso kemično industrijo. In zato je treba misliti tudi na to, kakšen bo trg čez 25, 50 ali 75 let. Velike kemične tvrdke v ZDA imajo zato posebne oddelke s strokovnjaki, ki preiskujejo predvidene potrebe in možnosti človeštva v letu 2010 in še celo pozneje, pri čemer jim izdatno pomagajo tabele in krivulje zadnjega stoletja.

S planiranjem je posegel današnji svet daleč v bodočnost. Celo na severu Kanade in sredi južnoameriških pragozdov, kamor ni še nikoli stopila noga belega človeka, je vse razdeljeno na kvadrate in parcele, predvidene so že ceste, naselja in industrija, ki bo tam zrasla v bodočnosti. Ko bodo prišli tja prvi naseljenci, se bodo morali prilagoditi že zdaj utrjenemu načrtu.

Brazilija, Kanada in še mnoge druge dežele imajo na papirju mesta, prometne poti, rudnike in industrijo. Toda področja, kjer se bodo vsi ti zunanji znaki civilizacije širili, so danes še močvirja, skalovje in neprehoden pragozd.

Za mnoge rudnike natanko vedo, kdaj bodo izčrpani. Toda to nikogar ne moti. Prav tako natanko vedo tudi že to, kam bodo nato usmerili svojo proizvodnjo, oziroma kam bodo vrtali in se selili, da bodo našli nova ležišča rude.

In tako vemo za marsikaj, kar se nam obeta. Mnoga mesta in mnoge tovarne vedo že danes za točne datume številnih del, ki jih bo treba dovršiti v bodočih desetletjih, za utrditve cest, obnovitve cevnega omrežja, nadomestitve kotlov, poru**šenja nepotrebnih zgradb, za**menjave strojev itd. Vsi trdnostni proračuni za novogradnje so predvideni v Evropi za trajanje do leta 2050. Tudi s tem nam je razkrit košček bodočnosti za mnogo desetletij naprej.

SPOZNANJA MATEMATIKOV

Po poti industrije in industrijskega planiranja tja čez leto 2000 so že davno krenili tudi matematiki. Že samo zato, da bi preizkusili zakone matematične verjetnosti, so zbrali zaporedja števil vseh vrst, preiskali oblike krivulj, ki so pri tem nastale, in jih podaljšali. Rezultati tega so bili takšni, da je zastal znanstvenikom dih.

Najprej so prišli do splošne ugotovitve, da je večina številčnih vrst trenutno v območju počasnejšega vzpenjanja krivulj. To pomeni začetek konca. Če hočemo s pomočjo verjetnostnega računa še naprej, si ne smemo izbrati premice, ampak močno ukrivljeno črto, Gausovo parabolo. Ta ima svoj vzpenjajoči se del, svoj višek in svoj padajoči del in se ujema skoraj z vsemi tehničnimi in podobnimi razvoji, ki jih lahko človek pokaže v obliki vrste števil.

Po rezultatih teh preiskav doseže izkoriščanje skoraj vseh surovin, posebno pa še premoga in jekla, svoj višek nekje med letoma 1950 in 1990, potem pa prične padati. Nafta doseže svoj višek šele po letu 2000. Strmo navzgor in brez vsakega znaka, da bi se začela vzpenjati pod manj strmim kotom, pa kaže krivulja prebivalstva na Zemlji.

Matematiki niso ostali samo pri surovinah in ljudeh, ampak so s kompliciranimi omejitvami opazovali tudi naraščanje porabe energije. Zanimivo, da se je tudi tu pokazal rezultat v obliki strmo vzpenjajoče se krivulje, ki še daleč tja čez leto 2000 ne kaže nobene vidne oslabitve.

Vse to bi lahko v kratkem povedali tako: število prebivalcev Zemlje narašča, naraščajo tudi njihove potrebe, poraba energije in najbrž tudi poraba surovin. Kako bomo torej zadostili tem potrebam? Ali bodo ljudje že v kratkem prisiljeni porabljati manj? Ali bodo morali zato slabše živeti? Ali bodo narasle cene surovin in ali bodo zaradi tega narasle cene tudi vsem proizvodom? Od kod bomo jemali energijo, če bosta premog in nafta postala tako redka?

Do zdaj ni še nihče resno pozkusil potegniti zaključne bilance iz vseh teh meritev bodočnosti. Preveč odprtih vprašanj je in delni rezultati so preveč presenetljivi, preveč vznemirljivi. So ljudje, ki na vse te težave lahkomiselno odgovarjajo z besedo: neomejene in neslutene možnosti atomske energije. Njim je treba povedati, da tisti, ki so o atomih najbolje obveščeni, od njih najmanj pričakujejo. Ti vam bodo zatrdili, da bo dobivanje energije iz atomskega jedra dovoljeno najbrž le poizkusnim postajam in tudi če bodo te odkrile kakršnekoli širše možnosti, atomska energija še dolgo ni tisti »deus ex machina«, ki bo rešil vse težave naše bodočnosti.

Z vsakim letom prinaša povečanje števila nevtronov zaradi atomskih cepitev za zdaj še ne povsem raziskano nevarnost. Za zdaj sploh ni mogoče preprečiti, da bi nevtroni uhajali v zrak. Zrak pa, ki ga mi dihamo, se sestoji skoraj iz štirih petin dušika. Atomsko jedro dušika lovi nevtrone in se s tem pretvarja v radioaktivni ogljik. Ta šele po tisočletjih spet razpade. Dokler pa ne razpade, povzroča presenetljive biološke izpremembe. Človek jih pozna šele nekaj in zato ne pravi lahkomiselno: »Jih bomo že preprečili.« Znanstveniki svetujejo, naj se atomska energija kot vir preskrbe človeštva z energijo za bodočnost sploh ne upošteva.

Tako smo ugotovili, da obstaja že precejšnje število števil in krivulj, ki nam razsvetljujejo delčke tega, kar bodo doživeli naši zanamci. Toda med vsemi števili, ki jih opazujemo, je važno posebno eno, od katerega so vsa ostala več ali manj odvisna. To ključno število je število prebivalstva. Moramo pa ga računati kot celoto za vse zemeljsko prebivalstvo in tudi razdeljeno po geografskih področjih na ozke meje. S tem številom bomo izračunali potrošnjo. Ko pa bomo imeli vsa ta števila v tabelah, lahko postavljata znanost in tehnika vprašanje na vprašanje. Ali je mogoče prehraniti to prebivalstvo v njihovih dosedanjih domovinah? Kako je mogoče zadostiti njihovim energetskim in surovinskim potrebam v dosedanjih bivališčih?

Presenečeni bomo, ko bomo spoznali, koliko vprašanj nastane iz tega, če hočemo dati en sam jasen odgovor in koliko vprašanj ima svoj lasten jasen odgovor.

VPLIV POLITIKE?

Niti v ZDA niti v Sovjetski zvezi realisti ne računajo s katastrofo. Polnijo tabelo za tabelo, rišejo krivuljo za krivuljo, ne da bi se pri tem ukvarjali z vprašanjem socialnih izprememb, ki bi utegnile spremeniti potek njihovih številčnih vrst. Vprašanje, če obstaja nekaj, kar je močnejše od vseh njihovih predvidevanj, je brez pomena. Tabele in krivulje, ki upoštevajo tehnične in gospodarske datume, ohranjajo svoj potek ne glede na to, kakšne skoke si dovoljuje politika. Tudi pri najhujših političnih peripetijah bi se mogoče te krivulje za nekaj let spremenile, nato pa spet zravnale na svoj prvotni potek.

Za primer: dve svetovni vojni sta dokazali, da niti prirastek prebivalstva niti tehnični razvoj na Zemlji nista zastala zaradi velikih dogodkov. Nasprotno: hitrost tehničnega razvoja se je še celo povečala.

Prirastek prebivalstva in tehnični napredek sta tesno povezana. Svetovno prebivalstvo ne bo moglo naraščati, če ne bo mogla tehnika povečati donosnost njihovega dela. In ko ne bo imel nihče več zahtev po novem, ki ga prinaša tehnika, bodo ostale najboljše ideje v glavah njihovih izumiteljev. Želja po novem živi v človeku že od vseh začetkov in zato bodo naši zanamci uresničili vse tisto, kar se uresničiti da.

Človeštvo v milijardah

Za obnovo našega sankarskega športa

Tovorniški kolovozi starih kroparjev - moderna proga za bob

Mrzlo novembrsko jutro. Sinoči sem predaval Kroparjem o vzponu na M. Everest, danes pa se odpravljamo na izlet. Ogledali si bomo tekmovalno progo, na kateri bo to zimo slovensko prvenstvo v sankanju. Tale dva, ki sedita pri mizi in poslušata nedeljsko radijsko oddajo »O športu in športnikih« bosta šla z menoj. Tudi dva sankača! Filip jih ima 54, njegov sin Lukec pa sedem ali osem. Ne, v smučanju Filip ne bo več tekmoval, v sankanju pa se bo Lukec že v nekaj letih resno spogledal z očetom. Kdo ve, kdo bo koga?

PO STRMEM KOLOVOZU

Vzpenjamo se po strmem kolovozu proti Barigli. Filipu je očividno mnogo na tem, da bi sankaško prvenstvo v Kropi dobro uspelo. Nemara boš tudi sam tekmoval? Seveda bom, toda v kategoriji za starejše športnike.

Natančno si ogleduje vsak ovinek in vsako strmino posebej. Ponekod bo treba kolovoz popraviti, da ne bo nesreče.

Koliko pa je star tale kolovoz? Očividno tu ni bilo v starih časih niti grape niti drče, bila je gladka strmina. Prvi kovači, ki so hodili v hribe po živež, so naredili stezo. Bilo je morda pred pol tisočletja. Na Jelovici so kopali železno rudo in jo prenašali v dolino. Vedno več so jo potrebovali, začeli so jo voziti.

Tako je nastal kolovoz, globok dandanes ponekod dva do tri metre. Čas in dež sta opravila svoje. Tod so tovorili kroparske železne izdelke proti Tolminu in Trstu. Konji so nosili vriskarje, coklarje, kotordeže, planinčarje, konjake, volarje in druge žebije in drugo železno robo. V tistih časih je bilo tako potovanje še nevarno zaradi roparjev. Pri kapeli se je oglašal priprošnji zvonček, toda ljudje v ješah ga niso slišali. Kovali so od zore do noči, mladi in stari, vsi od 12. do 60. leta.

Lukec ne ve, kaj so roparji. Stoletja razvoja tega kolovoza ga komaj zanimajo. Veselo hiti naprej in se navdušuje za strmine, na katerih se bo na vse strani kadilo.

»Nova cesta nas je pomehkužila,« pripoveduje Filip. Kako neki bi mogla široka cesta, ki so jo speljali proti Jamniku, človeka pomehkužiti? Potem sem zvedel, da imajo v Kropi pri vsaki hiši najmanj dvoje sani. V starih časih so se lahko sankali samo po starem tovorniškem kolovozu, ki je res hud in dopušča ponekod kar do 70 km hitrosti. Nekoč ni bilo izbire, po cesti ali naravnost po kolovozu, zdaj pa se nekateri radi odločijo za lažjo smer.

KMETJE BODO POMAGALI

Na vsem lepem smo srečali starega Kordeža z Jamnika in mladega kmeta, čigar obraz sem že videl na smučarskih tekmah. Oče Kordež me je spoznal in brez vprašanja povedal, da Matevža ni doma. Pohitel je v gozd, če bo še kaj jurčkov, potem bo suša. Potem bo samo smučal. »Ampak k nam se pa je oglasite, kozarček češnjevca vam bo teknil,« nas je povabil 64-letni oče našega državnega prvaka v smuške mteku. O mlajšem sinu Gašparja smo zvedeli, da se je odpravil na trening na Finsko.

Filip je začel nagovarjati oba kmeta, da bi pomagala pri ureditvi sankaške proge za slovensko prvenstvo. Ko bo zapadel prvi debelejši sneg, bodo zapeljali hlode v dolino po sankaški progi. Tako bo smer spodaj utrjena, ob straneh pa zavarovana. S posebno desko, pribito na hlode, bodo izenačili in zgladili tekmovalno progo. Mlajši kmet je bil obljubil, da bo tudi sam tekmoval, oče Kordež pa bo na startu za kurjača. Navada je namreč, da kurijo na startu velike ogenje, da se tekmovalci in funkcionarji grejejo. Za tekmovalce je vrh tega potrebno, da se na »startu preoblečejo. Nedvomno bodo preznojeni, ko bodo prišli po uri in pol vzpona na vrh Rigle, kjer bo start. Obračilo, ki ga bodo tam odložili, bodo pripeljali s tovornimi sanmi za njimi.

Izvedenec za sankaški šport Pero Vouk z Jesenic je napovedal, da bo znašala hitrost na tej progi »za bob« celo do 80 km na uro. Če bo kdo tekmoval prepoten in pomanjkljivo oblečen, bo narobe.

»Pa malo češnjevca jim bomo dali, da jih ne bo zeblo,« je pripomnil kmet na pol za šalo...

PRVI LETOŠNJI SNEŽNI MOŽIČEK

Od Sv. Primoža je bil prelep razgled na jesensko krajino v soncu. S Filipom sva sedla pod toplo steno in se sončila. Lukec je začel valiti sneg in oblikovati snežnega možička. Nazadnje je dobil še glavo, nos, oči in roke. Ko pa sva se s Filipom presedla, nama je možiček kazal hrbet. Lukec je začel pretikati oči in nos na drugo stran. Užitek je dvakrat večji, če ima otrok občutek, da te njegovo »delo« resnično zanima. Da, možiček mora gledati proti nama in midva morava kdaj pa kdaj odpreti oči, čeprav je sonce nad snežno plastjo bleščeče kakor poleti v Rovinju.

V duhu se mi zdi, da vidim popotnike z

mulami in stražo, namenjene nekam proti Tolminskem. Tod okrog so pred stoletji kopali železno rudo. Ostal je samo še kolovoz, ostala je slovenska peč v Kropi, vse je že preteklost, zgodovina.

Dandanes delajo v Kropi po 8 ur dnevno, izdelke pa vozijo s kamioni v Podnart. Velik sindikalni dom so si zgradili in res lep plavalni bazen; tudi glasbeno šolo imajo in muzej. Iz tehle krajev hodijo smučarji tekmovalci po vsem svetu — in tu bo tudi začetek obnove našega sankaškega športa. Tekmovalna proga bo 3000 m dolga, višinska razlika bo znašala približno 500 m, hoja do starta 90 minut, vožnja nazaj do cilja pa 7 minut. Pričakujejo, da bodo nastopili razen naših tudi inozemski tekmovalci.

DRAGO ULAGA

ŠPORT V KRATKEM

Na nogometni tekmi med Neapljem in Bologno je prišlo do velikanskega pretepa. Kriv je bil seveda sodnik, kakor vedno. Italijanska nogometna zveza je zdaj ukrenila svoje: da bi zmanjšala ponudbo »orožja« za medsebojno bombardiranje, je prepovedala na svojih nogometnih igriščih prodajati pijačo v steklenicah. Pri pretepu v Neaplju je namreč obležalo več hudo ranjenih, enega pa je celo zadela krogla iz pištole v vrat.

•

Tudi slavni dirkači še potrebujejo pouka in šole. Za tvrdko Mercedes dirka, kakor znano, 45-letni Karl Kling. Urni dirkač pa rad pozablja, da ni vedno na dirkališču. Tako je nedavno na avtomobilski cesti pri Bruckšalu prehiteval druge avtomobile in s tem oviral javni promet. Brž je bila za njim leteča patrola in Karl Kling bo plačal 170 mark globe.

•

Svojevrsten rekorder je zaslovel v Torontu v Ameriki. Star je 22 let, piše se Tony Bombney in študira na univerzi. Nedavno so priredili študentovsko tekmovanje — v praznjenju pivskih vrčkov. Rekorder Tony je v 5 in pol ure zmagal z nič manj kakor 68 čaš piva. Njegova skupna potrošnja je bila 11,3 litra. Carl Ramjid iz Trinidada si je s 64 čašami v 12 urah priboril drugo mesto. Kakor je navada, so tudi »zmagovalci« po tej tekmi morali dati izjave za tisk. Šlo je sicer nekoliko težko, vendar se je Bombden lahko toliko zbral, da je rekel: »V meni je bilo še za 10 čaš prostora, toda moja prijateljica ne vidi rada, da pretiravam.«

•

Švicarski lahkoatlet dr. Paul Martin je edini atlet, ki se je aktivno udeležil petih olimpiad. Bil je leta 1920 v Antwerpnu, 1924 v Parizu, 1928 v Amsterdamu, 1932 v Los Angelosu in 1936 v Berlinu. Avstralci bodo zdaj uvrstili v svoj olimpijski tim športnika, ki se je približal rekordu švicarskega olimpijca. Rokoborec Dick Garrad, ki bo pri svojih 45 letih med najstarejšimi aktivnimi športniki v Melborneu, je sodeloval na olimpiadah 1936, 1948 in 1952. V lahki kategoriji si je leta 1948 celo priboril srebrno kolajno. Na avstralskih tleh ni bil v 24 letih svoje športne kariere še nikoli premagan. Zdaj pa mirno pričakuje — svoj prvi poraz v Melbournu.

•

Da, tako se spreminjajo časi... Nedavno tega je nemška nogometna zveza počastila enega izmed svojih bivših internacionalcev, ki se že 43 let ponaša z izredno redkim rekordom. Možak je namreč na olimpiadi leta 1912, pri nogometni tekmi, v kateri je zmagala Nemčija s 16:0, sam pognal žogo desetkrat v nasprotna vrata. Tako se doslej še noben nogometaš ni uveljavil pri kakšni mednarodni tekmi. Za ta rekord so mu pripeli srebrno iglo na jopič. To se je zgodilo tistikrat, ko se je nemška enajstorica vrnila iz Moskve in je nemški tisk slavil rezultat 2:3, torej očiten poraz, kot veličastno zmago. Po pravici. Nasprotnica, ki so jo Nemci na olimpiadi leta 1912 premagali s 16:0, je bila namreč prav tako — Rusija.

•

Težko je biti prerok v lastni deželi. To je okusila tudi madžarska svetovna rekorderka v plavanju Eva Novakova, ki je pred nekaj leti po poroki postala belgijska državljanka. Upravičeno so pričakovali, da se bo belgijski plavalni šport z njo razvil. Saj vemo, da dosezajo madžarski plavalci in plavalke tako lepe uspehe zlasti po posebnem telovadnem sistemu. Ko je Eva Gerard-Novakova nedavno obiskala Grčijo, so jo športniki in športnice oblegali in jo prosili, naj prikaže madžarsko plavalno gimnastiko. Na velikem olimpijskem stadionu v Atenah je nato Eva prikazala madžarske vaje veliki množici gledalcev, vsem plavalcem in trenerjem, foto- in filmskim reporterjem. Po predvajanju je rekorderka resignirano dejala, da se v njeni novi domovini Belgiji doslej še živ krst ni zanimal za madžarsko plavalno gimnastiko.

Kratko, toda novo...

Ceprav živimo že »sredi« zime, imamo le še zmerom največ opravka z nogometno žogo. To je res trdovratna igrača, ki ji ne škodi zlepa kaj! Pri tem pa še nepreračunljiva, kakor nobena loterija. Kar poglejmo zadnjo nedeljo s predzadnjim jesenskim kolom v zvezni nogometni ligi in s tem združene dolge obraze tisočev v Splitu, Zagrebu itd. Saj ni, da bi govoril.

Pod Marjanom se je zgodilo najhujše. V Splitu gradu samem so morali »majstori mora« oditi do kraja tepeni na večerjo. Vojvodina je odnesla obe točki in pospravila rezultat (6:1), ki ga ne pomnijo stari očetje Hajduka. V Zagrebu tudi ni bilo dosti bolj prida. Pride takle Radnički, ki slučajno vodi v tabeli in si pripiše še dve točki s tesno zmago 2:1. In to na račun nikogar drugega — kakor Dinama. V Maksimiru so še danes zastave na pol droga. V Subotici je naš Gvardijančič brez ugovora zaključil tekmo — Spartak—BSK 3:2, z drugimi besedami: močno preplašeni kandidati z repa tabele so prišteli dve mastni točki na račun pokalnega prvaka 1955. In tega še ni bilo dovolj! Velež se je vrnil **praznih rok iz Sarajeva (z Železničarjem 0:2).** Budućnost je pristala na delitev točk s Sarajevom (1:1) in tudi Crveni zvezdi je samo za las manjkalo, da se ni spotaknila ob nenavadno borbenem Zagrebu (2:1). Predstavo in pol pa je svojim prijateljem priredil Partizan, ki je razkosal Proleterja iz Osijeka (8:1) in ga še krepkeje pribil na zadnje mesto v tabeli. Še prihodnjo nedeljo — potem bomo pa počivali in delali račune — če le mogoče že kar s krčmarjem.

Po domačih livadah smo mimogrede prenesli nekaj medlih senzacij. Kladivar je to pot gostil Branik iz Maribora prav tistega, ki je pred kratkim iz Zagreba po pošti prejel še eno točko v hrvatsko-slovenski ligi in se z njeno pomočjo kot sedmi prilepil v vrsto Ljubljani in Odredu pred seboj) in mu postregel podobno kakor teden dni poprej Odredu. Le tako naprej, nekateri so zadovoljni tudi z izgubljenim 0:2. posebno zato, ker velja samo za 24 ur. Odred se je popeljal do morja — k sosedom na Reko. Tudi »on ni imel sreče« — kakor se pravi, da sta volk sit in koza cela — in je izgubil prav tako 0:2. Tudi to je bila samo prijateljska zadeva, čeprav se poročila (naša seveda) ujemajo v tem, da so poraženi vendarle igrali bolje kot zmagovalci. Nič ne de; taka je žoga tudi tod okrog.

Mednarodno — manj napeto; tembolj, ker je zdaj čas priprav za čimbolj vesela silvestrovanja vseh bolj petičnih nogometašev križem po svetu. Tudi naši nekateri ne bodo doma; Zvezda gre v Atene, Dinamo v Nemčijo, ostali pa še držijo figo. Zapišimo vsaj tole: Anglija—Irska (liga) 5:1 v Liverpoolu in Rusija—Egipt (drugič) 3:1. Osemnajstega decembra se vidimo v Rimu — Nemčija (svetovni prvak) in Italija (nekdanji prvak).

V Ljubljani so imeli tak turnir desetorice najboljših z udeležbo devetih, med njimi samo petih, ki so zapisani kot najboljši. Petorica njih ni utegnila... Takele prireditve se včasih kar po krivici imenujejo tako, gredo pa vendarle v vsako statistiko. To pot takole: 1. Kocjan, 2. Hlebš, 3. Podobnik, 4. Tigerman... hujših pa bilo ni.

»Stari« Adolfo Consolini iz Italije je v nedeljo startal v švicarski Bellinzoni in je tam razveselil Italijane z novim evropskim rekordom v disku s 56.98 m (na račun Čeha Merta, ki se je s 56.69 m do zdaj ponašal z njim).

V Johannesburgu so pokazali Južni Afričani skakalca Priceja, ki je skočil v daljino 7.87 m ter postavil afriški rekord, dobri Nemec Oberbeck pa je s 7.62 m debelo gledal.

Naši planinci v francoskih Alpah

Zelena in cvetoča dolina rečice Arve od naselja Le Tour do Les Houches — in v to zeleno dolino se je spustila vsa divja in blesteča lepota chamoniških gora. Kjerkoli iz te blagoslovljene doline pogledaš v gore, povsod je razsuta lepota v izobilju. Toda nikoli je ne moreš zajeti z enim samim pogledom — pregloboko leži. Zato ti pa ostane nepozabno v spominu, če se vzpneš na grebene, ki stoje chamoniškim goram nasproti tako, kot stoje Karavanke nasproti Triglavu.

Sprehod po zelenih pobočjih od Bréventa do Belega jezera je kot chamoniška pravljica.

Drobna stezica, vsa poraščena in zapuščena, te vodi vse više v visok smrekov gozd. V globoki senci veje rahel, topel vetrič.

Med temnimi vejami smrek se od časa do časa zablestijo ledene gore kot živ, neverjeten kontrast. Šele na majhni poseki visoko pod grebenom se ti odkrije ves zahodni del

masiva: tu, prav nasproti, Chamoniške Špice, tam dalje, na desni, ves ogromni ledeni kolos Mont Blanca in njegovih vazalov.

Potem pa spet naprej, po gozdovih, posekah in skrotju proti vzhodu.

In na desno, na oni strani doline, se čudoviti prizori stalno spreminjajo. Vedno isti, ogromni masiv, toda vedno novi pogledi; vedno znova je v ospredju druga gora, ki s svojo lepoto in mogočnostjo za trenutek zasenči vse ostale. Samo za trenutek; potem prevzame njeno mesto zopet druga.

La Flégère je idealna osrednja točka, od koder z enim samim pogledom objameš ves ogromni masiv na drugi strani doline. Tu stoje stene in ostenja teh gorskih velikanov pred teboj kot kulise v gledališču: druga za drugo se nizajo, tako lepe in tako divje, da nehote pomisliš, ali niso morda res samo — kulise. Zadnja, prav na kraju, visi ledena zavesa: severna stena Grandes Jorasses. Najbolj nerealna od vseh.

Na koncu poti hrani ta nepozabni sprehod še eno presenečenje, najlepše.

Lac Blanc — Belo, čarobno jezero.

Tu Aiguille Verte, severna stena Drusjev, zadaj ledena zavesa Grandes Jorasses — kot da stoje tu od vekov v veke, brez prič.

Tudi chamoniške Špice si prisvajajo to čarobno zrcalo in vsako jutro občudujejo svoje fantastične, neresnične oblike v nežnih barvah modro-zelenega jezera. Le-ta dragoceni nakit je še povečal njih osvajajočo lepoto.

Pa vendar — to še ni vse.

Hotela sem pogledati od daleč, iz perspektive. Tekla sem ob jezeru, skakala čez zapreke, lezla navzgor.

Končno leži celo pred menoj: tiho, vase zaprto gorsko jezero. Na obzorju, od koder in do koder seže oko, pa chamoniške gore — kot kristali v soncu. Jezero vrača njih sliko.

Ne, to niso več chamoniške gore s svojimi stenami in smermi. To je samo še pravljica. Pravljica o čudovitem Belem jezeru in o kristalnih, brezimnih gorah, ki se zrcalijo v njem.

O chamoniških gorah in o Dauphinéji nam bo pripovedovala Stazika Černič na večeru pod naslovom

ŠTIRI POLETJA V FRANCOSKIH ALPAH

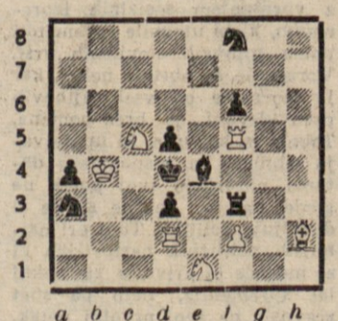
ki ga spremljajo izbrani diapozitivi iz francoskih Osrednjih Alp. Večer priredi Planinsko društvo Ljubljana-Matica v petek, dne 16. t. m. ob 8. uri zvečer v dvorani Doma sindikatov na Miklošičevi c. Vstopnice bodo v prodaji v pisarni PD Ljubljana-Matica, Miklošičeva cesta — od srede naprej.

PROBLEMSKI TURNIR TT

TURNIRSKI PROBLEM ŠT. 14

(Vilko Gulič — Komen)

a b c d e f g h

Beli: Kb4, Td2, Tf5, Lh2, Sc5, Se1, f2 (7 figur)

Črni: Kd4, Tf3, Le4, Sa3, Sf8, a4, d3, d5, f6 (9. figur)

Mat v dveh potezah!

REŠITEV TURNIRSKEGA PROBLEMA ŠT. 13

1. Kb2! Nujnica.

NAGRADNI RAZPIS

Za pravilno rešitev današnjega turnirskega problema razpisujemo tri nagrade:

1. nagrada: 1000 din,
2. nagrada 600 din,
3. nagrada 400 din.

Rešitve pošljite na dopisnici do torka 20. decembra. Dopisnice naslovite na »Uredništvo TT«, Ljubljana, Tomšičeva 7, poštni predal 150. Kot kupon prilepite na dopisnico tudi iz časopisa izrezani diagram današnjega turnirskega problema.

Halo... Vnovčujemo

po najvišjih dnevnih cenah

1. Preproge vseh vrst: perzijske, čilime, jugo-preproge, argemane, mičuke itd.,
2. vse vrste porcelanskih predmetov kot servisov kipov itd.,
3. vse vrste jedilnega pribora in kristala,
4. zlate predmete, drage, poldrage kamne in podobno,
5. glasbila: harmonike, trobente, saksofone, klarinete, radioaparate, električne gramofone, dobre gramofonske plošče itd.,
6. šivalne stroje, kolesa, elektromotorje, orodje, risalne pribore, fotoaparate, mikroskope, kuhalnike, lestence, pisalne in računske stroje, sestalce za prah ter razne dele za kolesa in avtomobile,
7. vse vrste antičnih predmetov: stilno pohištvo, slike, star denar, orožje, kozarce stare dokumente in arhivarje,
8. posteljno in namizno perilo, galanterijsko blago in bižuterijo. — Nadalje neylon perilo, nogavice, bluze in vse neylon izdelke — blagove za moško in žensko ter otroško perilo!

Vse te predmete sprejemamo v komisijsko prodajo vsak dan.

Najprimernejša darila za Novoletno jelko!

SREČNO 1956!

»SPREJEMALIŠČE«
LJUBLJANA, Mestni trg 7

Književnost tehničnega napredka

Kdor vidi zvezdni utrinek, si lahko nekaj želi, in kdor želje ne izgovori, lahko upa, da se mu bo izpolnila. To je star rek. Čeprav sodi med vraže, ni brez poezije. Posebno zaljubljenci so na sumu, da to radi verjameja Kdor pa spremlja let utrinka s hladnim pogledom, v pričakovanju, da se bo bleščeča stvar v hipu zaobrnila, strmo švignila kvišku in se dala spoznati kot »leteči krožnik« — ta ne pričakuje od zvezdnega neba več izpolnitev skrivnih ljubezenskih želja, ampak tehnično presenečenje. Izgubil je še poslednji košček vere v kozmično odvisnost. Zrel je za »Science Fiction«, pa čeprav niti ne ve, kaj je to.

»Science« pomeni »znanost«, »fiction« je toliko kot »izmišljotina« — in »Science Fiction« je pótemtakem spodrsljaj znanosti v romantično fantazijo, kakor jo danes tako radi goje ameriški avtorji.

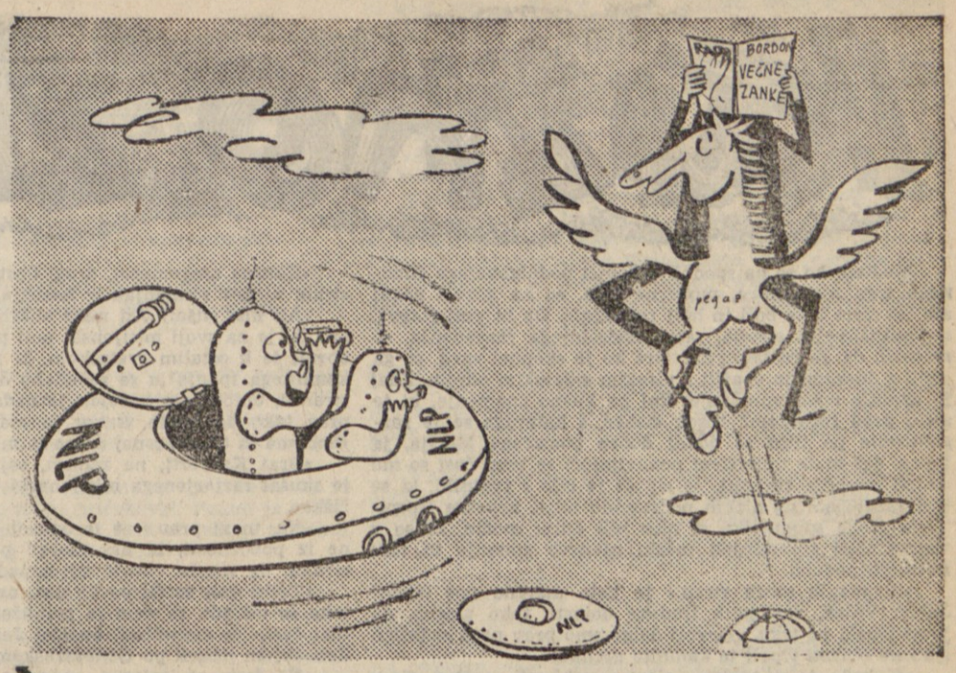
Svet, ki ga »Science Fiction« razgrinja pred bralcem, je skoro izključno obljuden z astronomi, biologi, geologi, fiziki, matematiki, psihologi in metereologi. Laiki sploh ne nastopajo, in znanstveniki, ki nastopajo, spet niso prav nič podobni navadnim smrtnikom. Ljubezni, na primer, v nobeni obliki ne poznajo. Poročno potovanje vodi v takšni zgodbi sicer v globokomiselnem pomenu na Venero, toda za ljubezen mlada zakonca nimata časa, ker se morata ukvarjati s tamkajšnjo vegetacijo. Ti znanstveniki računajo s svetlobnimi leti kakor mi z minutami, vstopajo v vsemirske ladje kakor mi na tramvaj, si napovedujejo sestanke na drugih planetih kakor mi v kavarni ali za oglom. Znanost in tehnika neomejeno vladata in ti ljudje poznajo samo eno strast: raziskovati neznano in ga obvladati. Svet kot tehnična visoka šola in poskusni laboratorij!

Pustolovščin »Science Fiction« zgodb ni mogoče prebiti z običajnim orožjem. Tu pomaga samo znanstveni razum in nič drugega. Kajti »Science Fiction« zgodbe so zgolj miselni eksperimenti, naslikani z bujno ironijo. Pogoj so zmeraj ena ali več iznajdb, ki jih danes še ne poznamo in jih tudi v bodočnosti najbrž ne bomo. Pisec zgodbe potem logično najprej fantazira in razmisli sleherno možnost, ki jo dopušča utopična podlaga, ter jo nazadnje predela v rešljivo uganko. Svet kot fantazija bodočnosti in miselna uganka!

Človek bi mislil, da »Science Fiction« odpira novo območje fantazije, da skicira jutrišnji svet sicer drzno, a ne čisto neverjetno. Toda, ali je resnično jutrišnji svet, če n. pr. na senčni strani Venere odkrijejo nadpovprečne inteligentne rastline, ki so zgolj s pravilnim sklepanjem razrešile uganko kozmosa, a te rešitve ne izrabijo, ker so brez vsakih želja in volje? Ali ni to del nas samih, zlasti v svetu prodirajoče tehnične civilizacije izgubljenega in brezciljnega zahodnega človeka, ki tu izolirano in logično fantazira? Ta zgodba je tipična za »Science Fiction«. Ni kažipot tega, kar nas čaka, ampak le posnetek tega, kar smo in kar imamo. Ne kaže jutrišnjega sveta, ampak reducirani današnji svet. Ne podaja možnega celotnega pogleda v vesolje, ampak enostranski in prenapeti delni pogled dobre stare Zemlje, presajene na drugi planet.

Tudi roboti »Science Fiction« zgodb niso nič drugega kakor reducirani ljudje. Filozof in profesor biokemije na bostonski univerzi Isaac Asimov je napisal serijo duhovito konstruiranih in z ironijo prepojenih robotskih zgodb, v katerih primitivni robot igra še »babysitter« (ameriški poklic — varuhi otrok zaposlenih staršev). Bolj kompliciran robot že razmišlja o samem sebi in samostojno triumfalno producira Descartesov stavek: »Mislim, torej sem.« Še bolj rafinirani roboti, ki delajo na oddaljenih planetih za človeka, se emancipirajo in ustanove neke vrste religijo. Nekega visoko razvitega robota človek zavistno tira v blaznost z miselno dilemo nakar ga prepusti psihologu. Na koncu so roboti že tako popolni miselni stroji, da jih človek že več ne razume. S tem, kar imenuje Asimov »pozitronske možgane«, obvladajo svetovno gospodarstvo in po njem celotno človeštvo, ki ne potrebuje več ne Adama Smitha ne Karla Marxa in se čuti zaradi nezmotljivosti robotov popolnoma varno pred poginom. To je odgovor, ki ga daje »Science Fiction« na vznemirjajoče vprašanje o odnosu človeka do tehnike. To je zanikanje družbenega razvoja, spoznavnih možnosti človeškega duha in njegove volje po napredku. To je huda mora, ki se kot zaželene sanje izvrstno prodaja!

»Marsovci, pozor! Nov neznan leteč predmet na vidiku!«

Rado Bordon
o svoji zbirki sonetov:

V nevezanem razgovoru v našem uredništvu, nam je naš sodelavec Rado Bordon povedal nekaj misli o svoji pesniški zbirki.

»Večne zanke« so nastale po vojni, nekatere že tudi med njo. Mladostno žetev mi je uničil okupator. Za to zbirko sem pesmi izbral po posameznih ciklusih, po vsebinski, ne po časovni tematiki; vsega jih je 135.

Od kritike pričakujem resne in poštene ali vsaj dostojne besede, čeprav vem, da je naša sodobna kritika v precejšnji zagati. Zadnje čase se na Slovenskem pojavlja čudna navada, da literati iz posameznih skupin ali taborov pišejo drug drugemu hvalo in se gredo v naši kulturi nekakšen monopolizem... Jaz ne pripadam nobenemu izmed teh krogov in sem tega kar vesel. Poštene kritike me res ni strah, saj bi se lahko od nje samo česa naučil. Menim pa, da za pisanje in priobčevanje poezije ni treba imeti še nekakšen poseben obrtniški list... Te dni, komaj so ‚Večne zanke' izšle, sem od znanih in neznanih bralcev prejel pisma, v katerih mi le-ti izražajo svoje zadovoljstvo, ker so s knjigo našli duhovni stik. Tega sem najbolj vesel.

Nočem posnemati nikogar in ničesar. Moj umetniški izraz je pač takšen, kakršen je, odraz mene samega, mojega čustvenega in miselnega sveta. Pri umetniku je po mojem odločilna le človečnost. Nekomu bo moja poezija všeč, drugemu morda ne. In tako je tudi prav. Prišel bo čas, pravi nekje Albert Camus, ko bo to postalo jasno tudi umetnikom. Naučili se bodo ceniti razlike, ki jih ločijo in najvrednejši med njimi se ne bodo napadali, kakor to delajo zdaj. Spoznali bodo, da je njihova najgloblja dolžnost do kraja braniti nasprotnikovo pravico, da ni istega mnenja, kakor oni sami... Sodim, da je tudi na Slovenskem dovolj prostora za vse, ki hočejo v umetnosti delati resno in pošteno.

O prihodnosti in o načrtih ne govorim rad. Načrti so vselej v zraku, v predalih in mislih pa imam še marsikaj. Tu je moja prva pesniška knjiga in upam, da jo bodo ljudje brali. Toliko sem pač neskromen, kolikor sem prepričan, da sem ljudem z njo vendarle marsikaj povedal.«

Smrt dveh komponistov

Komaj dobrih 14 dni je minilo, kar je v Parizu po dolgotrajni bolezni umrl skladatelj Arthur Honegger, nekaj dni zatem pa so v Beogradu pokopali Josipa Slavenskega.

Opus **ARTHURJA HONEGGERJA**, enega največjih komponistov naše dobe, si lastita dve nacionalni in glasbeni kulturi — francoska in švicarska: prva na osnovi dolgoletnega Honeggerjevega življenja in dela v Franciji, medtem ko se druga sklicuje na skladateljevo švicarsko-nemško poreklo. Honegger se je rodil l. 1892 v Le Havru, a v švicarski družini, in je pričel svoje glasbeno šolanje na konservatoriju v Zürichu. Ideali, ki jih je že zgodaj izpovedal, bi bili za pristnega Francoza zares nekoliko nenavadni: »Meni se zdi zelo važna glasbena arhitektura,« je izjavil že l. 1920, »in nikoli je ne bi žrtvoval kakšnim literarnim ali slikarskim momentom. Moj veliki vzor je Bach...« To pojmovanje je seveda dokaj bližje germanskemu kot romanskemu kulturnemu krogu in prezreti tudi ne gre Honeggerjeve želje po zvočnem veličastju, ki jo je izpričal zlasti v svojih oratorijih. Toda po drugi strani je vsa Honeggerjeva življenjska pot in njegovo glasbeno delovanje tako močno povezano s sodobno francosko glasbeno

Arthur Honegger

kulturo, da si je brez njega skoraj ne moremo zamisliti.

Honegger je nastopil svojo skladateljsko pot v okriljU tako imenovane »skupine šestih«, h katerim štejemo razen njega še Dariusa Milhauda, Georgesa Aurica, Francisa Poulenca, Louisa Dureya in Germaine Tailleferrovo. Skupina je kmalu razpadla, saj so jo bolj vezale prijateljske kot idejne vezi, vendar sta ji bila skupna odpor do impresionizma in zahteva, da bodi muzika izraz družbenih potreb. Honegger se je pokazal kot temperamenten ustvarjalec z močno ustvarjalno silo in široko skalo snovnih motivov, od prizorov iz biblije mimo življenja narave do problematike sodobnega človeka in tehničnih proizvodov 20. stoletja. Njegovih kompozicij je dolga vrsta: oratoriji Kralj David, Devica Orleanska na grmadi, Krik sveta, Ples mrtvih in drugi, glasbena tragedija Antigona, baleta Zmagoviti Horac in Klic gora, pet simfonij, simfonične skladbe itd. Za vsakogar utegne biti zanimiva tudi njegova knjiga »Jaz sem skladatelj«, ki jo je izdal pred štirimi leti.

S Honeggerjem je legla v grob ena najbolj reprezentativnih, čeprav ne vselej lahko umljivih osebnosti sodobne glasbe.

Umetnik podobnega formata je bil tudi naš **JOSIP ŠTOLCER**, z umetniškim imenom **SLAVENSKI**; ustvarjalec silnega temperamenta, intimno povezan s folklornim bogastvom svoje domovine, ki pa je ni pojmoval v

Josip Slavenski

ozkem okviru svoje Hrvatske, marveč vse Jugoslavije ali celo vsega Balkana. Žalostno je, da Slavenski, nedvomno najelementarnejša potenca med vsemi sodobnimi jugoslovanskimi komponisti, doma ni užival tistega priznanja, ki mu ga je dala tujina. Neki sloviti inozemski dirigent je dejal, da šteje Slavenskega v peščico največjih ustvarjalcev našega časa, mi pa njegovega dela še danes ne poznamo.

Slavenski se je rodil l. 1896 v Medjimurju in je bil v mladosti pek. Toda z izredno nadarjenostjo se je kot prvi samorastnik povzpel na glasbeno akademijo v Budimpešti, kjer sta mu bila učitelja Bela Bartok in Zoltan Kodaly. Eno leto je nato deloval v Zagrebu, nato pa se je preselil v Beograd in tam živel do smrti. Največ slovesa v tujini sta mu prinesli simfonična skladba Balkanofonija, ki si jo je zamislil kot prerez skozi balkansko pesem in ples, ter za soliste, zbor in orkester komponirana Asiofonija, preimenovana pozneje v Religiofonijo in slednjič v Simfonijo orienta. Angleška tvrdka DECCA jo je pred kratkim posnela na svoje mikroplošče. To delo je nekaka glasbena galerija verstev sveta, ki ji avtor na koncu doda v Pesmi delu še svojo osebno izpoved. Od drugih del naj omenimo še Suito sa Balkana in vokalno-instrumentalno kompozicijo Pečalbari, vrsto godalnih kvartetov, dve violinski sonati, več kompozicij za klavir itd. Zapuščina je obsežna in nedvomno vredna muzikološke obdelave. Posebno poglavje v nji bo vsekakor Štolcerjev odnos do folklore, ki teče kakor rdeča nit skozi ves njegov opus.

Slavenski je malo pred smrtjo prejel od predsednika republike odlikovanje za svoje umetniško delo.

Angleška cenzura in Tennessee Williams

KO JE TENNESSEE WILLIAMS, DANES NAJUSPEŠNEJŠI AMERIŠKI DRAMATIK, PRED MNOGIMI LETI NAPISAL VEČ SLABIH KOT DOBRIH PESMI, SE JE IMENOVAL ŠE THOMAS LANIER WILLIAMS. — »Kasneje,« je nedavno priznal, »se mi je zdelo, da je moje ime prav zaradi teh slabih pesmi precej kompromitirano. Tako sem ga spremenil v TENNESSEE WILLIAMS. Williamsi so bili pogumni pionirji, ki so branili TENNESSEE pred divjaki IN ŽIVLJENJE PISATELJA JE V MARSIČEM PODOBNO BORBI — PROTI DIVJAKOM.«

Če ostanemo pri tej njegovi prispodobi, lahko ugotovimo, da je avtor vsekdar ostal zvest svojemu principu: vsekdar je pisal svobodno, odkrito in brez obzirov.

Delo, ki je v Londonu sprožilo toliko hudih besed, se imenuje »MAČKA NA VROČI PLOČEVINASTI STREHI«. Ko so jo prikazovali v New Yorku, je bila dvorana vseskozi razprodana. Bila je razprodana tudi v Stockholmu in Köbenhavnu — DELO SAMO PA ODLIKOVANO S PULITZERJEVO NAGRADO. Kljub temu grozi zdaj londonska cenzura, da jo bo prepovedala. Zakaj?

Drama obravnava usodo rodbine bogatega plantažnika. Glava družine je Big Daddy, bahavi petinšestdesetletnik, ki edini ne ve, kar vedo vsi drugi: da nosi v sebi smrt. Kmalu bo umrl za rakom. In Gooper, njegov sin, upa, da bo podedoval plantažo. Gooper je najstarejši. Ima že pet otrok. ZEMLJA BO OSTALA V RODBINI, ČE POSTANE NASLEDNIK. Toda očetov ljubljenec je Brick, Gooperjev mlajši brat. BRICK, KI JE POSTAL PIJANEC IN ŽALUJE ZA STARIM, POKOJNIM PRIJATELJEM, NIMA OTROK. IN — SE IZOGIBA SVOJE ŽENE. TA ŽENA — MAGGIE — JE »MAČKA«. Maggie se boji, da bo izgubila razkošje, ki jo obdaja, če ne bo rodila dediča. Sebična, histerična, grabežljiva do skrajnosti, zaupa rodbini, da je vzrok za njeno neplodnost iskati v prijateljstvu, ki je vezalo Bricka s ponesrečenim prijateljem...

»Mačka« je brutalna, včasih skoraj strahotna drama, v kateri je izgovorjeno vse, da, prav vse. Odvija se večjidel v spalnici mlajšega zakonskega para — prizori so deloma celo bolj tvegani kot v »Tramvaju poželenje« — IN OBRAVNAVA NAPOSLED TEMO, ZA KATERO SO ANGLEŽI OBČUTLJIVI ŽE ZA DNI OSCARJA WILDA. Pomisleki cenzorjev so spričo tega razumljivi. Razumljivi — toda ne utemeljeni. Kajti Williams na koncu koncev ne pušča nobenega dvoma, da sta bila Brick in Skipper v resnici samo dobra, iskrena prijatelja. IN POLEG TEGA: DELO JE ODLIČNA — DA, PO OCENI MNOGIH, NAJBOLJŠA WILLIAMSOVA DRAMA.

Williams pa ne stoji križem rok. Kot pravijo, je pripotoval v London, DA BI ZAHTEVAL ODGOVOR NAJVIŠJEGA CENZORJA LORDA CHAMBERLAINA. In lord Chamberlain je izjavil, da ga bo sprejel.

45 novih slovenskih dram

Žirija je do določenega datuma, to je do polnoči dne 11. decembra prejela 45 rokopisov novih slovenskih dramskih del. S tem je prišla v časovno stisko, ker ni mogoče vsega tako hitro prebrati in oceniti, zlasti še, ker je bila vložena večina rokopisov v zadnjih treh dneh. Izredno visoko število predloženih dram, kakršnega še ni bilo v naši zgodovini pa daje upanje na boljše čase slovenske dramske književnosti.

Domača

anekdota

OZIROMA

Nabito polna dvorana v neki mariborski tovarni. Delavci so prišli na literarni večer, kjer bodo brali najvidnejši slovenski literarni ustvarjalci, med njimi tudi France Bevk.

Predsednik sindikata, zelo vesten funkcionar, ves ponosen na uspeh svoje agitacije za literarni večer, stopi na oder in začne z gromovniškim glasom:

»Tovariši... in tovarišice! Otvarjam... današnji... masovni sestanek... oziroma literarni večer. Pozdravljam... v naši sredini... vse navzoče... oziroma tovariše literate. Prav posebno pa pozdravljam... v naši sredini... tovariša predsednika Berka...«

Navzoči — kot po navadi — začnejo ploskati. Ko se aplavz poleže in zavlada spet tišina, se predsednik sindikata popraska po glavi in reče:

»Oziroma Bevka.«

RUDOLF KRESAL je ob svoji 50-letnici ponovno izdal — to pot neokrnjen — prevod romana »Ženske in menihi«, ki ga je napisal ruski pisatelj Kalinikov.

Kaj je z Marlowom?

Kot smo že poročali, upa ameriški gledališki kritik Calvin Hoffman dokazati, da igralec William Shakespeare ni bil pesnik, marveč samo slamnati mož pesnika Cristopherja Marlowa. Za zadnji dokaz manjkajo Hoffmanu samo še originalni rokopisi, ki naj bi potrdili njegovo teorijo in za katere domneva, da so spravljeni v sarkofagu Marlowovega mecena sira Thomasa Walsinghama. Hoffman je torej poprosil chicchehurtskega župnika za dovoljenje, da bi smel odpreti sarkofag. Čeprav je župnik že privolil, je Calvin Hoffman nenadoma odpotoval iz Anglije, ko je zvedel, da mora dobiti še dovoljenje angleškega notranjega ministrstva. Minilo ga je vse potrpljenje in ob odhodu je izjavil: »Grem, ker ne utegnem čakati. V Angliji se zgodi vse zelo, zelo počasi.«

* * KNJIGE IN LJUDJE

G. W. BEAUMONT

Baleti preteklosti in sedanjosti

Te dni se je na londonskem knjižnem trgu pojavila nova knjiga izpod peresa Cirila W. Beaumonta, znanega knjigarnarja in avtorja številnih knjig in publikacij, posvečena baletni umetnosti. Knjiga nosi naslov »Ballets Past and Present« (Baleti sedanjosti in preteklosti), in je tretji del serije »Complete Book of Ballets«.

Za nas Slovence je zadnja knjiga še posebej zanimiva in pomebna, ker je v njej častno zastopan tudi naš balet. Med številnimi svetovno znanimi imeni koreografov kot so Ashton, Cranko, Helpmann, Massine, Skibine, Petit, Tudor, Petipa in drugi, najdemo tudi naša najodličnejša predstavnika Pio in Pina Mlakarja.

O knjigah iz baletnega sveta pri nas bolj malo pišemo. Saj tovrstne literature sploh nimamo. Toda tako ni samo pri nas, marveč v večini dežel na svetu. Balet je umetnost, s katero se ljudje pobliže seznanjajo šele od časov Diagileva dalje. Dandanes poznamo v glavnem rusko, francosko in angleško baletno literaturo. S tem seveda nočem prezreti podobnih knjig in publikacij v ostalih deželah, vendar je res, da se je ta literatura najbolj razvila ravno v zgoraj omenjenih treh državah.

Ime Cirila W. Beaumonta poznajo baletni ustvarjalci po vsem svetu. To je človek, ki je prvi pobudnik baletne literature v Angliji. V Londonu ima knjigarno, ki jo je odprl pred dobrimi 40 leti in ki je založena izključno s knjigami o baletu. V njej najdeš knjige različnih avtorjev, baletne revije in druge publikacije. Vsakogar, ki obišče njegovo knjigarno, prijazno sprejme. Z enako toplino mu razkaže tudi svoj dom, ki je pravcati baletni muzej. V dolgih letih je zbral obsežno zbirko daril, ki so mu jih podarili najslavnejši baletniki — na častnem mestu je dragocen spomin: par plesnih copat slavne Ane Pavlove. Pisati je začel prav v času Ane Pavlove. Ko je namreč ta velika plesalka gostovala v Londonu, je njena umetnost tako navdušila mladega Beaumonta, da se je ves posvetil baletu. Skupaj s svojo ženo, znamenito plesalko ruskega porekla, je pričel polagati temelje, na katerih je zrasel angleški balet. Istočasno s svojim organizatorskim prizadevanjem pa je posvetil baletu tudi svoj pisateljski dar. Njegovi stiki z najznamenitejšimi osebnostmi iz skupine Diagileva, njegovi razgovori z najslavnejšimi baletnimi ustvarjalci, koreografi, pedagogi in plesalci, njegovo razglabljanje o problematiki baleta — vse to se kaže v njegovem obsežnem delu, ki je napisano s kritično tankočutnostjo in objektivnostjo.

Kljub sedmim križem Beaumont redno obiskuje vse baletne predstave in kritično ocenjuje vsako posebej, saj je znan baletni kritik. Zaradi svoje široke razgledanosti in neumorne delavnosti je prejel že številna priznanja. Tako je bil odlikovan z visokim francoskim odlikovanjem Viteza legije časti in raznimi angleškimi odlikovanji. Je stalen član komisij, skladov, ustanov in institucij, ki skrbe za razcvit baletne umetnosti. Poleg tega je strokovni svetovalec pri televizijskih baletnih oddajah. Pisatelj, zgodovinar,

kritik, svetovalec — pionir angleškega baleta Ciril W. Beaumont resnično zasluži vzdevek najpomembnejšega živečega baletnega zgodovinarja in kritika na svetu.

Pomembnost priznanja, ki sta ga dobila Pia in Pino Mlakar s svojim baletom »Vrag na vasi«, je torej toliko večja, ker je to priznanje izrekel tako odlični baletni kritik, kot je Beaumont. Z njunim imenom je namreč v svoji knjigi naslovil posebno poglavje. V uvodu opisuje njuno življenje, njune nastope na različnih svetovnih odrih, koreografsko in pedagoško ustvarjalnost, naposled pa grehaja na kritično analizo baleta »Vrag na vasi«.

Zapisal je, da je balet »Vrag na vasi« eden najbolj uspelih s folkloro povezanih baletnih del, kar jih pozna. Zgradbo natančno analizira od scene do scene. Ugotavlja, da je koreografija Pie in Pina Mlakarja najučinkovitejša kombinacija modernega plesa s folklornimi plesnimi koraki in elementi klasičnega baleta, pri čemer daje priznanje tudi komponistu Franu Lhotki.

Preobsežno bi bilo razmišljanje o celotnem poglavju, ki je zgoščeno, vendar zanimivo napisano. Naj ob zaključku pripomnim, še to, da je to priznanje hkrati ponoven dokaz, da tudi majhni narodi lahko ustvarijo velike umetnine in se z njimi proslavijo povsod po svetu.

Kritično oceno o sami knjigi bo napisal morda kdo drugi. Navajam samo najznačilnejši stavek iz londonskih časopisnih kritik:

»Obsežno tehnično znanje, odličen kritični pogled in živa moč opisovanja — odlikujejo delo enega največjih baletnih strokovnjakov, Cirila W. Beaumonta.«

Metod Jeras

Anton Ingolič

Kužno znamenje

SODOBNA LEGENDA

Medtem ko so na spodnji polovici podolgovatega Glavnega trga rasle nove, moderne hiše, so na gornji nekaj sto let stare hiše bolj in bolj razpadale. Da bi vsaj rotovž, najčastitljivejšo stavbo, rešili nadaljnjega razpadanja, so sklenili, da ga restavrirajo. Brž ko je skopnel sneg, so ga obili z deskami in opažili z visokim zidarskim odrom. Zdaj je vzniklo novo vprašanje: kaj pa kužno znamenje, ki je stalo pred rotovžem? Visok steber, s katerega se je razgledovala po trgu še dokaj dobro pozlačena Marija, je izpral dež in že tolikokrat ponavljajoči se letni časi so mu zadali nevarne razpoke, še slabše je bilo s svetniki, ki so bili razvrščeni na nizkih podstavkih okoli nebeške Gospe. Toda glede spomenika si niso bili edini možje, ki so v tistem času spreminjali mestu njegovo zunanjo in tudi notranjo podobo.

»Spomenik mora stran,« je tisto marčno noč izjavil Jakob Vojsk, zastopnik ljudske oblasti, tako glasno, da je zadonelo po trgu. »Dovolj dolgo smo prav pred sedežem ljudske oblasti trpeli te kamnite malike!«

»Kako?« je s tankim glasom zaklical za dve glavi manjši, a kakor je vedelo vse mesto, izredno učeni profesor dr. S. Grom, varuh zgodovinskih in kulturnih spomenikov. Da bi Jakobu Vojsku segel vsaj do ramen, se je povzpel na prste in stegnil suhljato desnico proti svetnikom, ki so nemo gledali na četvorico mož, ki se je ob tej pozni nočni uri ustavila pred njimi. »Kako, tovariši? To je vendar najpomembnejša umetnina našega mesta!«

»Beži, beži, profesor!« se je Vojsk pomilovalno nasmejal. »Kakšna umetnina le! To so strašila! Natakni si naočnike in poglej jih!«

Zares, svetniki, ki jih je obseval lokavo se smejoči prvi krajec, se niso držali nič kaj dostojanstveno. Apostol Jakob, ki je tam ob oltarju tik stebra strmel v nebo, je imel tako izprano haljo, da bi se je sramoval vsak srednjeveški berač, obraz pa tako izlizan, da ni bilo razločiti ne oči in ne nosu; Boštjanu ob njem so neurja izlizala še tisto malo cu e, s katero mu je kipar pred več kot dve sto leti o ledja, o puščicah, ki so mu nekoč prebadale prsi in k zbujale toliko solza mladih meščank, pa ni bilo ne d ne sluha; Frančišek Asiški, ki je stal na prvem po tavku, je imel sicer še dokaj lepo držo, njegova meniška kuta še ni bila preveč izprana, toda v kdo ve kateri uličnl praski je izgubil obe roki; Anton iz Padue, ki je imel svoje mesto na drugi strani oltarčka, je kot patron zaljubljencev, porodov in nerodovitnosti ter vseh izgubljenih reči prišel izpod kiparskega dleta gotovo lep in mlad, zdaj pa je imel takšen obraz, da sploh nisi vedel, ali je bil ustvarjen po človeški podobi ali ne, tudi knjiga, ki jo je držal v rokah, je bila razcefrana, to se pravi polomljena; romar Rok pred njim je bil brez levice; veliki misijonar Frančišek Ksaverij, ki ga je kipar postavil v ospredje na desni strani, je imel prav tako samo desnico; Le Marija zgoraj na vrhu vitkega stebra se je bleščala v pozlačenih oblačilih.

»Stran z njimi,« je z ogorčenjem zaklical preprosti meščan Boštjan Čuš, saj je začutil, da je nastopil primeren trenutek, ko lahko Jakobu Vojsku dokaže svojo izgrajenost. »Še jutri jih zmečemo v reko! To sivo kamenje ni potrebno delavskemu razredu!«

»To je primitivizem, tovariši, primitivizem najnižje vrste,« je Grom ogorčeno branil svojo ljubljeno umetnino. »Delavstvu je potrebna kultura, in to, tovariši, je kultura! Edino, kar lahko, kar moramo storiti, je, da rešimo spomenik nadaljnjega razpadanja. To je naša dolžnost in o tem se moramo pogovoriti! Ali ne, tovariš arhitekt?«

Arhitekt ni prišel takoj z barvo na dan. Vojsk je imel odločilno besedo pri izgradnji mesta, mladi Arhitekt Peter Strnad pa je že nekaj mesecev čakal, da ga na Vojskovo priporočilo mestni ljudski odbor pošlje v inozemstvo.

»Tu se bijeta dve stališči,« je končno spregovoril, »urbanistično in umetniško-zgodovinsko. Drugo govori seveda za spomenik, prvo pa proti njemu...«

»Tu je še tretje stališče,« je upadel razgreti Vojsk, »finančno! Ob sedanjem pomanjkanju stanovanj naj za restavriranje potratimo nekaj milijonov? Tega denarja naše delavsko mesto ne bo dalo, za ta denar bomo rajši sezidali dvonadstropno stanovanjsko hišo! Dokler imam jaz kaj besede v tem mestu...«

Razprava je bila čedalje bolj žolčna. Kar čudno je bilo, da še svetniki niso posegli vanjo. Ker se je bližala polnočna ura, se je od tu in tam, predvsem izpred kavarne oglašalo kričanje in hripavo petje. Pokazale so se tudi majave postave, najradovednejše so se približale celo spomeniku. Profesor Grom je nemoteno opisoval strahotno kugo, ki je divjala v mestu konec osemnajstega stoletja, razložil, kaj in kako je nastal spomenik, in se zaman trudil, da bi dokazal njegov zgodovinski pomen in njegovo umetniško vrednost. Ker so se iz množice, ki je vsako minuto naraščala, začeli oglašati glasovi za in proti, je arhitekt Strnad predložil, naj bi razpravo nadaljevali rajši v bližnji kavarni ob čaši vina.

Kmalu potem ko so se za komisijo zaprla kavarniška vrata, se je iz cerkvenega stolpa onstran rotovža oglasila stolpna ura. Z vsakim udarcem se je tišina na trgu stopnjevala. Kamnitim svetnikom so se obrazi svetili od vse večje notranje napetosti in nestrpnosti. Nihče se ne bi čudil, če bi se zganili in celo spregovorili.

Zares, komaj je udaril zadnji, dvanajsti udarec, so se svetniške halje začele s čudnim hreščanjem gugati, svetniki pa gibati. Najprej se je Boštjan, ki je imel roke vse zverižene, z glasnim vzdihom pretegnil. Anton se je naglo sklonil nad svojo knjigo, Frančišek Ksaverij pa je zamahnil z desno roko, v kateri je držal križ, in zasikal skozi stisnjeno grlo: »Nesramnost! Nesramnost!«

»Kakšna nesramnost, dragi brat?« se je oglasil z druge strani njegov soimenjak iz Assisija.

»Ali nisi slišal? Ali niste slišali?« se je goreči misijonar, ki je na svoji misijonski poti prišel celo na Japonsko, obrnil še k ostalim svetnikom, ki so se tudi že zbudili iz kamnitega spanja in se začudeno ozirali okrog sebe. »Odstraniti, uničiti nas hočejo,« je nadaljeval veliki misijonar prav tako ognjevito, kakor je malo prej govoril Vojsk »Sodoma in Gomora naj požre to mesto, peklenski ogenj...«

»Brat Ksaverij, ne zameri, saj ne veš, kaj delajo,« je skušal razjarjenega misijonarja pomiriti skromni frančiškan.

»Ne, to ni prav,« se je oglasil še učeni Anton, »če že ne iz pobožnosti, bi nas morali pustiti na miru vsaj iz strahu, da mesto vnovič ne napade morija.«

»Težki časi so šli preko nas, neurja in vojske, a zdaj tako se mi zdi, se nam je približala zadnja ura. »Kje so tisti časi,« je zavzdihnil apostol Jakob, »ko sem z očetom Zebedejem ribaril po Genezareškem jezeru!«

»Ni časa za solzave spomine,« je starega apostola pokaral razvneti Ksaverij,« napočil je čas, da bog spet udari po nevernem ljudstvu, da...«

»Stvar pa je takale,« se je oglasil Rok, ko je prej nagnil svojo čutarico in z žalostjo ugotovil, da je prazna, »če natanko premislim, tu res ni več pravo mesto za nas. Ropotanje peklenskih vozil in večne manifestacije in demonstracije! Človek bi oglušel. Najhuje pa je, da se ob

ljudskih zborovanjih otroci spravljajo na nas. Zadnjič sem jih imel na sebi kar pet ali šest. Ni čuda, da mi je odletela levica. Ne, ni več prijetno na tem mestu!«

»In kaj počenjajo tule pred menoj bratje pijanci,« se je pritožil celo Frančišek Asiški. »V reki se ne bi rad kopal, a nič ne bi imel proti temu, če nas prenesejo v muzej ali kam drugam, kjer bi imeli mir.«

»Ali ne vidite,« je zagrmel Ksaverij, »da ne gre samo za nas, gre vendar za našo sveto katoliško cerkev, za njen ugled, za njeno veljavo?«

»Nisem tako učen kot Anton iz Padue in tudi nisem pripeljal toliko nejevernikov v sveto katoliško cerkev kot Frančišek iz Navarre, vendar mi dovolite tole pripombo,« se je spet oglasil romar Rok. »Koga za božjo voljo naj mi, takšni kot smo, pridobimo za sveto vero?«

Med svetniki se je razvil prav tako ognjevit prepir kakor malo prej med mestnimi zastopniki. Ksaverij je bil neizprosen, Anton mu je stal zvesto ob strani, Rok je bolj in bolj trmasto ponavljal, da se je okolica v tolikšni meri spremenila, da se ne počuti več domačega, Asiški je menil, da skromnost in dobrota najdeta povsod pravo mesto, apostol Jakob je pritrjeval zdaj tej zdaj oni stranki. Boštjanu, bivšemu vojščaku rimskega cesarja je jel presedati prepir, zato je predložil, da bi stopili s podstavkov.

»Da bi nocoj, na sam pustni torek stopili v to brezbožno mesto?« je Ksaverij zaklical z ogorčenjem in visoko dvignil desnico s križem.

Prav tedaj so se oglasili v bližini moški koraki.

»Vsak v svoj položaj!« je zaukazal Ksaverij tiše.

Prepozno! Samotni nočni potnik je že opazil kretnje nekaterih svetnikov in zaslišal šumenje njihovih halj.

»Glej, glej!« si je rekel. »Ali se svetniki zares gibljejo ali pa je to le moja fantazija? Ne, fantazija ne more biti,« se je takoj popravil, »saj me je mladi kritik Palček prav te dni poučil, da nimam fantazije. Torej so zares oživeli?«

Ker je nočni potnik bil torej pisatelj, je naglo stopil bliže in z dobrodušnim smehljajem ogovoril svetnike.

»Dober večer, tovariši, oprostite, dober večer, gospodje! Ste se le prebudili. Dovolite: Zvonko Lič, pisatelj, ljudski odbornik, predsednik društva...«

»Takole je s to stvarjo...« je začel Boštjan.

»Molči,« ga je Ksaverij ostro zavrnil.

»Počasi, prijatelj svetnik! Nismo več v osemnajstem ali devetnajstem stoletju! Besedo ima tistile mladi mož, ki si s premajhno krpo zakriva svoj sram.«

»Rekel sem,« je Boštjan kljub rotečim Ksaverijevim pogledom nadaljeval, »da bi si nocoj, ko nam je dana izredna milost, lahko ogledali mesto; da bi...«

»Izvrstno! Tudi meni bi dobro del nočni sprehod. Pojdimo!«

»Stojte!« jih je zadržal Ksaverij. »Brezmadežne vendar ne moremo pustiti same!«

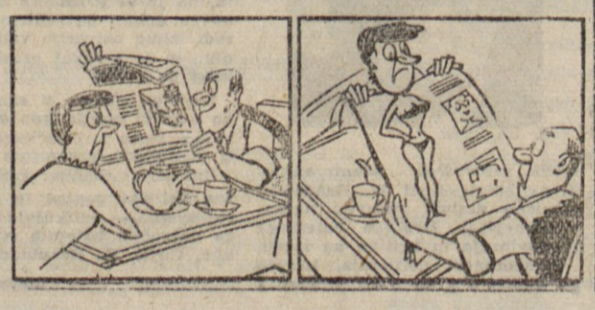
A tedaj je z vrha stebra dahnilo milo in prijazno: »Pojdem z vami. Obiskovati ljudi in jim deliti tolažbo, je vendar delo božje ljubezni.« Zdaj, ko si je celo Marija zaželela s svojega visokega stebra, ni imel nihče pomislekov, niti Ksaverij. Nasprotno, prvi se je spravil s podstavka. Pisatelj Lič, čeprav dokaj rejen mož, je odhitel k rotovžu in od tam prinesel dolgo lestev. Na pomoč mu je priskočil Boštjan in že sta jo prislonila k stebru.

»Tako, pojdimo!« je rekel, ko so bili zbrani vsi okoli njega.

Svetniki z Brezmadežno so mu sledili. Toda stopali so počasi in tako okorno, da je Lič takoj spremdel, da ne bodo prišli nikamor. Kot naročeni, sta se prav tedaj pripeljali sem od kavarne kar dve kočiji.

»Halo, halo!« je zaklical kočijažema, ki sta kinkala vsak na svojem sedežu. »Čujeta? Obhod po mestu!«

Zvonko Lič je svetnikom zgovorno razkazoval poslopja, mimo katerih so se peljali, ter odgovarjal na vpraša-

nja, ki sta mu jih zastavljala predvsem Boštjan in Rok. Tu in tam so srečali skupino maškar, kar pa ni motilo ne teh ne onih. Svetniki so se čudili vsemu, kar so videli: širokim ravnim ulicam, visokim hišam z bogatimi izložbami v pritličju, v nadstropju pa z velikanskimi okni, kolodvoru s peklenskim žvižganjem črnih lokomotiv in vsemu ostalemu, kar so videli. Ko so prišli do velike stavbe z razkošno razsvetljenimi okni, jim je udarila na ušesa poskočna godba.

»Ali ne bi mogli...« je začel Boštjan in pri tem boječe pogledal Ksaverija, ki je edini ves čas trdovratno molčal.

»Seveda,« je Lič odgovoril, še preden je Boštjan dokončal vprašanje in še preden se je Ksaverij mogel domisliti, kaj Boštjan pravzaprav hoče. »He, Jus, ustavi in čakaj, dokler se ne vrnemo! Gospa, možje, pridite, da si ogledate, kako se zabava naše ljudstvo!«

Ksaverij je sicer protestiral, toda vsi ostali z Marijo vred so se že spravili iz kočije, zato tudi njemu ni preostalo nič drugega, kakor da jim je sledil.

V jarko razsvetljeno in z raznobarvnimi trakovi okrašeno dvorano so vstopili v trenutku, ko je godba utihnila in so se pari, deloma maskirani, deloma tudi ne, vračali na svoja mesta. Množica pa ni, kakor je pričakoval Ksaverij, padla ob pogledu nanje na kolena, marveč jih je hrupno pozdravila.

»Živio, živio!«

»Tejle skupini je zagotovljena prva nagrada!«

»Na drugo leto se oblečem v sveto Magdaleno!«

»Rajši v Evo!«

Svetniki so zmedeni strmeli predse. Kaj takega zares še niso videli, čeprav so doživeli že marsikaj. Koliko luči, koliko barv in predvsem koliko ženske golote! Marija je prva povesila sramežljivo oči, za njo sončni brat iz Assisija. Ksaverij pa je odločno stopil korak naprej, visoko dvignil desnico s križem in spregovoril v sveti jezi: »Verniki, kristjani...«

»Posrečeno, posrečeno!« so zaklicali najbližji in zaploskali.

»Ali ne veste, da je pust že minil?« je rohnel Ksaverij. »Ne veste, da se je malo prej začela pepelnična sreda, da...«

»Muzikantje tuši!« je zaklical nekdo iz množice.

»Poslušajte božji glas, padite na kolena...«

Divja godba je preglasila Ksaverijeve besede, pari so se s smehom zapodili po gladkem parketu, k Boštjanu je stopila mlada ženska, ki je kot on imela na sebi sumljivo malo obleke, se mu zapeljivo nasmehnila in ga poprosila za ples.

»Apage satanas!« je zaklical Ksaverij v svetem ogorčenju in potegnil Boštjana od ženske. »To je peklo, pravo peklensko žrelo!« je še kriknil in se pognal iz dvorane. Ostali so mu jadrno sledili.

Toda na ulici ni bilo kočij.

»Strahopetca! Jutri bosta gotovo šla k obhajilu,« se je zasmejal Lič. »No, nič hudega, ogled lahko nadaljujemo peš.«

»Vrnimo se na trg, nemudoma na trg!« je velel veliki misijonar skrajno ogorčen.

V bližnji cerkvi je odbilo tri četrt na eno.

»Hitro, hitro!« je zaklical še Anton, »ob enih moramo biti vsak na svojem podstavku!«

Kljub temu je Lič izbral daljšo pot, da bi svetim možem in sveti ženi lahko pokazal ostanke utrdb, ki so v njihovih časih še služile svojemu namenu, lepe delavske hišice, park z ribnikom in vodometom, škofovo palačo in stolnico. Prav tedaj, ko so prišli do cerkvenih vrat, pa je zgoraj v zvoniku udarilo.

»Ena bo, ena!« so se prestrašili sveti možje. »Po najbližji poti na trg!«

»Kar tule skozi Rotovški trg! Takoj bomo tam!«

Lič je odpeljal družbo skozi ozek prehod na Rotovški trg, sredi katerega so bili razmetani večji in manjši zaboji, sodi in razna stojala. Ko je udarilo drugič, so že bili pri spodnjem prehodu, ki je pod rotovžem vodil na Glavni trg.

Toda, joj, prehod je bil zabit z deskami in zastavljen z zidarskim odrom.

»Ko zadnjič udari, moramo biti vsak na svojem mestu!« je vpil Ksaverij. »Odstranite te deske!«

»Odstranite jih vi, gospod svetnik!« je tudi I. a dobra volja. »V Mohorjevih knjigah sem kot de i, da ste delali svoj čas še vse drugačne čudeže, k e odstranjevanje takegale zidarskega odra. No, izkaži !«

»Ne delajte se norca!«

Tretji udarec! Še eden, četrti, potem udarec na največji zvon, ki bo odbil eno po polnoči, in...

»Tu skozi ne pridemo kar tako,« je ugotovil Lič, »tudi za okoli ni več časa. Če vam je usojeno živeti samo do enih, ne pomaga nič drugega, kakor da ostanete tu.«

»Da bi ostali tule na tem zaprtem, malem trgu?«

»Zakaj pa ne? Tamle so podstavki, prostor je kar primeren,« je razložil Lič. »Poglejte!«

»Meni je všeč,« je dejal Rok in ročno pograbil velik zaboj. »Arkade, majhna okna in predvsem mir, božji mir, ki smo ga pogrešali že sto in več let.«

»Zares, tu se bomo laže posvetili razmišljanju,« je spoznal celo Anton, le Ksaverij je še vedno škripal z zobmi, vendar tudi njemu ni preostalo nič drugega, kakor da se je spravil na podstavek in skušal najti držo, kakršno mu je bil dal kipar pred več kot dve sto leti. Marija je Lič pomagal na najvišji podstavek, za kavalirstvo je bil nagrajen z milostnim smehljajem.

Zadonel je udarec na veliki zvon. Njegov glas še ni popolnoma izzvenel, ko so svetniki z Brezmadežno vred že okameneli. Lič jim je voščil prijetno vsaj stoletno spanje in zadovoljno odšel proti prehodu, da se nekako prerije na drugo stran.

Vtem so se vrata kavarne ob mostu na široko odprla. Se preden je profesor Grom pogledal po trgu, je spregovoril, kakor da hoče postaviti piko na človečerno debato: »Tovariši, zaprite oči in zamislite si trg brez kužnega znamenja! Tako! Zdaj pa jih odprite, da boste videli, kako bi bila arhitektura Glavnega trga brez spomenika Porušena! Poglejte, prosim!«

»Kje neki!« se je zasmejal Vojsk. »Zdaj šele ima trg svojo pravo arhitektoniko. Le poglejte!«

Možje so obstali široko odprtih ust in oči.

»Nezaslišan zločin!« je zaječal drobni profesor dr. S. Grom.

»Kakšen zločin le!« ga je zavrnil Vojsk.

»Torej ste vi to storili!« se je posvetilo Gromu. »Najeli ste delavce, jih preoblekli v maškare... Ne, to niso demokratične metode, to je...«

»Nikogar nisem najemal,« je Vojsk odločno zavrnil Gromovo sumničenje. »A kdorkoli je to storil, je napravil mestu uslugo.«

»Če se svetniki ne najdejo, dam ostavko!«

»Nepotrebno razburjenje,« se je oglasil izza zidarskega odra Zvonko Lič. »Pridite bliže!« Prilezel je izza opaža in skozi špranjo pokazal na svetnike,« ki jih je osvetljeval še vedno lokavo se smehljajoči mesec. »Jih vidite?«

»Kdo jih je prenesel sem?« je vprašala komisija enoglasno.

»Sami so sprevideli, da ne spadajo več na Glavni trg, zato so si našli tole mirnejše mesto.«

»Kako?« so se zavzeli Vojsko, Čuš in Grom, arhitekt Strnad pa je navdušeno potrepljal Zvonka Liča po ramenih.

»Idealna rešitev! Urbanistični načrt našega mesta je rešen!«

»Da bi svetniki ostali na tem trgu, ki je pravzaprav rotovško dvorišče?« je zrasel Vojsk.

»Glavni trg da bi bil brez spomenika?« je tudi Grom vzkipel.

Toda arhitekt Strnad je z vso nazornostjo prikazal mnogostransko korist te preselitve. Vojska je pridobil z dejstvom, da je glavno delo vendar opravljeno in da tu na tem zakotnem trgu svetnikov, ki ne bodo nikogar pohujševali, ne bo treba restavrirati, profesorja Groma pa je ugnal, ko mu je dokazal, da bo tudi na tem trgu, ki spomeniku ni vzel prav nič umetniške vrednosti, njegova oboževana umetnina vendarle vsakomur dostopna.

»Vidim, tovariš Lič, da le ne sediš zaman v mestnem ljudskem odboru,« se je veliki Vojsk nazadnje s priznanjem obrnil k Liču.

»Tega nisem storil jaz,« je le-ta skromno pojasnil, »to je storila vsemu navkljub moja fantazija.«

Založba »Mladinska knjiga«

sporoča vsem svojim cenjenim naročnikom in bralcem, da so knjige kakor sledi iz priloženega seznama RAZPRODANE! Prosimo vas, da to dejstvo upoštevate pri svojih naročilih in se s tem izognete nevšečnemu razočaranju.

ALTAJSKE PRAVLJICE
F. Bevk: ČRNI BRATJE
F. Bevk: LUKEC IN NJEGOV ŠKOREC
F. Bevk: OBNAŠAJ SE SPODOBNO
F. Bevk: TATIČ
F. Bevk: TONČEK — igra
D. Petrič: DOMAČE ŽIVALI
F. Molnar: DEČKI PAVLOVE ULICE
J. Veselinović: HAJDUK STANKO
Miško Kranjc: IMEL SEM JIH RAD
M. Twain: KRALJEVIČ IN BERAČ
Oton Župančič: KANGLJICA
M. Vogelnik: MOJ KOLEDAR
Brata Grimm: PEPELKA
H. C. Andersen: SLAVEC
J. Erben: LONČEK KUHAJ
E. Peroci: MOJ DEŽNIK JE LAHKO BALON
K. Čukovski: PRAVLJICE
K. Špur: PRVA KNJIGA O RASTLINAH
J. Moder: SVETA ZEMLJA
F. Kunaver: MLADI RISAR
B. Rudolf: MASKE IN ČASI
Homer: ODISEJA
I. Minatti: SLAMNATI VOLIČEK
S. Vuga: ŠKORENJČEK MATEVŽEK
V. Kavčič: VAŠKA KOMANDA
G. Krkljec: ZVONČEK NA REPU

in naslednje zbirke za Novoletno jelko:
Zbirka I./B. — Zbirka II./C. — Zbirka III./A.

Odločili smo se za ponatis sledečih razprodanih knjig:

E. Kästner: PIKICA IN TONČEK
F. Milčinski: PTIČKI BREZ GNEZDA
F. S. Finžgar: POD SVOBODNIM SONCEM

in jih boste že v nekaj tednih lahko naročili v vseh knjigarnah ali pa pri založbi

»MLADINSKA KNJIGA« Ljubljana, Tomščeva 2

Kitajski izreki

Če srečate nekoga, s komer bi se bilo vredno pogovoriti, pa se ne ustavite, ste izgubili človeka. Če pa srečate nekoga, s komer ni vredno govoriti, pa se vseeno ustavite, potem ste izgubili svoje besede.

Modrec ne izgubi niti človeka, niti svoje besede.

•

Če hočeš človeka zares spoznati, ga moraš opazovati s treh različnih gledišč. Najprej moraš upoštevati učinke, ki jih zapušča njegova zunanjost. To je najlaže. Dopušča pa tudi najmanj obvezne zaključke. Važnejša in težja je določitev psiholoških nagibov, ki so namen njegove dejavnosti. Da pa ga spoznaš takega, kakršen je v resnici, bi ga moral videti, kadar je sam v svoji sobi.

•

Tri sto pesmi »Ši-King« je izraženo v enem samem stavku: »Ne misli slabo«.

•

Moder človek zna razlikovati bistvo kakega človeka od besed, ki jih le-ta govori. Če ga bo hotel porabiti za kakšno delo, se ne bo ravnal po njegovih besedah, temveč po njegovih zmožnostih. Prav tako pa ne bo zavrgel dobre besede samo zato, ker jo je povedal slab ali nepriljubljen človek.

•

»Vse je končano,« je dejal mojster. »Še nikogar nisem videl, ki bi moralno vrednost tako ljubil, kot ljubi žensko lepoto.«

MAKSIM GORKI

Grbavec

(Iz zbirke »Pravljice resničnosti)

Skozi temnozeleno, iz vinske trte spleteno zaveso pada sončna svetloba na hotelsko teraso — zlate niti so razpredene po zraku. Na sivih kamnitnih kockah in na belih namiznih prtih migotajo čudno zastrte sence. Če jih dolgo negibno gledaš, se ti zdi, da so stihi, ki se jih boš kmalu naučil brati in katerih skriti pomen boš kmalu ugotovil. Grozdi na vinski trti se leskečejo na soncu kot biseri ali krizolit, in kozarec na mizi se svetlika ko moder diamant.

Na prehodu med mizami leži s čipkami obrobljen robček. Gotovo je padel iz rok božansko lepe dame — drugače si človek tega ne more misliti na ta dan, poln vroče lirike, ko izgine vse, kar spominja na dolgočasno vsakdanjost, ko se razblini na soncu vse kakor od sramu.

Vse je tiho; samo ptički žvrgole na vrtu; čebele letajo brenčeče od cveta do cveta, in tam nekje iznad hriba, iz vinogradov, se dviga pesem proti nebu. Pojeta dva: moški in ženska, vsakemu stihu sledi minuta molka, in to posreduje petju poseben izraz in čudno milino.

Tedaj pa pride z vrta dama in odide po širokih marmornih stopnicah, stara žena visoke postave, temnega, strogega obraza, namrščenih obrvi in tenkih ustnic, stisnjenih tako, ko da je pravkar izgovorila strogi »ne«.

Čez koščena ramena ji visi širok, dolg, plašču podoben šal iz zlatene svile, okrašen s čipkami; sivi lasje nesorazmerno majhne glave so pokriti s črnim čipkastim pajčolanom; v eni roki drži dolgo palico rdečega senčnika, v drugi pa s srebrom okrašeno torbico iz črnega žameta. Strumno in vzravnano ko vojak stopa skozi nežno mrežico v sončnih žarkih migotajočega zraka in glasno udarja s senčnikom po kamnitih kockah. Gledan od strani je videti njen obraz še strožji; nos je orlovsko upognjen, močno naprej štrleče brado ji kazi velika, rjava bradavica, vzbočeno čelo se dviga strmo nad očmi, skritimi v duplinah v mreži gub. Oči so udrte tako globoko, da bi človek mislil, da je žena slepa.

Za njo raca ko racman gugajoče se štirioglato telo grbavca; njegova velika, pod lastno težo sklonjena glava je pokrita z mehkim sivim klobukom. Grbavec stopa nesišno po stopnicah. Roke tišči v žepe svojega telovnika, da je videti njegova postava še širša in še bolj oglata. Oblečen je v belo obleko, na nogah ima bele čevlje z mehkimi podplati. Njegova usta so odprta, njihov izraz bolesten, zobje stoje poševno in gornja ustnica je porasčena s tenkimi, trdimi, temnimi brčicami, ki so videti ko žica in ki štrle na vse strani; diha hitro in s težavo, nos se mu premika sem in tja, vtem ko so brčice negibne. Med hojo obrača kratke noge zoprno na ven, vtem ko zro njegove velike oči zdolgočaseno in utrujeno v tla.

Majhno telo je pokrito z mnogimi težkimi okraski: prstanec leve roke je okrašen s širokim zlatim prstanom z brušenim draguljem, na črnem traku, ki mu nadomestuje urno verižico, visi obesek z dvema rubinoma, in v modri ovratnici je zataknjen velikanski opal, kamen nesreče.

Zdaj stopi na teraso še tretja oseba, debeluhasta stara ženica nizke postave, dobrodušnega rdečega obraza in živahnih oči, sodeč po vsem veselo, klepetavo bitje.

Vsi trije gredo proti vhodu v hotel, kakor ljudje na Hogarthovih slikah — grdi, žalostni, komični, ko da jim je vse pod soncem tuje; človeku se nekako zdi, da postane vse motno in temno, kamorkoli stopijo.

Gre za holandska brata in sestro. Njun oče je bil bankir in trgoval je z briljanti. Če smemo verjeti porogljivim govoricam o ljudeh, je morala biti njuna usoda zelo čudna.

Grbavec je bil tih, neznaten, zamišljen otrok. Igrač ni imel rad, in temu se razen njegove sestre nihče ni čudil. Oče in mati sta menila, da pohabljen človek mora biti tak, samo dekle, štiri leta starejše od brata, se je čutilo spričo njegove biti zelo zaskrbljeno.

Skoraj ves dan mu je delala družbo in ga skušala razvedriti, pripraviti do smeha in do igranja. Gradil je piramide iz igrač, ki mu jih je dajala, in le redko mu je na sestrino prizadevanje zaigral na obrazu prisiljen smehljaj. Navadno pa je gledal sestro z istim mračnim pogledom iz svojih velikih oči, s katerim je motril vse drugo; ta pogled je omrtvičil njeno vnemo in jo razjezil.

»Ne drzni se me tako gledati!« je zakričala zmeraj in zacepetala z nogami. »Drugače boš tepec, ko doraseš!« Šilpala in pretepala ga je, vtem ko je on dvigal dolge roke, si zakrival z njimi glavo in se je skušal ubraniti. Nikoli pa ni zbežal in nikoli se ni pritožil, da ga pretepa.

Pozneje, ko je po njenem mnenju že lahko razumel, kar je bilo postalo njej jasno, ga je pa svarila:

Erich Maria Remarque

IKRA ŽIVLJENJA

14

DOSEDANJA VSEBINA:

Interniranca 509 in Bucher iz taborišča Mellern sta se pravkar vrnila iz bunkerja, kamor so ju zaprli potem, ko sta se uprla podpisati izjavo, bosta prostovoljno služila dr. Wieseju za zdravniške poskuse. Zdaj ležita v baraki. Interniranec Levinsky jima je prinesel nekaj zdravil in cigaret. Jetnikom je prišel v roke tudi kos časopisa. Presenečeni so zvedeli, da so Američani že prešli Ren.
Poveljnik taborišča Neubauer je pričakoval novih navodil ...

Freya je prinesla pivo. Ni bilo hladno. Neubauer ga je poskusil, se obvladal in vstal.

»Da ali ne?« je vprašala Selma.

»Vrnem se. Pozneje bova o tem govorila. Najprej moram zvedeti za odredbe.«

»Da ali ne?«

Neubauer je videl, kako Freya za materjo kima in kaže, naj vsaj začasno pritrdi.

»Lepo — da,« je rekel nejevoljno.

Selma Neubauer je odprla usta. Napetost je izpuhtela kot plin iz balona. Spustila se je na zofo, ki je spadala k fotelju iz 18. stoletja. Zdaj je bila samo še kup mehkega mesa, ki se je stresal od ihtenja. »Nočem poginiti — nočem — z vsemi našimi lepimi stvarmi — zdaj ne —«

Preko njenih razmršenih las so z ironičnim smehljajem 18. stoletja vedro in brezbrižno strmeli pastirji in pastirice z gobelinske prevleke.

Neubauer jo je nejevoljno opazoval. Njej je lahko. Vpije in tuli — toda kdo vpraša, kaj se dogaja z njim? Vse mora požreti. Trden mora biti; skala v morju. Sto trideset tisoč mark. Po tem niti vprašala ni.

»Dobro pazi nanjo,« je odsekano dejal Freyi in odšel.

V vrtu za hišo sta delala dva ruska jetnika. Delala sta še, čeprav je bilo že temno. Tako je ukazal Neubauer pred nekaj dnevi. Del vrta je hotel imeti prekopanega. Nasaditi je hotel tulipane. Tulipane in nekaj peteršilja, majarona in druge zelenjave. Rad je imel zelenjavo v salati in omakah. To je bilo pred nekaj dnevi. To je bilo že davno. Zdaj bi lahko nasadil zgorele cigare. Raztopljeni svinec iz tiskarne.

Jetnika sta se sklonila nad lopati, ko sta zagledala Neubauerja. »Kaj buljita?« je vprašal. Zadržan bes je nenadoma izbruhnil.

Starejši je odgovoril nekaj po rusko.

»Buljita, sem dejal! Še zdaj zijaš, ti boljševiška svinja! Še predrzno! Se veseliš, da se uničuje privatna lastnina mirnih meščanov, kaj?«

Rus ni ničesar odvrnil.

»Dalje, delajta, lena psa!«

Rusa nista razumela. Strmela sta vanj in poskušala doumeti, kaj hoče. Neubauer je prvega brcnil v trebuh. Mož je padel in se počasi pobral. Vzravnal se je ob lopati in jo držal v rokah. Neubauer je videl njegove oči in roke, ki so oklepale lopato. Začutil je strah kot vbod v želodec in zgrabil je za revolver. »Lopov! Upiral bi se, kaj?«

Z revolverskim držajem ga je udaril med oči. Rus je padel in ni več vstal. Neubauer je sunkovito dihal. »Ustrelil bi te lahko,« je sopel. »Upirati se! Hotel je dvigniti lopato, da bi udaril. Ustreliti, da! Preveč pošten sem, to je vse. Kdo drug bi ga ustrelil!« Pogledal je stražarja, ki je strumno stal ob strani. »Kdo drug bi ga ustrelil. Saj ste videli, da je hotel dvigniti lopato.«

»Da, gospod Obersturmbannführer,«

»No, naj bo. Los, polijte ga z vedrom vode.«

Neubauer je pogledal drugega Rusa. Kopal je, globoko sklonjen nad lopato. Njegov obraz je bil prazen. Na sosednjem dvorišču je besno lajal pes. V vetru je plapolalo perilo. Neubauer je čutil, da ima suha usta. Zapustil je vrt. Njegove roke so trepetale. Kaj je? je mislil. Strah? Ne poznam strahu. Jaz ne! Pred neumnim Rusom ne. Pred kom pa. Kaj je z menoj? Nič ni! Le prepošten sem, to je vse. Weber bi falota počasi ubijal. Ditz bi ga pri priči ustrelil. Jaz ne. Preveč sentimentalen sem, to je moja napaka. Tudi pri Selmi.

Zunaj je stal avto. Neubauer se je pretegnil. »K novemu strankinemu domu, Alfred. So ceste proste?«

»Samo, če peljeva okrog mesta.«

»Prav. Pa pelji naokrog.«

Avto se je obrnil. Neubauer je opazil šoferjev obraz. »Se je kaj zgodilo, Alfred?«

»Mater je ubilo.«

Neubauer se je neugodno prestopal. Še to! Sto trideset tisoč mark, Selmino vpitje in zdaj naj še tolaži. »Moje sožalje, Alfred,« je dejal kratko in odsekano. »Svinje! Morilci žena in otrok!«

»Mi smo jih tudi bombardirali.« Alfred je gledal na cesto pred seboj. »Začeli smo mi. Bil sem poleg. V Varšavi, Rotterdamu in Coventryju. Preden sem bil ranjen in odpuščen.«

Neubauer se je presenečeno zastrmel vanj. Kaj je le bilo danes? Najprej Selma in zdaj šofer! Kaj gre vse narobe? »To je bilo nekaj drugega, Alfred,« je dejal. »Nekaj čisto drugega. To so bile strašne nujnosti. To tu pa je navaden umor.«

Alfred ni odvrnil. Mislil je na svojo mater, na Varšavo, Rotterdam in Coventry in na zamaščenega maršala nemškega letalstva in je ostro zavil okrog vogala.

»Ne smemo tako misliti, Alfred! To je že skoraj veleizdaja. V trenutku vaše bolečine je sicer razumljivo, toda prepovedano. Tega nisem slišal. Povelje je povelje, to zadostuje za našo vest. Kesanje je nekaj nenemškega. In napačno mišljenje tudi. Führer že ve, kaj dela. Mi mu sledimo, pa je. Tem masovnim morilcem bo že še na njihovih lastnih tleh poplačal! Dvakrat — trikrat! S tajnim orožjem! Spravili jih bomo na kolena! Anglijo obstreljujemo že zdaj in z izstrelki V-1 bomo upepelili ves otok. V zadnjem trenutku. In Ameriko zraven. Plačati morajo! Dvakrat in trikrat! Dvakrat in trikrat,« je ponovil Neubauer in začenjal je počasi verjeti, kar je govoril.

Iz usnjenega toka je izvlekel cigaro in odgriznil konico. Hotel je še govoriti. Nenadoma je začutil veliko potrebo po tem — toda molčal je, ko je videl stisnjene Alfredove ustnice. Kdo se le zanima zame je mislil.

Vsakdo je zaposlen sam s seboj. Odpeljati bi se moral na svoj vrt v predmestje. Zajčki, mehki in puhasti, z rdečimi očmi v mraku. Vedno, že kot deček, je hotel imeti zajčke. Njegov oče mu jih ni pustil. Zdaj jih ima. Vonj sena in kožuščkov in svežih listov. Zavetje otroških spominov. Pozabljene sanje. Velikokrat je bil hudo osamljen.

Sto trideset tisoč mark. Največ, kar je kot otrok imel, je bilo petinsedemdeset pfenigov. Dva dni pozneje so mu še te ukradli.

*

Ogenj je švigal ob ognju. Mesto je bilo staro in je gorelo kot baklja. Bile so skoraj same lesene hiše. Plameni so se zrcalili v reki, kot da bi gorela.

Veterani, ki so še lahko hodili, so čepeli pred barako. V rdeči temi so lahko opazili, da so stražni stolpi prazni. Nebo je bilo pokrito; mehka, sivkasta plast oblakov je bila obsijana od plamenov. Ogenj je odseval celo v očeh mrtvih, ki so bili zloženi drug na drugega.

Pozornost 509 je zbudil lahen šum. S tal se je dvignil obraz Levinskega, 509 je globoko vzdihnil in vstal. Odkar je lahko hodil, je nestrpno pričakoval tega trenutka. Lahko bi sedel, toda vstal je. Levinskemu je hotel pokazati, da spet lahko hodi in da ni pohabljen.

»Je spet vse v redu?« je vprašal Levinski.

»Seveda. Tako hitro nas ne stro.«

Levinsky je prikimal. »Bi lahko kje govorila?«

Odšla sta na drugo stran kupa mrtvih. Levinsky se je naglo ozrl. »Pri vas se straže še niso vrnile?«

»Tu nimajo kaj stražiti. Pri nas nihče ne uide.«

»In ponoči vas ne kontrolirajo?«

»Skoraj nikoli.«

»In podnevi? Pridejo SS-ovci večkrat v barake?«

»Skoraj nikoli. Bojijo se uši, griže in legarja.«

»In vaš Blockführer?«

»Ta pride samo k zboru. Drugače se malo zanima za nas.«

»Kako se imenuje?«

»Bolte, Scharführer.«

Levinsky je prikimal. »Starešine bloka ne spijo v baraki, kaj? Samo sobni. Kakšen je vaš?«

»Pred kratkim si govoril z njim. Berger je. Boljšega ne bi mogli imeti.«

»Je to zdravnik, ki dela zdaj v krematoriju?«

»Da. Saj vse veš.«

»Pozanimali smo se. Kdo pa je vaš starešina bloka?«

»Handke. Zelen. Pred nekaj dnevi je enega naših do smrti zbrcal.«

»Je vražji?«

»Ne. Surovina je. Toda malo ve o nas. Se tudi boji, da se ne bi okužil. Le nekaj naših pozna. Obrazi se prehitro menjajo. Blockführer ve še manj. Kontrolirajo sobne starešine. Tu se da marsikaj napraviti. To si hotel vedeti, kajne?«

»Da, to sem hotel vedeti. Razumel si me.« Levinsky je presenečeno pogledal, ni toliko pričakoval. Potem je rekel: »Torej se lahko zanesemo na vas? Radi bi nekoga za nekaj časa skrili pri vas? Vsaj za nekaj dni?«

»Seveda, če ni preveč obilen.«

Levinsky je preslišal ironijo. Približal se mu je. »Nekaj visi v zraku. V nekateri barakah so rdeče starešine blokov zamenjali z zelenimi. Govorijo o nočnih transportih, saj veš, kaj to pomeni ...«

»Da, transporti v uničevalna taborišča.«

»Točno. Tudi o masovnih likvidacijah šušljajo. Ljudje, ki so prišli iz drugih taborišč, so to vest prinesli s seboj. Moramo se pripraviti, organizirati obrambo. Doslej nismo računali na vas —«

»Mislili ste, da gnijemo kakor na pol mrtve ribe, kaj?«

»Da, toda zdaj ne več. Lahko nam pomagate. Tukaj bi skrili nekaj važnih oseb, kadar nam bo trda predla.«

»Ali v bolnišnici ni več varno?«

Levinsky je presenečeno pogledal. »Tako, tudi to veš?«

»Da, to še vem.«

»V bolnišnici,« je dejal Levinsky z drugačnim glasom kot prej,« ni več tako, kot je bilo. Imamo sicer še nekaj svojih ljudi, toda zdaj strogo nadzorujejo.«

»Kaj je z Bergerjem? Zakaj ste se zanimali zanj?«

»Dela v krematoriju in tam nimamo nikogar. Lahko bi nas obveščal.«

»To bo. V krematoriju izdira zobe in popisuje mrtvaške liste ali kaj podobnega. Prejšnjega zdravnika so poslali s transportom. Zdaj dela Berger, že dva meseca.«

Levinsky je prikimal. »Potem imamo še dva do tri mesece časa. To je za zdaj dovolj.«

»Da, dovolj je.« 509 je dvignil obraz. Vedel je, da jetnike, ki delajo v krematoriju, vsake štiri do pet mesecev zamenjajo in jih pošljejo v smrt. To je najpreprostejši način, da se znebijo prič, ki so preveč videle. Pred Bergerjem je potemtakem še nekaj mesecev življenja. Toda meseci so dolgi. Marsikaj se lahko zgodi. »In kaj lahko mi pričakujemo od vas, Levinsky?« je vprašal.

»Prav to, kar mi od vas.«

»To za nas ni tako važno. Vse, kar potrebujemo, je žrtje. Žrtje.«

»Kar nam ostaja, potrebujemo za tiste, ki jih skrivamo. Toda storili bomo, kar bomo mogli. Ali to zadostuje?

509 je razmišljal, da je to precej in vendar toliko kot nič. »Zadostuje,« je dejal.

Levinsky se je skozi rdečo temo splazil za barake, 509 pa se je tipal nazaj. Nenadoma je bil zelo utrujen. Bilo mu je, kot da bi dneve govoril in napeto razmišljal. Vse je stavil na ta razgovor. Glava ga je bolela. Mesto je žarelo kot ogromen kres. Splazil se je do Bergerja. — »Efram,« je dejal, »zdi se mi, da smo rešeni. Prebili smo led. Nismo več odrezani. Karantena je prebita.«

Bilo je, kot bi rekel: nismo več zapisani smrti! Imamo še majčkeno upanje. To je bila vsa ogromna razlika med obupom in upanjem.

»Zdaj moramo vedno na to misliti,« je dejal, »to moramo žreti. Kot kruh. Kot meso. H koncu gre. To je gotovo. Prišli bomo ven. Prej bi nas to uničilo. Predaleč je bilo. Preveč razočaranj. Zdaj je mimo. Zdaj nam mora pomagati.«

»Ni povedal nič novic?« je vprašal Lebenthal. »Ni prinesel časopisa?«

»Ne. Vse je prepovedano. Toda napravili so si sprejemnik iz ukradenih delov in odpadkov. V nekaj dneh bo deloval. Morda ga bodo celo tukaj skrili. Potem bomo vedeli, kaj se dogaja.«

509 je vzel iz žepa dva kosa kruha; prinesel ju je Levinsky. »Na, Efram, razdeli! Prinesel bo še več.«

Vsak je vzel svoj košček. Počasi so jedli. Globoko spodaj je žarelo mesto. Sprejeli so boj. Našli so tovariše. Imeli so cilj. Gledali so v mesto in noč — in nihče ni videl več žične ograje in stražnih stolpov.

*

Neubauer je vzel papir, ki je ležal na njegovi pisalni mizi, spet v roke. Preprosto za te brate, je mislil. Eden od teh prožnih ukazov, ki se dado različno uporabiti — na videz nedolžen, toda pomenil je čisto nekaj drugega. Šlo je za popis najvažnejših političnih jetnikov — če so še sploh kateri v taboriščih, je bilo v opombi dodano. Tu je tičalo. Namig je bil razumljiv. Konfernca z Ditzom danes zjutraj je bila nepotrebna. Ditzu je lahko govoriti. Odstranite, kar je nevarnega, je pojasnil — v teh težkih časih ne moremo za svojim hrbtom trpeti izrazitih sovražnikov domovine in jih celo rediti. Govoriti je bilo vedno lahko; toda nekdo je moral potem to storiti. To pa je bila druga stvar. Takšne stvari bi moral imeti točno napisane. Ditz ni izdal ničesar pismenega — in to prekleto vprašanje ni bilo nikakšen ukaz; vsakomur je prepuščalo polno odgovornost.

Neubauer je odrinil papir stran in izvlekel cigaro. Tudi cigar je že primanjkovalo. Imel jih je še šriti zaboje; potem mu preostane samo še Deutsche Wacht, in tudi teh ni imel mnogo. Skoraj vse je zgorelo. Bolje bi se moral oskrbeti, ko je živel še v izobilju — toda kdo bi si bil mislil, da bo do tega prišlo?

Weber je vstopil. Neubauer mu je po kratkem oklevanju ponudil škatlo s cigarami. »Vzemite,« je dejal z narejeno prisrčnostjo. »Redkost. Prave Partagas.«

»Hvala. Kadim samo cigarete.«

»Saj res. Vedno pozabim. Lepo, pa kadite vaše žeblje za krste.«

Weber je požrl posmeh. Stari je moral imeti težave; bil je gostoljuben. Iz žepa je izvlekel ozko zlato dozo in si na njej poravnal cigareto. Doza je leta 1933 pripadala sodnemu svetniku Aronu Weizenblutu. Bila je srečna najdba. Monogram je ustrezal; Anton Weber. Bila je edini plen, ki ga je v vseh teh letih dobil; ni potreboval mnogo in ni spraševal po lastnini.

»Prišla je neka odredba,« je dejal Neubauer. »Preberite si jo.«

Weber je vzel list. Brai je počasi in dolgo. Neubauer je postajal nestrpen. »Pripis ni važen,« je dejal. »V poštev pride le odstavek o političnih jetnikih. Približno koliko takih še imamo?«

Weber je položil papir na pisalno mizo. Zdrsnil je po gladki površini k mali vazi z vijolicami. »Ne vem točno!« je odvrnil. »Približno polovica jih mora biti. Morda nekaj več ali manj. Vsi z rdečim trikotom. Seveda brez inozemcev. Druga polovica so krimnalci in nekaj homoseksualcev, biblijcev in podobno.«

Neubauer ga je pogledal. Ni vedel, ali se je Weber namenoma delal neumnega; njegov obraz ni nič izdajal. »Ne mislim tega. Ljudje z rdečim trikotom vendar niso vsi politični, vsaj v smislu te odredbe ne.«

»Seveda ne. Rdeči trikot je samo splošna oznaka. To so Židje, katoličani, demokrati, socialdemokrati, komunisti in kdo ve kaj vse.«

Tudi Neubauer je to vedel. Po desetih letih bi ga ne bilo treba poučevati. Imel je negotov občutek, da se norčuje iz njega. »Kako je z resnično političnimi?« je vprašal, ne da bi pokazal nejevoljo.

»Največ je komunistov.«

»To lahko natančno ugotovimo, kajne?«

»Dokaj točno. Zapisano je v aktih.«

»Imamo razen teh še važne politične jetnike?«

»Lahko pozvem. Nekaj žurnalistov, socialnih demokratov in demokratov bi še utegnilo biti.«

Neubauer je puhal dim svoje Partagas. Zanimivo, kako hitro cigara pomiri in razvedri. »Dobro,« je dejal prisrčno. »Za zdaj ugotovimo! Preglejte kartoteko! Pozneje lahko še vedno uredimo, koliko ljudi bomo imeli za poročilo. Se vam zdi?«

»Seveda.«

»Ne mudi se preveč. Približno štirinajst dni imamo časa. To je že prav mikaven rok, da nekaj pospravimo, kajne?«

»Seveda.«

»Razen tega lahko to in ono vnaprej določimo; dejstva, ki se bodo itak zgodila. Imena ljudi, ki bodo prav kmalu vknjižena v odhodih, ni potrebno vpisati. Odvečno delo. Povzroča kvečjemu nesmiselna povpraševanja.«

»Seveda.«

»Preveč takih ljudi itak ne bomo imeli — menim toliko, da bi bilo preveč očitno —«

»Ni treba, da jih imamo,« je dejal Weber mirno.

Vedel je, kaj je mislil Neubauer, in Neubauer je vedel, da ga je Weber razumel. »Seveda, ne preveč očitno,« je dejal. »Storiti moramo po možnosti čim manj očitno. Pri tem lahko računam na vas —«

»Kako pa s čiščenjem ruševin?« Ditz me je danes o tem vprašal. Čistiti ceste, odstranjevati zbombardirane hiše; — mesto potrebuje na stotine ljudi. Stiska je in mi imamo najcenejšo delovno silo. Ditz je bil za to. Jaz tudi. Pa vi, kaj?«

»Seveda.«

Neubauer je stal pri oknu in gledal ven. »Prišlo je še neko vprašanje glede prehrane. Varčevati moramo. Kako naj to storimo?«

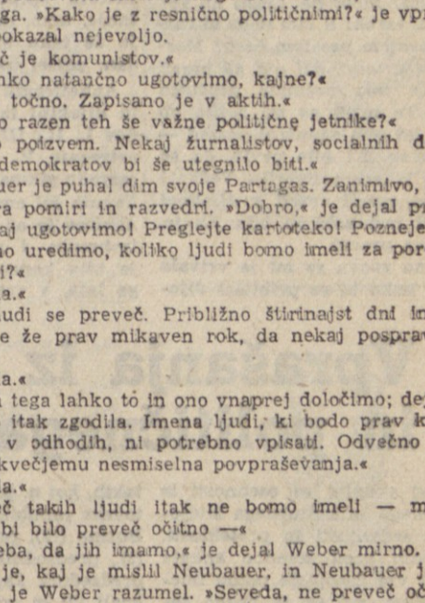
»Izdajajmo manjše obroke!« je lakonično odvrnil Weber.

»To gre samo do določene meje. Če bodo ljudje popadali, ne bodo mogli več delati.«

»Varčujemo lahko v malem taborišču. Polno je nepotrebnih požeruhov. Kdor umre, ta ne jé več.«

Neubauer je prikimal. »Kljub temu — saj poznate moje načelo: vedno človeško, dokler gre. Če pač ne gre več — povelje je povelje —«.

Zdaj sta stala oba ob oknu in kadila. Govorila sta mirno in stvarno kot dva ugledna mešetarja v klavnici. Zunaj so delali jetniki na gredah, ki so obkrožale komandantovo hišo. »Dal bom posaditi perunike in narcise,« je dejal Neubauer. »Rumene in modre — lepa barvna kombinacija.«

Zaljubljeni mornar

»Če si spaček, moraš biti pameten in prebrisan, sicer se te bodo sramovali vsi ljudje, oče, mati in jaz. Celo služinčad bo sram, da imajo v tako bogati hiši tako pohabljenega pritlikavca. V bogati hiši morajo biti vsi lepi ali pametni — si razumel?«

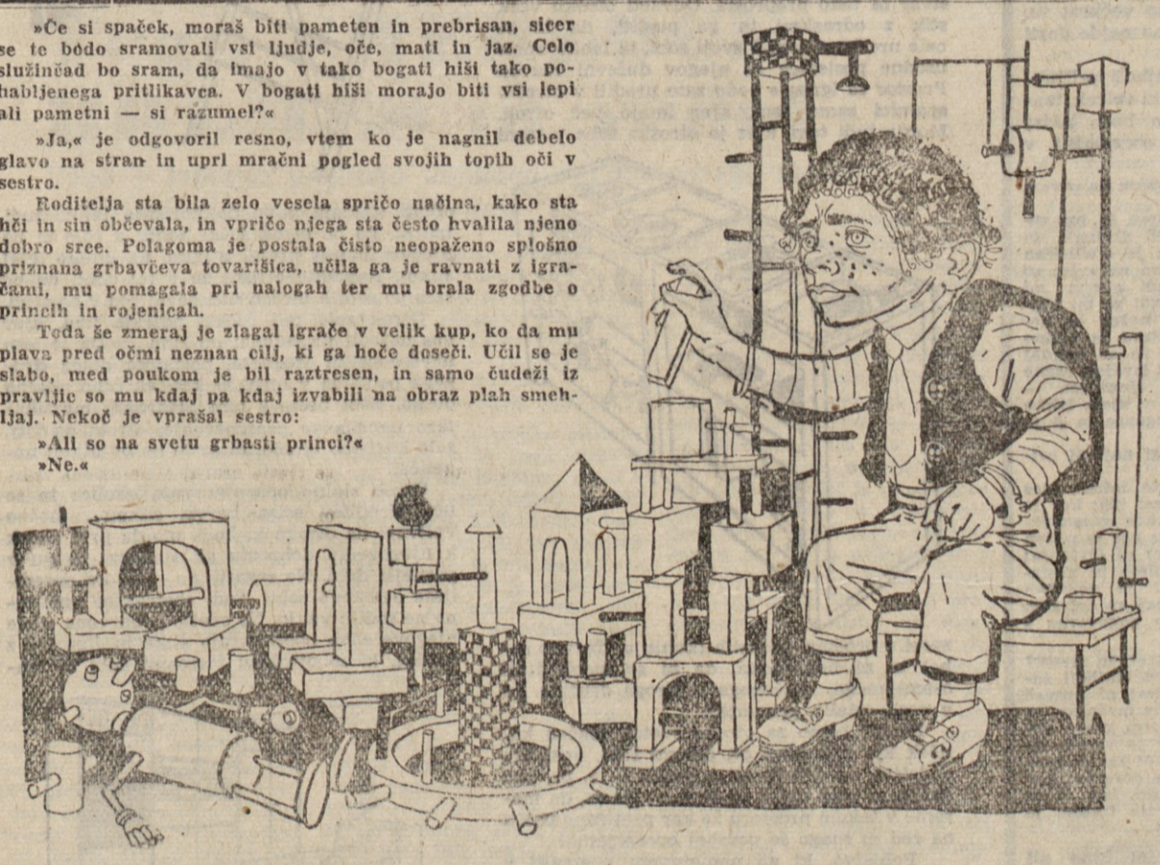
»Ja,« je odgovoril resno, vtem ko je nagnil debelo glavo na stran in upri mračni pogled svojih topih oči v sestro.

Roditelja sta bila zelo vesela spričo načina, kako sta hči in sin občevala, in vpričo njega sta često hvalila njeno dobro srce. Polagoma je postala čisto neopaženo splošno priznana grbavčeva tovarišica, učila ga je ravnati z igračami, mu pomagala pri nalogah ter mu brala zgodbe o princih in rojenicah.

Toda še zmeraj je zlagal igrače v velik kup, ko da mu plava pred očmi neznan cilj, ki ga hoče doseči. Učil se je slabo, med poukom je bil raztresen, in samo čudeži iz pravljic so mu kdaj pa kdaj izvabili na obraz plah smehljaj. Nekoč je vprašal sestro:

»Ali so na svetu grbasti princi?«

»Ne.«

»In grbasti vitezi?«

»Seveda jih ni.«

Deček je globoko vzdihnil, ona pa mu je položila roko na kodraste lase in dejala, da bi ga potolažila.

»Pač pa so modri čarovniki zmeraj grbasti.«

»Torej postanem čarovnik,« je rekel vdan v svojo usodo. Kmalu pa je spet vprašal:

»In so rojenice zmeraj lepe?«

»Zmeraj.«

»Tako kakor ti?«

»Morda! Mislim celo, da so še mnogo lepše,« je pripomnila odkritosrčno.

Ko mu je bilo osem let, je sestra opazila, da je zmeraj, kadar sta šla ali se peljala mimo novih gradbišč, napeto opazoval delo ljudi in svoje neme oči vprašujoče upiral v sestro.

»Ali te to zanima?« ga je vprašala.

»Seveda,« je odgovoril kratko kakor zmeraj.

»Zakaj?«

»Ne vem.«

Nekoč pa je le prišel z nekakšnim pojasnilom na dan:

»Tako majhni ljudje in tako drobne opeke — potem pa tako ogromne hiše. Ali so gradili vse mesto tako?«

»Seveda.«

»Tudi našo hišo?«

»Kakopak.«

Pogledala ga je in dejala zelo odločno:

»Ti boš slaven arhitekt, ja, to postaneš!«

Kupili so mu celo kupe lesenih kock in od tistega trenutka se je oglasila v njem neukrotljiva graditeljska strast. Po celo dneve je presedel na tleh svoje sobe, molče gradil visoke stolpe, ki so se mu hrupno podirali, in vendar zmeraj nadaljeval svoje delo, ki mu je postalo potreba tako, da je skušal celo med obedom zgraditi poslopje iz nožev, vilic in prtičkov. Njegov pogled je bil postal globlji in bolj zbran, roke so bile videti živahnejše, premikale so se venomer sem in tja in otipavale sleherni predmet, ki so ga mogle doseči. (Nadaljevanje)

LEVI IN BAKLJE

Na neki zabavi so Ernesta Hemingwaya obkrožila mlada dekleta in ga bombardirala s tisoč različnimi vprašanji. Z uvidevno potrpežljivostjo je pisatelj poskusil odgovoriti vsaj najnestrpnejšim. »Ah, prosim mr. Hemingway,« je hitela mlada dama, ki se je brez sape prerinila naprej, »ali je res, da tigri in levi ne napadejo človeka, če nosi prižgano bakljo?«

»To, ljubi otrok,« je odgovoril Hemingway suho, »pa je odvisno od tega, kako hitro nosi bakljo ...«

V FRANCOSKIH VODAH

»Kaj boste delali na dopustu, gospod predsednik?« je vprašal angleški poslanik predsednika francoske vlade Edgara Faura.

»Ah,« je rekel,« odkar se udinjam za predsednika, nimam več dopusta.«

Anglež se je čudil: »Pri nas v Angliji pa se mnogi državniki tudi med najhujšim delom zabavajo z ribolovom ...«

»Ja, ja,« je vzdihnil Francoz, »v Angliji že lahko; toda če v Franciji postane ribič ministrski predsednik, gredo takoj vse ribe v opozicijo.«

NA STARA LETA

Ameriški igralec Spencer Tracy je na vprašanje svoje kolegice, zakaj ne igra več ljubimcev, odgovoril: »Za to sem se odločil nekega lepega pomladnega dne. V parku me je srečala ljubka mlada deklica, nasmejal sem se ji in pomežiknil ... Tedaj je obstala in me zaskrbljeno vprašala: ‚Oh, revček! Ali vam je padlo kaj v oko?'«

SOLEA krema SOLEA krema SOLEA krema SOLEA krema

ANKETA O RAZGLEDANOSTI IN ZANIMANJU NAŠE MLADINE

293 DIJAKOV ODGOVARJA NA VPRAŠANJA

»...kesone uporabljamo pri gradnji mostov, pristanišč, pomolov itd.«

»Saj veste, kaj je to pomol?« Razred molči.

Glave se stikajo v posvet, nato nekaj plahih, na pol izgovorjenih besed, vendar zaželenega odgovora ni bilo.

»Kaj je to pomol?« Ponovim vprašanje še enkrat, ker nisem dvomel, ali nočejo odgovoriti — ali pa — menda ni res — ne vedo.

»Kdo ve, kaj je to pomol?«

Končno se javijo štirje v vsem razredu, ki vedo, kaj in kje so pomoli in zakaj so.

Ta dogodek v nekem razredu je bil pravzaprav »rojstni dan« te ankete.

Ni mi šlo v glavo, da današnji srednješolec ne ve takih stvari. Kaj pa potem ve? Morda so mu bolj znane stvari z drugih področij? Sicer pa, zakaj ne ve? Kje je vzrok: S čim se pa ukvarja v svojem prostem času? Morda s športom? Ali nič ne bere? Mogoče ima premalo prostega časa? Te misli so mi rojile po glavi, ko sem zapuščal razred — razočaran. Ni bilo prvič, da se je kaj takega primerilo. Večkrat sem že opazil vrzeli v dijakovi splošni izobrazbi in bilo jih je, žal, kar precej.

Vedno znova se mi je vrivala misel, kako bi se približal dijakom, da bi od njih izvedel kaj več, kakor samo to, ali obvladajo snov, ki jo obravnava šolski predmet za odlično ali nezadostno, da bi izvedel od njih tudi kaj delajo doma, s čim se ukvarjajo v prostem času, kako ga izkoristijo, kako študirajo itd.

Odločil sem se za anketo.

Vprašanja niso sestavljena po kakršnih koli znanstvenih dognanjih, ampak so čisto osebni poskus, ki naj bi pokazal izvenšolsko znanje in razgledanost srednješolcev, torej, koliko in kaj so se naučili sami izven šole iz časnikov, revij, radia, knjig. Prav tako naj bi pokazal, kako izkoristijo svoj prosti čas.

Zato so vprašanja namenoma izbrana z vseh področij: iz politike, umetnosti, literature, zemljepisa, zgodovine, filma, glasbe, tehnike, arhitekture, tja do nekaterih »precej osebnih vprašanj«, tako, da je prav vsak, ki je še tako enostransko razgledan, prišel na svoj račun.

Anketiranih je bilo 293 dijakov in dijakinj iz dvanajstih razredov I., II., III. in IV. letnika (ki ustrezajo V., VI., VII. in VIII. razredu gimnazije) srednjih strokovnih šol enakega tipa. Starost dijakov je od 15 do 20 let, predizobrazba 4 gimnazije. Anketa je bila konec lanskega šolskega leta, v vseh 12 razredih isti dan in nepričakovano. Vprašanja so bila stipkana na anketnih polah, ki so jih dijaki dobili ob začetku šolske ure in jih izpolnjevali eno šolsko uro (45 minut), nakar so jih sami zbrali, pomešali med seboj in oddali. Na anketno polo se ni bilo treba podpisati, ker je bila anketa anonimna. S tem je bila dana možnost za čim bolj iskrene odgovore, saj so bili dijaki tako gotovi in brez strahu, da bi se izvedelo, kdo je neko anketno polo izpolnil, ali kaj kdo ve in če ne vesta ne zna. Tistim, ki kljub temu niso zaupali, je bilo dovoljeno ponarediti svojo pisavo in pisati s tiskanimi črkami.

Več pozitivnih odgovorov je bilo v višjih letnikih. Na nekatera vprašanja so odgovorili pravilno v 98 % primerov. Ker pa sta bila anketirana le dva IV. letnika, in en III., ti odgovori niso mogli izboljšati skupnega rezultata.

Razumljivo je, da ena anketa ne more dati jasne slike o razgledanosti naše mladine. Vendar pa nam razkriva dijakovo zasebno življenje in delo. Pri rezultatih moramo upoštevati tudi — čeprav zelo majhen del — neresnih ali »dovtipnih« odgovorov, ki pa bistveno ne vplivajo na rezultat, ampak so samo napravili delo z anketo prijetno.

Vprašanja iz kulturnega in političnega življenja

V tej skupini so osebnosti iz političnega in kulturnega življenja iz sedanjosti in preteklosti. V tednih pred izvedbo ankete je bilo vse časopisje polno imena Nehru, saj se je ravno tedaj vrnil z obiska v Indiji naš predsednik Tito. Tudi o Churchillu in Eisenhowerju, dveh znanih osebnostih iz druge svetovne vojne, je bilo že dosti pisanja, zlasti o Churchillovem umiku iz političnega življenja.

Hemingway, Dickens, Michelangelo in Mozart...

Mogoče se bo komu zdelo čudno in neresno vprašati po Marilyn Monroe — filmski lepotici — vendar je iz rezultata ankete razvidno, da je med mladino veliko bolj znana kakor pa Dickens, Hemingway ali Mozart.

Kdo je Eisenhower?

Pravilnih odgovorov 244 ali 83 odstotkov.

Nepravilnih odgovorov 49 ali 17 odstotkov.

Ker je Eisenhower svetovno znana politična osebnost, so presenetljivi odgovori, ki pravijo, da je Eisenhower: predsednik Anglije (5), nekdanji predsednik ZDA (2), bivši predsednik Francije (2), slovit matematik in medicinec, ameriški veleposlanik, kancler, angleški zastopnik itd.

Kdo je Churchill?

Pravilnih odgovorov 184 ali 63 odstotkov.

Nepravilnih odgovorov 109 ali 37 odstotkov.

Churchill je torej manj znan, zato je tudi več pomot, kot n. pr., da je ...bivši predsednik ZDA (3), predsednik ZDA (3), nemški zunanji minister (2), predsednik Francije, predsednik ZSSR, predsednik Kitajske, nekdanji angleški vladar, indijski predsednik vlade, zunanji minister Rusije, zunanji minister Francije itd.

Kdo je Nehru?

Pravilnih odgovorov 160 ali 55 odstotkov

Nepravilnih odgovorov 133 ali 45 odstotkov.

Anketa je bila izvedena malo pred obiskom premiera Nehruja v naši državi. Verjetno bi bil danes rezultat drugačen in ne bi bilo med negativnimi odgovori takih, kot n. pr. predsednik egiptovske republike (12), predsednik Burme (12), predsednik Kitajske (2)., predsednik francoske vlade, predsednik Japonske, egiptovski kralj (2) in ameriški pisatelj.

Kdo je Hemingway?

Pravilnih odgovorov 103 ali 35 odstotkov.

Nepravilnih odgovorov 190 ali 65 odstotkov.

Čeprav je Hemingway znan tudi po svojih avanturah, bi se verjetno prisrčno nasmehnil ob funkcijah, ki so mu jih prisodili v tej anketi: poveljnik letalskih sil ZDA, generalni sekretar OZN, angleški znanstvenik (3), bivši predsednik ZDA, skladatelj (2), pesnik, zložil opero Madame Butterfly.

Kdo je Mozart?

Pravilnih odgovorov 245 ali 84 odstotkov.

Nepravilnih odgovorov 48 ali 16 odstotkov.

To vprašanje ni delalo posebnih težav, saj je odstotek pozitivnih odgovorov zelo visok. Kaže, da je Mozart med našimi dijaki dobro znan in tudi med negativnimi odgovori sta samo 2, ki sta sicer mislila, da jima je Mozart znan, a sta mu dala napačen poklic, namreč, pisatelj in francoski dramatik.

Kdo je Dickens?

Pravilnih odgovorov 187 ali 64 odstotkov.

Nepravilnih odgovorov 106 ali 36 odstotkov.

Tega klasika angleške književnosti smo pri nas dosti prevajali in je zelo priljubljen tudi pri mladini zaradi svojih lepih mladinskih romanov. Kaže pa, da so Oliver Twist, David Cooperfield in Nicolas Nicleby ter drugi simpatični junaki našim anketirancem, pa čeprav so bili tudi že filmani, le več ali manj neznani, saj je bilo precej pomot: francoski pisatelj (2), ruski pisatelj, zdravnik, ameriški znanstvenik in pisatelj pravijic.

Kdo je Michelangelo?

Buonarotti, Da Vinci, Santi, gigantska trojica plodne italijanske renesance. Kdo ne pozna njih vsestranskega udejstvovanja, ki jim ga je omogočil njihov genij in ki je bilo po obsegu skoraj nezaslišano. Jasna in čista lepota njih umetnin se še vedno visoko dviga nad vsemi poskusi umetniškega izražanja do sedaj. Prav zato, ker si tudi povsem površno izobražen človek rad in hitro osvoji vse najbolj blesteče zvezde, da tako pridobi legitimacijo »kulturnega človeka«, je bilo izbrano to vprašanje.

Pri študiju

Pravilno odgovorilo 232 ali 79 odstotkov.

Nepravilno odgovorilo 61 ali 21 odstotkov.

Zmotili so se vsekakor tisti, ki menijo, da je Michelangelo: Florentinec, ki je odkril Ameriko (2), filmska igralka (2), zgodovinar, raziskovalec, risar in španski pisatelj.

Kdo je Marilyn Monroe?

Pravilno odgovorilo 247 ali 85 odstotkov.

Nepravilno odgovorilo 46 in 15 odstotkov.

V tej skupini vprašanj je Marilyn Monroe dobila največ pravilnih odgovorov, medtem ko je Hemingway na zadnjem mestu. Pa ne samo to, ta filmska lepotica je zmagala na celi črti, saj v anketi ni nobenega vprašanja, na katerega bi anketiranci odgovorili z večjim številom pravilnih odgovorov. Zanimivo!

Sicer tudi tu ni manjkalo nepravilnih odgovorov kot: pohabljen slikar, glasbenik, itd., kakšne filmske izvedence pa imamo med dijaki, pa nam dokazujejo odgovori: ameriška sex-bomba (2), girl up No. I. ZDA.

O zanimanju za kulturne prireditve in ples

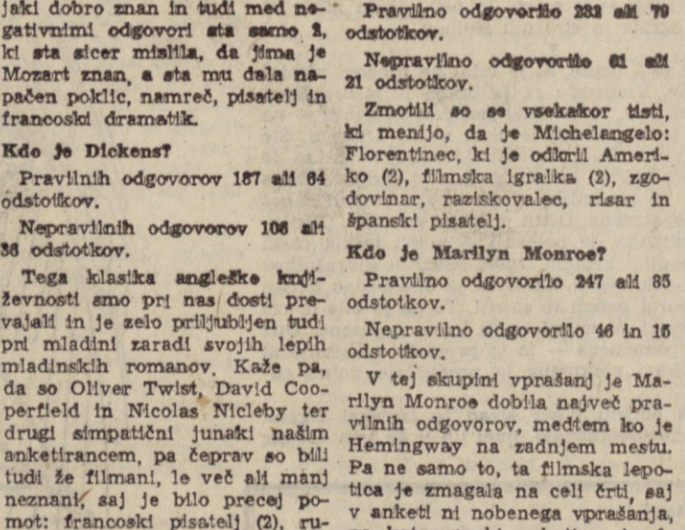
V njej je 8 vprašanj (z nekaterimi vprašanji, ki posegajo izključno v kulturno izživljanje naše mladine, so precej osebna vprašanja in nam v glavnem podajajo okus dijakov.

Kakšna glasba vam najbolj ugaja (jazz, klasična, operna, operetna)?

Dijaki so se odločili takole:

jazz	160 = 55 %
operna	55 = 19 %
klasična	27 = 9 %
operetna	24 = 8 %
ni odgovorilo	27 = 9 %

Pomanjkljivost tega vprašanja je v tem, da manjka rubrika za narodno glasbo. Iz tabele je razvidno, da jazz daleč prevladuje nad drugo glasbo. Zakaj so se ankeranci odločili za to ali drugo vrsto glasbe, povedo sami, saj je bilo v anketi še podvprašanje zakaj.

Med izpraševanjem

Zakaj za jazz...

...ker je prijeten za ples (13); je najmodernejši (10); je zabaven (5); ker je živahen ritem (22); ker se razvedrim (11), ker je najbolj slikovit in melodičen (7); je razgiban in človeka najbolj privzdiguje (3); ker sem še mlad; ker je zavijanje melodije; je temperamentna glasba; ker je jazz prizadevanje današnje mladine; je romantičen in me najbolj privlači (2); pozabim na vse skrbi; sem brez vzroka navdušen; ni dolgočasen; izraža moje občutke; ima mnogo globokih kontrastov itd.

Zakaj za operno...

daje veliko glasbenega užitka; je čustvena in globoka; skladatelj lepo poveže čustva; rad poslušam lepo pesem; ker je bolj umerjena; je čustvena; je resna; mi največ pove; zaradi lepih melodij; ker je združena vokalna in inštrumentalna glasba; ker druge še nisem slišala; to je zame glavna duševna hrana: zaradi melodičnosti arij itd.

Zakaj za klasično glasbo...

zaradi lepih arij; ker ljubim razburkano glasbo; se mi zdi najrazumljivejša; v njej je nekaj, kar se ne da napisati; ker je mirna in izraža dogodke; ker imam lepe občutke; zaradi umetnosti, ki jo ima v sebi; je lahka in čustvena; vpliva lepo na mojo duševnost...

Zakaj za operetno glasbo...

ker je dokaj razumljiva (2); ker je bolj šaljiva (2); zaradi pestrih melodij; se ugodno počutim ob njej; se lahko vživim; je živa in vedra; se najbolj sprostim ob njej.

Ali radi plešete?

Da	223 ali 76 %
Ne	50 ali 17 %
Ne znam	20 ali 7 %

Tudi tu je bilo podvprašanje »zakaj«.

Zakaj da...

za zabavo (102), ples imam za šport (5), pri plesu uživam (5), da pozabim na vsakdanje težave (27), ker se razvedrim ob lepi glasbi, ker se obenem učim tudi bontona, ker spada ples h kulturnemu človeku, ples je priložnost za spoznavanje tipov, se telesno in duševno sprostim, ker je v plesu nekaj, kar prežene žalost; ker se naučim družabnosti, uživam v tem, da spoznavam razne ljudi (6); se razgibam in naučim obvladati telo, ker se na plesu najlaže spoznam z mladino, včasih utešim čustva, se telesno združim z ritmom, ker se seznanjam z nežnim spolom.

Zakaj ne...

se mi rado vrti v glavi; v plesu ne najdem zabave (3); v plesu ne najdem ničesar, kar bi me zanimalo; ker to največkrat škoduje pri učenju; ne najdem pravega užitka; če se želiš objemati, se lahko tudi drugje, ne pa na plesu; rajši gledam filme; ker se mi sčasoma zdi neumno; mi bolj ugaja čist zrak kakor gneča; ne vidim nič privlačnega v plesu; rajši poslušam glasbo; me utruja; ne počutim se dobro in ne najdem v plesu tistega, kar je lepo.

Kateri ples najraje plešete?

Angleški valček	78 = 26 %
Tango	73 = 24 %
Valček	47 = 16 %
Fox	14 = 5 %
Polka	5 = 2 %
Charleston	3 = 1 %
Blus (1), Rumba (2)	3 = 1 %
Slow (1), Četvorka (1), Boogie-woogie (1)	3 = 1 %
Ni odgovorilo	67 = 24 %

Tokrat so nas dijaki presenetili. Pričakovali bi namreč ravno obratni vrstni red, torej da bodo novi, moderni plesi (boogie-woogie, rumba, samba blus) na prvem mestu. Kaže pa, da je valček, ki je »osvajal« srca naših babic in dedov, res »večen« in da »tresenje in poskakovanje« pri modernih plesih ni všeč naši mladini. Boogie-woogie kljub temu, da ga vidimo večkrat tu, pri nas, kot kaže, ne najde dosti pristašev.

Zakaj so med najbolj priljubljenimi plesi angleški valček, tango in valček, nam bodo sedaj sami anketiranci obrazložili v rubriki »zakaj«.

Zakaj je angleški valček na prvem mestu?

...je najbolj miren in romantičen (9); ni preveč divjanja in je logoden ples (3); je civiliziran ples, ne pa nekakšno norenje; so skladni gibi in tudi glasba mi ugaja; je počasen; zdi se mi najbolj umetniški; je nežen in neutrudljiv; v tem ritmu je vedno lepa melodija in je že od nekdaj »damski« ples; se da izvajati razne figure; je najbolj eleganten — mehkota gibov; ker v njem lahko prikažem največ elegance in si je tudi pridobim.

Zakaj je tango drugi najbolj priljubljen ples?»

Zato, ker... je to miren ples in rada plešem počasi (15); ker je všeč zaljubljencem; ker so moderni plesi preveč divji; ker je miren in kulturen ples; ker ni divjanja; ker ljubim mirne plese in postanem sentimentalen; je estetsko najbolj primeren; ker se pri tem plesu lahko dodobra pogovorim s plesalko...

Zakaj je valček na tretjem mestu?

Ker... je star, lep, najbolj solíden in estetski ples; ni preveč skakanja; nudi velike možnosti za estetiko; edino pri tem plesu občutim res tisto, kar je vzrok, da vsi tako radi plešemo; zaradi lepe in primerne drže in obratov; ker je miren ples (5); pri tem plesu najlepše vnesem svoje finese; je najelegantnejši ples...

Kaj obiskujete raje: kino ali gledališče?

Kino	161 = 55 %
Gledališče	103 = 35 %
Oboje enako	25 = 9 %
Ni odgovorilo	4 = 1 %

Zakaj hodijo dijaki raje v kino kakor v gledališče?

Obrazložili so tako — ker: bolj... realno prikaže življenje (8); se dogodki hitreje menjajo pred nami (5); je več izbire (3); ker ni odmorov in ni treba čakati za menjavanje kulis (7); me boli seznani s sodobnostjo; se spoznam z raznimi tujimi kraji in prikazuje naravo (7); ker se vrti samo dve uri in je vsebina pestra (7); prikaže vse podrobnosti in več dogodkov kot gledališče (8); ker ne morem dobiti vstopnice za gledališče; dejanje ni vezano na prostor; ker so v njem novosti in zanimivosti iz vsega sveta (3); igranje v gledališču se mi zdi desetkrat bolj neživljenjsko kot v filmih; vidim stvari, ki jih na odru ni mogoče prikazati; vidim modo in dogodke, ki so med seboj povezani; spoznam dogodke, kraje in živali, ki jih drugače ne morem videti; vidim več dogodkov v dveh urah (4); je cenejši (6);...

Zakaj drugim bolj ugaja gledališče?

Zato, ker... vidim vse bolj resnično (13); vidim žive igralce (20); je zbirališče kulture in se človek lažje poglobi sam vase; ljubim operno glasbo (3); s tem več doprinesem k svoji izobrazbi (2); v gledališču predvajajo skoro izključno dela, ki so na visoki umetniški stopnji (2); globlje ostane v spominu; v gledališču se srečam z umetnostjo; sem tudi sama hotela postati igralka (3); ljubim igranje; me bolj pritegne in tudi bolj sodelujem; si mnogo bolj širim obzorje kot v kinu; se bolj vživim v igranje; zanimajo me dela svetovnih mojstrov itd.

»Zakaj« se nekateri niso mogli odločiti in jim je oboje enako všeč?

...v kinu si predvsem želim zabave, v gledališču pa izobrazbe; ker sta kino in gledališče »credo« življenja; da občutim spremembo; v obeh si pridobim nekaj dobrega...

Kateri film vam je najbolj ugajal?

V vrtincu (32)
Najlepša leta našega življenja (26)
En dan življenja (17)
Plesala je eno samo poletje (14)
Prostor na soncu (11)
Vesna (10)
Ivanhoe (9)
Hamlet (8)
Veliki Caruzo (7)
Krvava pot (6) itd.

S to izbiro smo lahko zadovoljni, saj je bila večina teh filmov priznanih za nadpovprečno dobre.

Katera opera vam je najbolj ugajala?

Traviata (76)
Faust (40)
Rigoletto (30)
Madame Butterfly (24)
Lucia di Lamermoor (15)
Tosca (10)
Romeo in Julija (9)
Carmen (8)
Trubadur (7)
Prodana nevesta (6) itd.

Katera drama vam je najbolj ugajala?

Romeo in Julija (25)
Hamlet (13)
Hlapci (12)
Smrt trgovskega potnika (11)
Miklova Zala (10)
Martin Kačur (9)
Kralj na Betajnovi (8)
Deseti brat (7)
Elizabeta angleška (6)
Matiček se ženi (5) itd.

Tu (kakor tudi pri operah) je presoja okusa nekoliko težja. V kino gre namreč vsak takorekoč mimogrede, medtem ko je obisk gledališča pri dijakih v glavnem vezan na skupinske obiske. Tako je možno, da je kdo izmed njih videl v vsem samo eno ali dve predstavi in zato pri oceni seveda ni imel dosti izbire, in če je videl eno samo, je napisal pač tisto.

Na koliko koncertih ste bili?

Na nobenem	9
od 1 do 5	129
od 5 do 10	43
od 10 do 15	18
od 15 do 20	15
od 20 do 25	1
od 25 do 30	6
Ni odgovorilo	72

dr. J. M.

(Konec prihodnjič)

Pri delu v laboratoriju. (Vse slike iz študentovskega življenja nimajo nobene neposredne zveze z anketo in jih objavljamo le kot ilustrativno gradivo!)

Kdaj je riba užitna?

Kadar ima riba bistro oko, rdeče škrge, trdo meso, prijeten vonj in luskine tesno ob koži, tedaj je sveža. Ako ima motne oči, sivordeče škrge, mehko meso in če luskine rade odpadajo, tedaj riba ni več užitna.

Morske ribe ne smemo oprati v sladki vodi, še manj pa jo pustiti v njej. Morsko ribo operemo v slani vodi, nato jo obrišemo in zavijemo v čisto krpo ter položimo na hladen prostor, dokler je ne pričnemo pripravljati za jed.

ZA OBČUTLJIVO KOŽO

Pour Vous

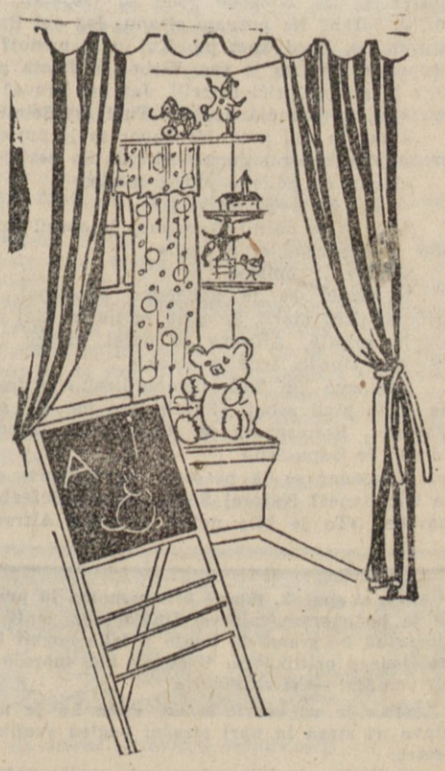
klinično preizkušena krema!

Roke ne bodo dišale po ribi, če jih umijemo v močno slani vodi. To velja tudi za posodo, v kateri jo kuhamo ali jemo. Vonj pa bo ostal, ako posode takoj po uporabi ne pomijemo v vroči vodi.

Teint Bell

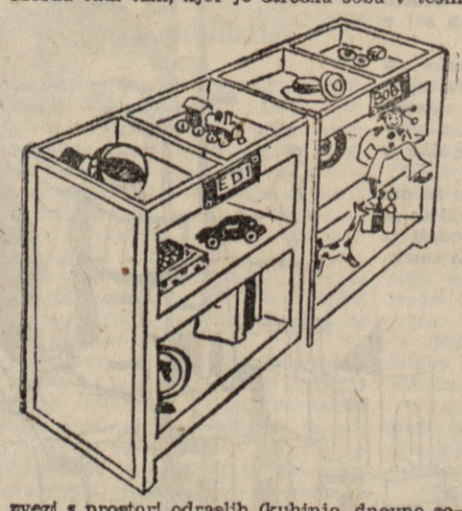
Teint Bell maska za obraz ti da mladost in svežino. Dobi se v trgovinah s kozmetiko!

Otrok in njegova soba

Ali naj ima otrok svojo sobo, kakšnim pogojem mora ustrezati, kako jo opremimo in še cela vrsta je vprašanj, za katere se zanimajo mlade mamice v skrbi za svoje malčke. No, odgovoriti na njihova vprašanja v skopih obrisih ne bo težko, veliko težje pa bo — priznati moramo — v tem ali drugem konkretnem primeru najti pravo rešitev. Toda, kjer je volja, se najde marsikak izhod iz težave, čeprav skromen.

Otrok naj ima svojo sobo, ali pravilneje rečeno svojo spalnico že v predšolski dobi. To je potrebno iz higienskih razlogov, koristno pa tudi zato, ker se otrok že zgodaj navaja na samostojnost. Glede prostorov, kjer naj bi se malčki zadrževali čez dan in se igrali, pa stvar ni tako preprosta. Odvzeti otroku vsak stik z odraslimi in ga pustiti, da bi se cele ure igral sam v svoji sobi, bi lahko imelo usodne posledice za njegov duševni razvoj. Prostor za igranje bodo zato uredili v otroški spalnici samo tam, kjer imajo več otrok. Morda tudi tam, kjer je otroška soba v tesni

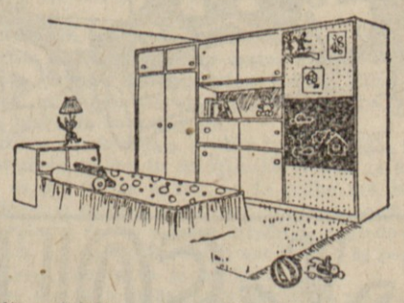
zvezi s prostori odraslih (kuhinjo, dnevno sobo) in ni nevarnosti, da bi se otrok čutil osamljenega, izločenega iz kroga družine. In v vseh ostalih primerih?

Izbrali bomo za otroke svetel, zračen kotiček kje v kuhinji ali dnevni sobi, nekoliko oddaljen od dejavnosti odraslih — n. pr. pod oknom v kotu daleč od vrat... Na to, da moramo v takem prostoru že kar pretirano paziti na red in snago še posebej opozarjamo!

Pohištvo, ki ga nameravate postaviti v otroško sobo, naj bo skromno in okusno obenem. Povsod, kjer je mogoče, naj les nadomesti plastična snov, ki jo lahko umivamo, dragoceno polituro pa svetel lak. Pri nakupu računajte na to, da otrok raste in ne boste zmogli vedno novih izdatkov za pohištvo. Omare in postelja so lahko normalne velikosti. Stolček in mizica pa morata biti vedno v skladu z velikostjo otroka, ker prevelik ali premajhen stol in miza lahko povzročita slabo držo. Omari naj bosta dve. Ena za obleko in perilo, druga za igrače. Omara za igrače v obliki sistema polic bo koristila lahko tudi takrat, ko bo otrok začel hoditi v šolo in bo njegov interes prešel z igrač na knjige (glej sliko). Navadite otroka že v tej dobi, da bo sam po svojih močeh vzdrževal red v omarah.

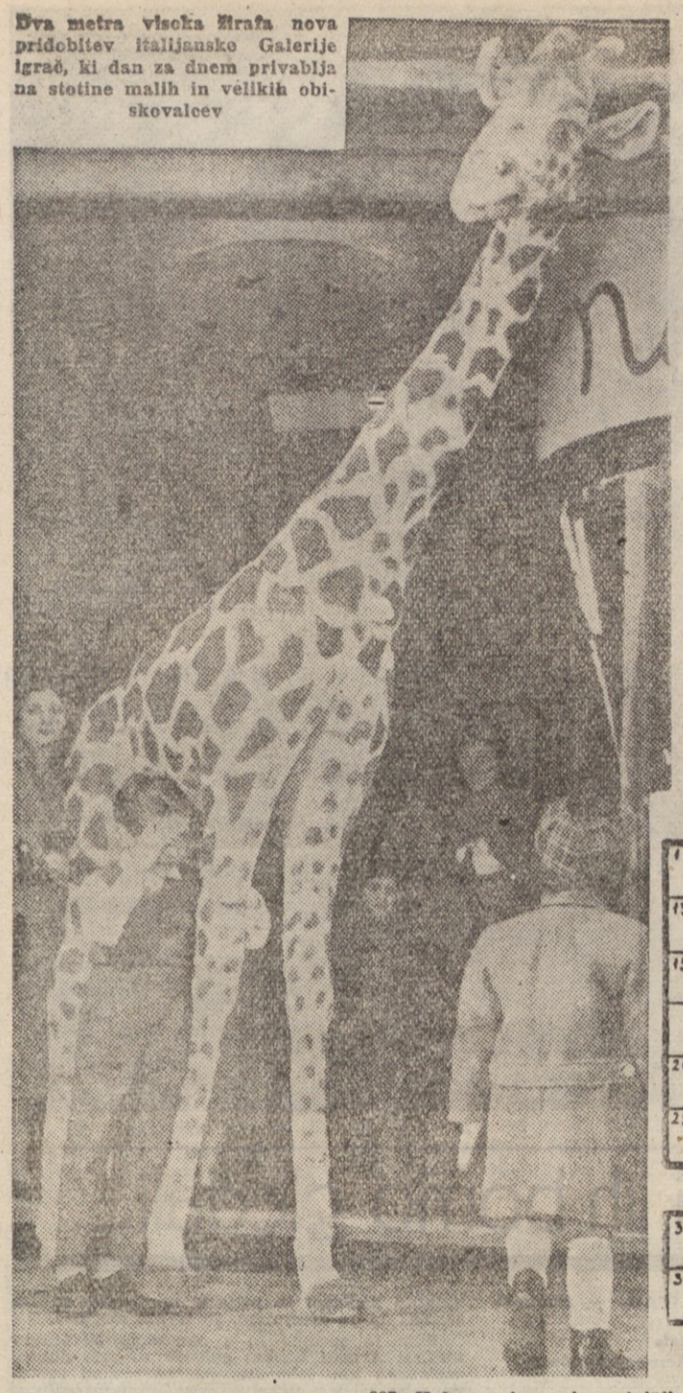
Otrok zelo rad čečka, najraje tam, kjer vas najbolj prizadene; po zidu... Da se tem nevšečnostim izognete, postavite poleg drugega pohištva v otrokov kotiček črno risalno desko. Sebi boste s tem prihranili marsikatero nepriletno presenečenje, otroku pa dali zelo koristno igračo, ki se je ne bo nikoli naveličal.

Otrok stalno opazuje svojo okolico in se uči. Ureditev sobe, barve, slike... močno vplivajo na otroka in bodo morda prvi korak k njegovemu dobremu ali slabemu okusu v poznejši dobi. Ne segajte po kiču, ko opremljate otrokovo sobo. Tudi abstraktne umetnine ne sodijo vanjo. Na svetlo pobarvane stene njegove sobe obesite raje slike in figurice z motivi, ki so otrokovi starostni dobi in fantaziji najbližji — n. pr. živali, pokrajine in osebe iz pravljic, njihove lastne uspele umotvore. Prvi pogoj so živahne barve in preprostost črt. Prav bo, če jih boste pogosto menjali. Prostor boste s takimi okraski napravili živahnejši, otrok pa se bo z lahkoto veliko naučil.

Ma.

GOSADOV izdelek GOBE V PRAHU so odličen dodatek pri kuhi!

Dva metra visoka žirafa nova pridobitev italijanske Galerije igrač, ki dan za dnem privablja na stotine malih in velikih obiskovalcev

PREIZKUSI SVOJE ZNANJE

Odgovori na spodnja vprašanja, ne da bi si pomagal s knjigami:

881. Kako bi poslovenili tujko nonšalanten?

882. Ali je pisatelj O'Flaherty Liam po rodu Holandec ali Valonec?

883. Čigava je znana drama »Anna Christie«, ki so jo igrali tudi na naših odrih?

884. Kakšna riba je oskoruš?

885. Kje leži Osojsko jezero?

886. Ali so oves prinesli iz Evrope v Ameriko ali narobe?

887. Kako se imenuje najvišji vrh Pamirja in koliko je visok?

888. Koliko oči ima pajek?

889. Ali se č v Paračinu pravilno piše z navadnim č ali z mehkim ć?

890. Kako se imenuje prostrana kotlina v Makedoniji: Patagonija ali Pelagonija?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA V PREJŠNJI ŠTEVILKI

871. Pitagorov izrek velja samo za pravokotne trikotnike?

872. Kratica S. P. Q. R. je bila zapisana na grbu starega Rima in pomeni: Senatus Populusque Romanus (= senat in rimsko ljudstvo).

873. Cremona slovi po dveh izdelovalcih gosli: Amatiju in Stradivariju.

874. Na tla zrušeni boksar sme ležati, dokler sodnik ne prešteje do deset.

875. Trije voditelji francoske revolucije so se imenovali: Danton, Marat in Robespierre.

876. Simfonično pesnitev »Novi svet« je napisal Antonin Dvořak.

877. Svojstvo pivnika, da popije črnilo, sloni na fizikalnem principu kapilarnosti.

878. Aeskulap je bil po Homerju zdravnik, v mitologiji bog zdravilstva.

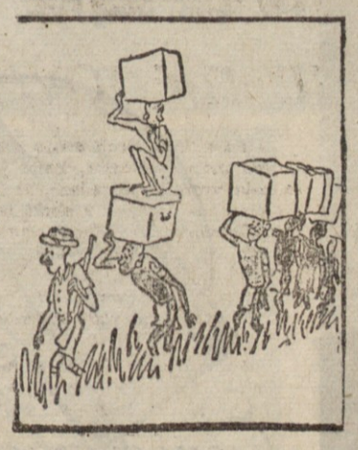
879. Calende so bili prvi dnevi v mesecu starorimskega koledarja.

880. Buridanov osel je simbol pomanjkanja odločnosti izbrati eno izmed dveh možnosti. (Osel je sredi med dvema kupoma sena poginil!)

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. bizantinski zunanji minister, 13. podobarski izdelek, 14. pesmi, 15. moško ime, 16. zasoplјenost, neenakomerno dihanje, 18. mesto v Franciji ob reki Eure, 19. vrstilni številnik, 20. njej, 22. številka po mestni vrednosti, 24. drobim, razbijam, 25. mesto na Južnem Tirolskem, 27. mitološko podzemlje, 28. livada, mehka zelena trava, 29. reka v Slavoniji, 31. obdelovalni stroj, 32. preluknjana z vrtalom, 33. številnik, 35. prijetno vonjati, 36. z vulkanizacijo otrdeli kavčuk.

Navpično: 1. upor, 2. ljubkovalna oblika okrajšanega ženskega imena, 3. neparna, 4. pravoslavne verske podobe, 5. vrsta školjke, 6. dražiti, 7. silovito, skoraj tekoče padal, 8. medmet, 9. mrežasta tkanina (mn.) 10. zvezen, cvetlice, 19. pritrdilnica, 21. staro pleme na naših tleh, 23. kratica za partijski organ, 26. moško ime, 28. vrsta konjskega teka, 30. ta po srbsko, 31. osebni zaimek, 32. kratica za planinsko društvo, 34. arabski žrebec.

REŠITEV KRIŽANKE V 40. ŠTEV.

Vodoravno: 1. kuga, 5. kdor, 9. vozel, 14. okop, 15. lopa, 16. Enare, 17. zaročenec 19. lapis, 20. azilen, 21. rame, 23. oke, 24. Čop, 25. dekoriran, 27. plan, 29. potilen, 30. ran, 31. pola, 32. osebek, 36. urezati, 38. stesati, 39. Ticino, 40. Ston, 41. rep, 42. meketav, 44. tiri, 45. polagalen, 48. sik, 49. Abo, 50. Irun, 51. tirada, 54. Lotar, 56. vinoroden, 58. okolj, 59. icek, 60. lepi, 61. kislik, 62. jari, 63. Enos.

REŠITEV KRIŽANKE V 41. ŠTEV.

Vodoravno: 1. zobatec, 7. segati, 12. abota, -e, 13. amok, -z, 14. Pula, 15. remis, 17. ki, 18. iti, 19. Namur, 20. nit, 21. siv, 22. Harar, 23. pati, 24. izum, 26. Adam, 28. nuja, 30. aloja, 32. Edo, 35. aha, 36. skopi, 37. nov, 38. no, 39. plavi, 40. gibi, -i, 41. brat, -s, 42. motor, 43. rubini, 44. ironija.

REŠITEV KRIŽANKE V 42. ŠTEV.

Vodoravno: 1. Tezej, 6. pob, 9. Mohač, 14. omama, 15. Eda, 16. edini, 17. popularen, 19. Labin, 20. eni, 21. unisono, 23. asi, 24. Raka, 26. glavina, 28. polo, 30. Italija, 34. kozaki, 37. šči, 38. mrož, 39. osata, 40. rti, 41. lakši, 42. leki, 43. geo, 44. kidati, 45. omajana, 47. drke, 48. Amalija, 50. njun, 54. lek, 57. Ilirija, 59. aja, 60. opore, 62. zalagalec, 64. kazan, 65. Edi, 66. enote, 67. Alesk, 68. mat, 69. novak.

REŠITEV KRIŽANKE V 45. ŠTEV.

Vodoravno: 1. smuka, 6. odnos, 11. lopov, 12. krapi, 13. on, 14. baba, 16. kit, 17. gordija, 19. vaja, 20. galaktoza, 22. baka, 23. Ardeni, 25. Ema, 26. drče, 27. Ir, 28. Devin, 30. enota, 32. anali, 33. nalik.

REŠITEV KRIŽANKE V 46. ŠTEV.

Vodoravno: 1. Mihevec, 7. Tibor, 12. Aheron, 13. Ženeva, 14. tabes, 15. mar, 16. niz, 17. Anam, 18. lagev, 20. do, -n, 21. Tibetanec, -č, 24. Ob, 26. tiger, 27. Rila, 29. vas, 31. naj, 32. Toper, 33. Izidor, 35. finesa, 36. čakam, 37. Teheran.

REŠITEV KRIŽANKE V 47. ŠTEV.

Vodoravno: 1. ZBJ, 4. kum, 7. Polet, 9. Gorica, 12. vazal, 13. ro, 14. oliva, 16. garati, 17. Am, 18. kopati, 20. obirač, 21. pi, 22. Iberec, 23. frazer, 24. Zila, 26. Arijec, 27. Praznik republike, -z, 37. real, 38. Sotla, -p, 41. TAM, 43. tri, 44. LRS, 45. pori, 47. Igor, -v, -o, 49. sipek, 50. rdeča, -i, -č, 52. Titel, 53. ergi, 54. scenarij, 57. Savo, 58. biro, 59. iks, 60. eta, 61. Anam, 62. lav, 63. ti, 64. fi, 65. kot, 66. atoma, 67. BP, 69. Ob, 70. vi, -i, 61. Molotov, -i, 75. pisarije, 76. Aragonec, 77. od.

Uradna pomota

Z najvišjega nadstropja nove hiše s silno tankimi zidovi je že nekaj ur slišati razbijanje po klavirju. Mlado dekle z vso prizadevnostjo obdeluje ubogi inštrument. Nenadoma burno trkanje po vratih. Trije policaji s strogimi obrazi stojijo na pragu. »Gospodična,« pravi prvi resno. »hišna preiskava«!

»Zakaj pa?« jeclja mlada dama. »Kaj se je pa zgodilo?«

»Dobili smo telefonski poziv, da v vašem stanovanju mesarijo nekega ... gospoda Chopina.«

IZGUBLJENA STAVA

S povito glavo sedi Jonny v pristaniški beznici. »Zdaj sem torej ležal že v vseh klinikah New Yorka,« pravi natakarju.

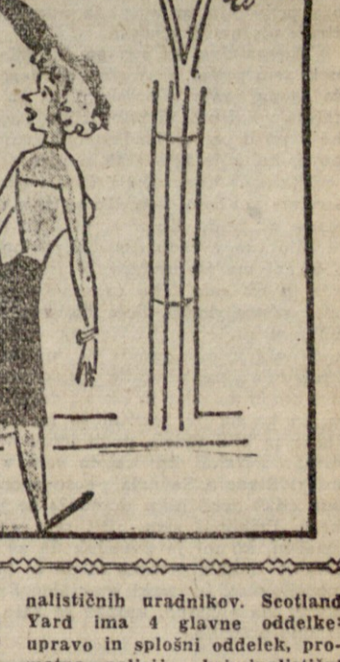
»Stavim steklenico whyskija,« se vmeša nekj gost,« da je v New Yorku še bolnišnica, v kateri niste bili!

»Stava velja, steklenica proti steklenici!« se razvname Jonny.

»No,« pravi gost zmagoslavno, »na ženski kliniki pa gotovo še niste bili.«

»Ha, ha,« plane Jonny v smeh, »stavo ste izgubili! Tam sem bil najprej ... Tam sem se rodil.«

»Torej, kako? Vam je to dovolj?«

V POZNI VEČERNI URI

Stari Peteršiljček sedi pred zadnjim kozarcem. Žalostno strmi predse in ugiba, kaj bi storil. Nenadoma pomigne natakarju: »Pro... prosim... po... povejte mi vendar, kdaj pelje zadnji tramvaj na Vič?«

»23.30,« de ljubeznivi natakar.

»Eh, smešno... to pa ni drago,« pravi dobrovoljček utrujeno, »tu imate 100 din!«

»TT« VAS BO OBLEKEL!

Naša novoletna nagradna križanka vzbuja izredno zanimanje!

Število tovarn in tekstilnih podjetij, ki bodo sodelovala z lepimi nagradami, je čedalje večje. V zadnjih dneh so obljubila nagrade naslednja podjetja:

»Svila«, Maribor, Predilnica in tkalnica, Maribor, Tovarna perila in konfekcije »Delta«, Ptuj, Tekstilna tovarna, Ptuj, Veleblagovnica »Merkur«, Ptuj, Zagrebška trikotaža »Nada Dimić« in Tovarna klobukov »Šešir«, Škofja Loka.

Skrajni rok, do katerega sprejemamo prijave podjetij, ki bi se rada pridružila z nagradami k naši novoletni križanki, je

sobota, 17. december 1955

»TT« bo izšel za Novo leto v močno povečani nakladi. Križanka bo lahka, da ne bo delala preglavic nikomur.

Doslej je že 70 nagrad v vrednosti 250.000 dinarjev

Doživljaji Murčka Belogobčka

Tega SHERLOCK HOLMES ni vedel

Uvod v izbrana poglavja velikega zgodovinskega romana, ki jih začenjamo danes objavljati

Pred nami leži zajeten zgodovinski roman. Napisal ga je Arthur Lothar Philipp. Naslov romana je: Scotland Yard.

Roman zajema zgodovino zadnjih sto petdeset let. Opisuje nam skrivnostne tihotapske jadrnice ob Temzi. Pripoveduje nam o morilcih in njihovih družbah, o oderuhih, o beznicah, kakršna je bila svoječasno zloglasna Jimmys Inn, o megli nad Towerom, o skrivnostnih dogodkih v njenem varstvu. To je roman iz tistega sveta, kjer venomer teče boj med krivico in pravico. In pravica zmaguje.

Pripoveduje nam o skrivnostnih umorih izpred sto petdesetih let, o razdejanju strahotnega zločinskega gnezda Bevery Lodge, o velikih grehih in grešnikih, o smrtnih obsodbah, o čudovitih odkritjih najsposobnejših detektivov. Pripoveduje pa nam tudi o dvorskih plesih, v dvorni palači St. James. Dobo od Jurija III do Jurija VI nam prikazuje pisatelj kakor v filmu. Opisuje nam kriminalno zgodovino Londona. Toda ne samo to. Pred nami vstaja tisto obdobje svetovne zgodovine, v kateri je zrasel angleški imperij. Roman se opira na dejstva in dogajanja, ki jih javnost doslej ni znala. Šele Arthur Philipp se je zagrizeno in vestno posvetil raziskovanju aktov, ki so doslej spali v arhivih metropolitanske policije v Londonu. In ustvaril je roman, s katerim si je zagotovil trajen sloves, roman Scotland Yard.

KDO JE BIL ARTHUR LOTHAR PHILIPP?

Boj pravice s krivico zahteva odločnih mož. In med Angleži se ne manjka mladine, ki se s pogumnim srcem odloči za boj s kriminalom. Tudi Arthur Lothar Philipp je bil tak idealen borec. Ko mu je bilo komaj sedemnajst let, se je začel pripravljati za kriminalista. Nabral je mnogo potrebnih strokovnih izkušenj, tako da ni zaman zaslovel v praksi. Doživel je mnogo. Naposled pa se je odločil za raziskovanje policijskega arhiva in je segel po peresu. Njegov veliki roman ni nič manj razgiban, kakor je bilo njegovo življenje, ki se je izgubilo h koncu druge svetovne vojne leta 1945 nekje v londonski megli. Arthur Lothar Philipp je izginil brez sledu. Ostalo pa je njegovo delo. In čeprav obsega roman obdobje poldrugega stoletja, se vrsti zgodba za zgodbo brez vrzeli, vse pa je podprto s podatki iz prvega vira.

KAJ JE SCOTLAND YARD?

Vsak londonski otrok ve, kaj pomeni številka 999. Če zavrtiš to številko na telefonu, se ti lahko javi samo Scotland Yard. Vsaka stara ženica pokliče v sili to številko. In pomoč pride navadno prej, kakor se je ogrožênka sama nadejala. V sto petindvajsetih letih se je Scotland Yard razvil v čudovito popolno organizacijo varnostne službe sredi osemmilijonskega mesta. Če stopite danes na hodnik Scotlanda Yarda, opazite starinsko sliko. Na njej je upodobljen postaven možak v temnomodrem fraku, sivih platnenih hlačah, v čevljih iz ovčevine in s strahotno visokim črnim cilindrom na glavi. Tak je bil prvi uniformirani policist ali konstabler leta 1829 v Londonu. Do tistega časa je bila varnostna služba na Angleškem zadeva posameznih občin in njihovih občanov, ki so plačevali le malo spoštovane biriče. Ker pa je kriminal v Londonu, kamor se je stekala sodrga z vsega sveta, bolj in bolj naraščal, je bil predsednik vlade lord Wellington (zmagovalec pri Waterlooju) prisiljen, da je pri vsaki večji priložnosti pritegnil vojaščino k varnostni službi. London je takrat že bil milijonsko mesto. Toda konservativni Londončani so se vsakikrat hudo usajali ker so mislili, da je s tem ogrožena njihova samouprava. Med strahovitim protestom Londončanov je naposled notranji minister sir Robert Peel ustvaril metropolitansko policijo. Plačani policisti, ki so morali biti visoki najmanj pet čevljev in sedem palcev, (torej še dva palca višji kakor Prešernov vojaški novinec), so se v prej opisani uniformi sprehajali po londonskih ulicah. Ljudstvo jih je dolgo časa zasmehovalo in večkrat demonstriralo proti policiji. Lopovi so se pač čutili hudo ogrožene, mirni državljani pa so se bali za svoje svoboščine. Ko pa so konstablerji in njihovi civilni pomočniki — runnerji — pričeli temeljito preganjati zločinsko sodrgo, je Scotland Yard zaslovel tako, kakor slovi še danes.

OD KOD IME SCOTLAND YARD?

Prezidij in glavna straža novoustanovljene policije sta bila v neki stranski ulici Whitehallskega trga. Ta ulica se je imenovala Scotland Yard po hiši, v kateri so se ustavljali škotski kralji, kadar so obiskali London. In kakor so Londončani krstili svoje ofrakane konstablerje po njihovem ustanovitelju za peelerje«, ali pa po krstnem imenu notranjega ministra za bobbyje (Robert je namreč Bobby), tako so vso novo ustanovo kratko proglasili za Scotland Yard. Čeprav je centrala danes v novi palači, je staro ime ostalo.

Sherlock Holmes ni nikoli živel, toda denarja potrebni zdravnik Conan Doyle, ki je začel pisati romane o njem in mu s tem ustvaril svetovno slavo, je hkrati pripomogel k slovesu detektivov Scotland Yarda. Ti so opravili res že velika dela. Iz prvih početkov Scotland Yarda spoznamo v romanu zlasti odlična mojstra Billa Blacka in Henryja Meetinga z družbo samih pogumnih fantov, ki so temeljito posvetili v takratne zločinske brloge. Med poznejšimi detektivi pa je zlasti zaslovel Wensley, ki je neoboroženi zahajal v zločinska gnezda, se pogovarjal z najhujšimi hudodelci v njihovem narečju in jih kratkomalo s svojim odločnim in prepričevalnim nastopom pripravil k priznanju. Bil je edini, ki mu je Scotland Yard podelil častni naslov vrhovnega konstablerja. Wensley je že h koncu minulega stoletja očistil vzhodni del Londona, nato pa se je posvetil podzemlju v botagaškem zahodnem delu. Boj je napovedal tihotapstvu z mamili, goljufijam pri igrah in prostituciji. Najslavnejši zdravnik in strokovnjak Scotlanda Yarda pa je bil Bernard Spilsbury. V dolgotrajni službi je bilo pod njegovim vodstvom nič manj kakor 25.000 mrliških ogledov. Lastnoročno je napisal 6000 kartotečnih listov. V 200 procesih zaradi umora je dal Spilsbury svoje odločilno mnenje. Njegov izrek: »Arzenik, gospodje!« (njegov ostri nos je zavohal arzenik že pred zaprtimi krstami) je postal kar prislovičen. V svetovni vojni je zdravnik Spilsbury izgubil oba sina. Protin ga je mučil. Udarec kapi ga je opozoril, da mora izpreči. Če vemo, da so vrhovni možje Scotland Yarda razmeroma slabo plačani, tedaj razumemo, da je njihovo delo več kakor samo poklic. Spilsbury si je vzel življenje, ko so ga upokojili.

ORGANIZACIJA SCOTLAND YARDA

Moti se, kdor misli, da so detektivi hrbtenica Scotland Yarda. Scotland Yard ni policija vse Anglije, niti ves London ni njegovo območje, kajti londonski City ima tisoč mož lastne policije. Glavni kader je 16.000 uniformiranih, popularnih bobbyjev v črnih čeladah in s pendreki. Kriminalistična služba (Criminal Investigation Department ali kratko CID) ima 1200 detektivov, pravilneje: kriminalističnih uradnikov. Scotland Yard ima 4 glavne oddelke: upravo in splošni oddelek, prometno policijo, kriminalistični oddelek in naposled oddelek za razna dovoljenja (za policijsko uro, množično varnostno službo in podobno). Kadar se pelje kraljica v parlament ali če so velike tekme, tedaj pride tudi policijska konjenica do svoje veljave in strokovnjaki občudujejo njene konje. Sto dvaindvajset avtomobilov in sto šestindevetdeset motornih koles pripada prometnemu oddelku, ki uravnava veletok prometa po londonskih ulicah. Kriminalistični odsek s telefonsko številko 999 je vsako leto poklican vsaj sto tisočkrat na pomoč in aretira na leto povprečno 17.000 ljudi. Velikih zločincev pa je danes razmeroma malo vmes. Scotland Yard ima čudovito urejeno kartoteko in — kljub angleški konzervativnosti — zelo moderne pripomočke. Čeprav ga v tehnični popolnosti morda presega ameriška FBI, so pa zato londonski detektivi sposobnejši po svoji lastni vzgoji.

Toda, kakor smo rekli, tole je samo za uvod. Prihodnjič pa začnite brati in prepričani smo, da boste napeto pričakovali vsako naslednjo številko našega lista.

SCOTLAND YARD

ZGODOVINSKI ROMAN, KI BI BIL LAHKO TUDI KRIMINALNI

Nekaj besed s Stanetom Potokarjem

Saj se spominjate brodnika v »Trenutkih odločitve«, ki nas je s svojo igro tako pretresel in navdušil? Kmalu po vrnitvi iz Pule sem ga srečal pri kavarni Evropi. Bil je zelo razburjen. Pa vprašam, kaj se mu je zgodilo. Povedal mi je tole nenavadno zgodbo: Nekaj dni potem, ko se je vrnil iz Pule, kjer je za svojo vlogo dobil plaketo festivalske komisije in diplomo komisije kritikov, je zvedel, da so mu medaljo dali le po pomoti in da jo mora vrniti. Kaj naj stori? Pisal je zatorej organizatorju festivala, Vjesniku u srijedu, naj mu pojasni.

Do danes je od takrat preteklo že nekaj mesecev. Pred nekaj tedni pa je bil v Vjesniku u srijedu objavljen razgovor s snemalcem Franetom Vodopivcem, ki se konča nekako takole, da je bil na festivalu nagrajen

Stane Potokar — barba Marko

s plaketo, ki pa jo je pomotoma dobil Stane Potokar, kateremu je menda tako všeč, da je še vedno noče vrniti. Zaradi tega odstavka sem Staneta Potokarja tudi poprosil za razgovor. Razumljivo je, da so me ti stavki zelo začudili, saj sva s Stanetom Potokarjem dobra prijatelja in v ...a, da nikoli ne bi »odžiral« priznanja drugim.

Tistega dne, ki sva ga določila za pomenek, sem prišel v njegovo garderobo. Bilo je še zgodaj, zato v prostoru, ki ga sicer uporablja več ljudi, ni bilo hrupa, pa sva se lahko v miru pomenila. Poprosil sem ga, naj mi pove, kako je bilo s tisto plaketo.

»Kako je bilo v Puli, tako veste, je pričel, »saj ste bili sami tam. Ko so nam v Domu armade razdelili diplome, plakete in nagrade, je bilo vse v redu. Saj se spomnite, ali ne. Poklical me je predsednik festivalske komisije in bil sem tako presenečen, da niti na oder nisem prišel. Šele kasneje, ko je razdeljeval diplome predsednik komisije kritikov — ki jo mimogrede — smatram za edino strokovno komisijo na puljskem festivalu, sem stopil na oder in hkrati dobil tudi plaketo. In ko mi je čestital še maršal Tito, ni, kakor je bilo videti, proti temu nihče protestiral... Nekaj dni zatem sem v Ljubljani srečal Staneta Severja — se spominjate, da smo odšli pred njim domov?« se je obrnil k meni. Prikimal sem. »Bil sem nemalo presenečen, ko mi je povedal, da se je z mojo plaketo zgodila pomota in da bi jo v resnici moral dobiti hrvatski snemalec Frane Vodopivec. Malo čudno, kajne? In zato sem hotel uradno potrdilo.«

Uradno potrdilo je naposled res prišlo. Med počitnicami je Stane Potokar dobil pismo, da se je pomota v resnici zgodila in da bi moral dobiti samo diplomo, ne pa plakete. Diplomo so priložili pismu.

Potokar jim je odpisal, da je bila to kaj čudna pomota, obenem pa jim je naštel vse neprijetnosti, ki bi lahko sledile. Vendar je seveda pripravljen vrniti nesrečno plaketo, če gre za resnično pomoto. Na to pismo ni bilo nobenega odgovora — šele po nekaj mesecih je zagledal luč sveta omenjeni razgovor z Vodopivcem in ravno tega dne, ko sva se razgovarjala, je prišlo od Vjesnika u srijedu pismo, češ da ga že tretjič opozarjajo, naj vrne plaketo.

Vse to je bilo gotovo namenoma tako napisano. Zato sem se odločil, da jim vrnem ne samo plaketo, marveč tudi diplomo. Plaketa je že tako ali tako postala nekak rekvizitni predmet in nekega dne se bo znabiti našel še tretji, ki jo bo — zahteval zase. Ker pa tudi diplomo lahko zadene ista usoda, sem vrnil tudi to že vnaprej...«

Potokar si je prižgal cigareto in pribil: »Pripomniti pa moram, da bom za največje odlikovanje vedno smatral priznanje, ki mi ga daje žirija kritike, za katero upam, da kot strokovna komisija ne bo delala podobnih napak.«

Že dobro uro sva se razgovarjala. O beneškem festivalu pa o potovanju v Kruševac, kamor jih je tamošnje kinematografsko podjetje povabilo ob premieri »Trenutkov odločitve«.

»Kaj takega,« je rekel in obraz se mu je kar razjasnil, »še nikoli nisem doživel. Bili smo trije: Julija Staričeva, Stane Sever in jaz. Doživeli smo tako prisrčni sprejem publike, toliko gostoljubja, priznanja in pozornosti, da tega zlepa ne bom pozabil. Bilo je skratka čudovito...«

Še preden sem sprožil svoje zadnje vprašanje, namreč kako mu ugaja zadnja filmska vloga v francosko-slovenskem filmu »Ko pride ljubezen«, mi je že sam potožil, da ima največ težav z razdelitvijo dela. »Ne vem kako bom mogel končati snemanje v Splitu in Trogiru, obenem pa izpolniti svoje dolžnosti v gledališču. Vendar pa upam, da bosta direkciji Drame in Triglav filma že našli rešitev.«

O vlogi pravi, da mu ne ugaja več tako kot v začetku. »Skraja mi je bila bolj všeč, ker je šlo za vase zaprtega človeka, ki mu je simbol življenja postal — svetilnik. Kar veselil sem se te vloge. Pozneje pa, ko so scenarij popravili, sem videl, da se je moj mornar medtem sila spremenil. Nenadoma je iz samotarja postal precejšen veseljak. Toda, ko sem nekaj časa premišljal, sem se sprijaznil — pravzaprav je tak mornar bolj pristen, pravi tip starega upokojenega morskega volka...«

»Kako pa je bilo z besedilom,« sem ga poboral. »Vam je francoščina delala težave?«

»Ne,« je odvrnil, »francoščino še kar obvladam in mi res ni delala skrbi. Najbolj me je skrbel prizor,« se je nasmehnil, »ko sedim z malo Janny na postelji in jo držim okrog pasu. Vendar pravijo, da je kar uspel. Vsaj režiser Chloche je rekel, da je z mojim delom zelo zadovoljen.«

*

Od tistega dne je minilo že več tednov. Nisem utegnil urediti in objaviti teh zapiskov. Danes je Potokar svoje delo pri filmu že končal in se spet posvetil gledališču. V ljubljanskih filmskih ateljejih so začeli že pospravljati, zakaj francoska ekipa je delo končala in odpotovala. Morda ne bomo predolgo čakali, pa bomo lahko sami presodili, kako je Stane Potokar zaigral svetilniškega čuvaja — mornarja Marka.

Pavle Golobič

O. W. Fischer v Hoolywoodu

Znani nemški igralec O. W. Fischer je podpisal pogodbo z ameriško filmsko družbo Universal. V treh letih bo nastopil v dveh njenih filmih. Zagotovil si je tudi pravico izbiranja vlog. Medtem bo igral seveda tudi v Nemčiji.

Vendar Fischer ni edini nemški igralec, za katerega se zanima Hollywood. Stevilne ameriške družbe kot MGM, Fox, Columbia, Warner, snubijo igralce in režiserje, ki zadnje čase precej obetajo: Mario Schell, Curda Jürgensa, Helmuta Kautnerja, Ivana Desnyja, Liselotte Pulver, Ruth Leuwerick in Marianne Koch. Zdaj še ni znano, kako potekajo pogajanja, vendar pa je pričakovati, da bo nemški film spet izgubil svoje najboljše moči, kakor jih je že izgubil po prvi svetovni vojni.

Vittorio de Sica je izbral...

»Vittorio de Sica bo sprejel vsa dekleta, stara 16 do 20 let, ki se bodo javila jutri ob desetih dopoldne v Studiu Titanus,« so objavili mnogi italijanski časopisi sredi prejšnjega meseca.

Nenavadno vabilo, kakor je nenavadno in samosvoje vse de Sicovo delo. Njegovi ljudje s ceste prihajajo s ceste in se vračajo na cesto. Vsaj povečini... Njihova slava je kratkotrajna, ugasne, ko ugasnejo luči v dvoranah.

Prišle so od vsepovsod. Največ je bilo rimskih črnookih deklet. Morda jih je bilo tri sto, morda pet sto. Poskusile so vse, da bi ga osvojile. Dekolteji, tanke volnene jopice, tesno speta krila, zagoneten smehljaj, poudarjene oči. Vpile so druga čez drugo, dokler jih de Sica ni toliko pomiril, da jih je lahko nagovoril: »Vaša slava bo kratka. Trajala bo samo toliko časa, dokler bo film na sporedu. Katere imate svoj poklic — premislite!«

Zmagala je sedemnajstletna Gabriella Palota, ki sta jo spremljala oče in mati. Igrala bo v filmu »Streha« in videli bomo, če bi odnesla slavo pod streho.

Vittorio de Sica

ROSEMARY CLOONEY

žena velikega igralca Joséja Ferrerja, je Američanka. Rodila se je leta 1928 v Kentuckyju. Rosemary je odlična pevka jazza in so jo prav zaradi tega povabili k filmu. Sodelovala je v filmih »Pot zvezd« in »Red Gartes«, ki je bil sneman v cinemascopu. Njen zadnji film je »Beli božič«, v katerem sta bila njena partnerja Bing Crosby in Danny Kaye. Poje tudi v radiu in televiziji

Filmi, ki jih bomo gledali...

»PO TREH TEMNIH ULICAH« — ameriški kriminalni film

Proizvodnja: United Artists

Scenarij: The Gordons, Bernard Schönfeld

Režija: Arnold Laven

V glavnih vlogah: Broderic Crawford, Ruth Roman, Marissa Pavan, Martha Hyer

Distribucija: Morava Beograd

Kriminalka boljše vrste, polna pustolovščin in verjetnih drobcev iz policijske reportaže, ki po navadi posodijo takšnim filmom videz resničnosti.

Policijskega inšpektorja, ki naj bi pojasnil tri različne primere, umorijo. Njegov naslednik inšpektor Ripley domneva, da je morilec zapleten v enega izmed treh primerov. Odloči se, da ga bo poiskal. Odpravi se na sprehod »po treh temnih ulicah« in kmalu pojasni dva primera, vendar pa morilca ne odkrije. Toda odkrije ga pri tretjem. Kdo bi si mislil — navidezno nedolžni in prijazni oboževalec mlade ženske, ki jo izsiljujejo, je iskani zločinec.

Film je spretno in z občutkom za tempo zrežiral Arnold Laven; epizode so zelo dobro, vsebinsko kot tehnično, povezane med seboj. Posebno močno učinkuje scena med nasilnim morilcem in slepo ženo njegovega aretiranega poklicnega pajdaša. Vendar se zdi, da so avtorji v težnji za zunanjimi efekti napravili napako — eno prehudo skonstruirano epizodo: ali je bilo res potrebno, da se je vlomilec, ki je hotel izsiliti od mlade vdove 10.000 dolarjev, odločil za umor, da je izpeljal to nasilno akcijo do kraja, ko je vendar imel pri njej vse izglede, da bi z lažno ženitno ponudbo dosegel svoj namen bolj preprosto in brez prelivanja krvi? Igralske kreacije, predvsem Broderica Crawforda in Ruth Roman so zelo dobre.

Dve milijardi let v filmu

Leto in pol so trajala dela za film »The Animal World« (Živalski svet), ki ga bodo v New Yorku prvič predvajali za Novo leto. Celovečerni film prikazuje nadvse zanimivo zgodvino porajajočega in razvijajočega se življenja na zemlji v razdobju 2 milijard let.

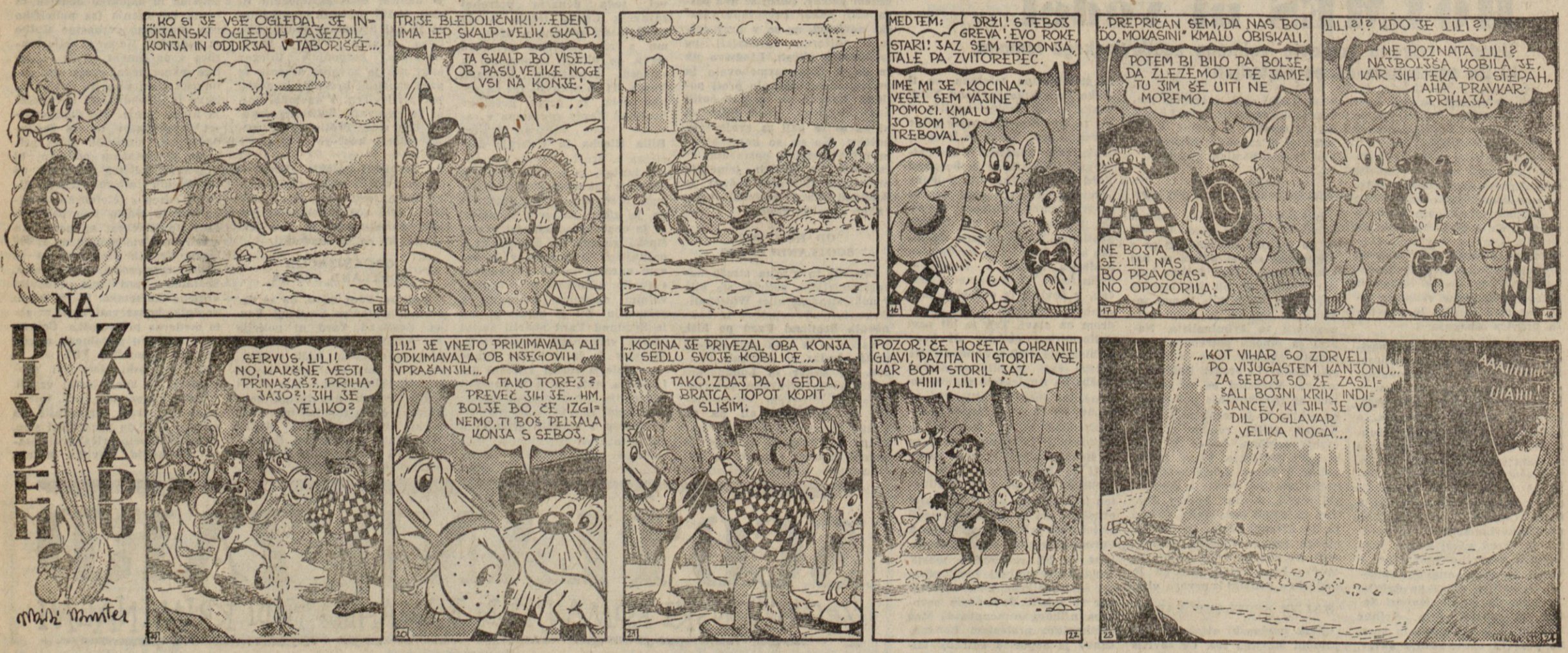
»Majhna čajarna«

John Patrick pripravlja film »Majhna čajarna«, z zasedbo, ki mnogo obeta — Marlon Brando in Glenn Ford igrata glavni moški vlogi, vlogo gejše pa so zaupali japonski filmski igralki Michiko Kyo.

PRIŠLA JE IN ZMAGALA. — In to ni bila majhna zmaga komaj 24-letne Nemke Caterine Valente, ki bo sicer v kratkem praznovala 20-letnico svojega življenja na odru. Že 20-letnico? Da, Caterine je hči znanih artistov in je že v otroških letih asistirala svoji materi v cirkusu. Potem so jo dali v baletno šolo, v pevsko šolo... dokler je ni slišal Kurt Edelhagen, ki je na stežaj odprl vrata njene kariere. Zdaj se tudi film poteguje zanjo, ravno te dni igra v »Bonjour Kathrin«, vendar pa je to samo intermezzo — Caterina je ostala pevka jazza

DIVJEM ZAHODU
NA
...KO SI JE VSE OGLEDAL, JE INDIJANSKI OGLEDUH ZAJEZDIL KONJA IN ODDIRJAL V TABORIŠČE...
TRIJE BLEDOLIČNIKI!...EDEN IMA LEP SKALP-VELIK SKALP.
TA SKALP BO VISEL OB PASU.VELIKE NOGE! VSI NA KONJE!
MEDTEM:
DRŽI! S TEBOJ GREVA! EVO ROKE, STARI! JAZ SEM TRDONJA, TALE PA ZVITOREPEC.
IME MI JE „KOCINA". VESEL SEM VAJINE POMOČI. KMALU JO BOM POTREBOVAL...
...PREPRIČAN SEM, DA NAS BODO „MOKASINI" KMALU OBISKALI.
POTEM BI BILO PA BOLJE, DA ZLEZEMO IZ TE JAME. TU JIM ŠE UITI NE MOREMO.
NE BOJTA SE, LILI NAS BO PRAVOČASNO OPOZORILA!
LILI?! KDO JE LILI?!
NE POZNATA LILI? NAJBOLJŠA KOBILA JE, KAR JIH TEKA PO STEPAH. AHA, PRAVKAR PRIHAJA!
SERVUS, LILI! NO, KAKŠNE VESTI PRINAŠAŠ?..PRIHAJAJO?! JIH JE VELIKO?
LILI JE VNETO PRIKIMAVALA ALI ODKIMAVALA OB NJEGOVIH VPRAŠANJIH...
TAKO TOREJ? PREVEČ JIH JE... HM. BOLJE BO, ČE IZGINEMO. TI BOŠ PELJALA KONJA S SEBOJ.
...KOCINA JE PRIVEZAL OBA KONJA K SEDLU SVOJE KOBILICE...
TAKO! ZDAJ PA V SEDLA, BRATCA. TOPOT KOPIT SLIŠIM.
POZOR! ČE HOČETA OHRANITI GLAVI, PAZITA IN STORITA VSE, KAR BOM STORIL JAZ. HIIII, LILI!
...KOT VIHAR SO ZDRVELI PO VIJUGASTEM KANJONU... ZA SEBOJ SO ŽE ZASLIŠALI BOJNI KRIK INDIJANCEV, KI JIH JE VODIL POGLAVAR „VELIKA NOGA"...
AAAIII